

CERCETĂRI, ANALIZE ȘI PUNCTE DE VEDERE

ROMÂNIA: UNDE NE AFLĂM? UNDE VREM SĂ AJUNGEM?

Radu Baltasiu, Ovidiana Bulumac

Rezumat

Materialul reprezintă o sinteză a contextului în care se află astăzi România, în anul Centenarului Marii Uniri. Subiectele tratate, deși succint, alcătuiesc un tablou cvasi-complet al realităților românești, fie ele sociale, culturale, economice sau (geo)politice. Chiar dacă datele prezentate nu sunt actualizate integral la nivelul anului curent, conținutul atrage atenția asupra marilor probleme cu care se confruntă societatea românească la nivel de sistem chiar și la 29 ani de la Revoluție. În final, materialul clarifică atât mecanismele care adâncesc fracturile societale evolutive ce riscă să alunge România din istorie, dar și potențialele soluții care ne pot scoate din criză.

Cuvinte-cheie: criză, fracturi evolutive, stat, capitalism, democrație, justiție, demografie, privatizare, europenizare.

Abstract

The present analysis represents a synthesis of the context in which Romania is found today, in the year it celebrates the Centenary of the Great Union. The subjects treated, though briefly, form a quasi-complete picture of the Romanian realities, be they social, cultural, economic or (geo)political. Even though the data presented is not fully updated at the level of the current year, the content draws attention to the major problems the Romanian society faces even 29 years after the Revolution. Finally, the paper clarifies both the mechanisms that deepen the evolutionary societal fractures that risk to drive Romania „out” of history, but also the potential solutions that can get us out of the crisis.

Keywords: crisis, evolutionary fractures, state, capitalism, democracy, justice, demography, privatization, europeanization

Situația sintetică a României în prezent. Marile probleme

La un sfert de veac de la căderea regimului comunist se impune realizarea unei diagnoze a societății românești în vederea identificării marilor probleme cu care aceasta se confruntă și a cauzelor pentru care starea de tranziție către o tot mai certă condiție periferică se perpetuează. Date fiind coordonatele și amploarea problematicei, este necesară efectuarea unei analize interdisciplinare. Redresarea oricărui context nefavorabil la o asemenea scală se face, însă, numai printr-o abordare

holistă a problematicii, mai ales dacă plecăm de la ipoteza că orice problemă identificată nu poate fi analizată și nu i se poate conferi o potențială soluție prin simpla sa extrapolare din context. Din această perspectivă, prezentăm mai jos o situație sintetică a României în prezent, prin trimiterea la marile probleme identificate, structurate în funcție de contextul relevant (situația economică, cea socio-culturală și identitară, cea politică și cea geopolitică și geoeconomică).

Context economic

Averea României: atunci (1989) și acum (2011)

Aflăm de la Adrian Vasilescu, consultant strategie al BNR, că averea României este de 42 de miliarde de euro și, din acest punct de vedere, suntem una dintre cele mai sărace țări din Europa. În consecință, la nivelul anului 2015¹ nu se putea discuta despre intrarea noastră în zona Euro. Cu excepția cifrei averii României, nimic nou. Doar dacă *uităm* să facem comparația: în 1989, averea României era de 16.000 miliarde lei după Constantin Cojocaru. Cu un curs valutar de 15 lei pentru un dolar, ajungem la frumoasa sumă de 1066 miliarde de dolari. Să zicem că dolarul era supraevaluat (cursul valutar spre finalul regimului comunist a oscilat între 4,7 și 30 lei pentru un dolar²). Dar oricum am judeca, de la 40 la 1000 de miliarde este o mare distanță: **acesta este costul democrației în România**. Altfel spus, ne-am dezvoltat prin *autodevorare*. În sociologia economică, termenul folosit este cel de „redistribuire a veniturilor”³.

Situația industriei și agriculturii românești

Lichidarea producției și privatizările strategice imobilizante

Pe vremea când România își lichida „centrele de putere” economică: Romtelecom (privatizată cu OTE – firmă de stat din Grecia – țară cu experiență *capitalistă* în domeniul telecom de invidiat?!) – după ce statul tocmai a construit o

¹ Adrian Vasilescu, „România este o țară foarte săracă. E greu de spus dacă intrăm în zona euro în 2015”, în *Jurnalul Național*, 23 nov. 2011, articol disponibil la adresa de internet <http://jurnalul.ro/bani-afaceri/economia/adrian-vasilescu-romania-este-o-tara-foarte-saraca-e-greu-de-spus-daca-intram-in-zona-euro-in-2015-597349.html>

² *Stiucum.com*, „Evoluția cursului de schimb și a pieței valutare [după 1989]”, articol disponibil la adresa de internet www.stiucum.com/economie/piata-valutara/Evolutia-cursului-de-schimb-si63261.php. Banca Națională a României – BNR, Institutul Național de Statistică – INS, Ordinul nr. 2455/2003 privind cursul oficial leu/dolar SUA în perioada 1945-1989, în vigoare de la 12.08.2003, ordin semnat de guvernatorul BNR, Mugur Isărescu și de președintele INS, Clementina Ivan Ungureanu, <http://lege5.ro/Gratuit/gq2tmmjr/ordinul-nr-24555-2003-privind-cursul-oficial-leu-dolar-sua-in-perioada-1945-1989>.

³ A se vedea Constantin Cojocaru în I. Bădescu, *Reforma Oligarhică versus Calea Corporativă*, București, Ed. Romanitatea Orientală, 1997, p. 2.

rețea de fibră optică națională; a venit vremea CFR-ului („spart” într-o pleiadă de structuri slabe)⁴, apoi a Competrolului (ce a mai rămas din el a devenit Petrom-OMV după 2004, privatizată cu minuscula firmă OMV din Austria), a Companiei Naționale de Electricitate (CONEL, „privatizată” și ea cu firme de stat sau la care statele respective au participații importante din Cehia?!, Italia, Franța). Sub pretextul că managerii de acolo furau, și furau, într-adevăr, guvernele românești au lichidat întreprinderile și au scăpat managerii.

Ziarul Financiar scria în 2010, negru pe alb: „În 20 de ani, reforme peste reforme s-au abătut asupra căilor ferate române. Dintre acestea, cea mai drastică a fost spargerea căilor ferate în 1998, la sfaturile Băncii Mondiale, care a condiționat astfel finanțarea deficitului bugetar al României.

Având aceste rezultate dezastruoase, se ridică însă întrebarea: a fost corectă această decizie, dar aplicarea sa a fost greșită sau, mai grav, însăși spargerea căilor ferate în călători, marfă, infrastructură management și active a fost o eroare strategică?

Întrebarea se ridică ținând cont atât de situația mai proastă a rețelei CFR astăzi față de 1990, cât și de evoluția din alte țări ca Germania, Franța sau Austria, unde căile ferate au rămas într-un holding prin care statul își poate realiza obiectivele strategice de îmbunătățirea a vitezei de transport, de calitate și de scădere a prețurilor”⁵.

Romtelecom⁶ a fost privatizat în 1998 pentru suma de 337,5 milioane de dolari, pentru 35% acțiuni, plus 16% uzufruct, deși compania fusese evaluată la 2 miliarde de dolari, iar statul român construisese o rețea națională de fibră optică de peste 3600 km începând cu 1992. Investițiile statului român în rețeaua Romtelecom doar pe ultimii 3 ani înainte de privatizare se ridicau la aproximativ 1 miliard de dolari, conform declarațiilor lui Șerban Săndulescu, președintele Comisiei senatoriale de anchetă asupra privatizării Romtelecom, în martie 1999. Iată că, la câteva luni de la privatizare, în noiembrie 1999, apărea deja o Comisie de anchetare a privatizării Romtelecom. Presa de specialitate și Comisia erau interesate de „condițiile confuze în care a fost vândut un important pachet de acțiuni de la Romtelecom – societate cu capital majoritar românesc de stat – către OTE, societate cu capital de stat din Grecia... [Totodată,] abuzurile sistematice ale noii conduceri a societății, concretizate, între altele, în fixarea arbitrară a tarifelor pentru convorbirile telefonice și impunerea obligativității clienților de a plăti un avans sub formă de garanții, avans care totalizează peste 54 milioane de dolari”. Alte probleme importante priveau „de ce operatori de rezonanță de telefonie fixă din Europa, precum France Telecom și KPN Olanda, au fost nevoiți să se retragă din fluxul competiției, fiind cunoscut faptul că motivul real al

⁴ Mirabela Tiron, „Cât de bună a fost spargerea CFR-ului făcută la sfatul Băncii Mondiale având în vedere starea dezastruoasă de astăzi a căilor ferate?”, în *Ziarul Financiar*, 12 dec. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/analiza/cat-de-buna-a-fost-spargerea-cfr-ului-facuta-la-sfatul-bancii-mondiale-avand-in-vedere-starea-dezastruoasa-de-astazi-a-cailor-ferate-7807874.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Radu Sârbu, „Romtelecom – o privatizare discutabilă”, 22 iunie 2008, articol disponibil la adresa de internet <http://radusarbu.blogspot.ro/2008/06/romtelecom-o-privatizare-discutabil.html>.

retragerii îl constituie aranjamentele de culise concretizate în impunerea peste noapte a unor criterii ulterioare⁷. Nu este de ignorat nici faptul că OTE își putea recupera „investiția” în Romtelecom în mai puțin de doi ani⁸.

„Această afacere” strigătoare la cer este rodul eforturilor conjugate ale marilor progresiști, democrați, liber-schimbști și anticomuniști Emil Constantinescu, Victor Ciorbea, Radu Sârbu, Sorin Dimitriu, Sorin Pantiș... În disperarea sa de a demonstra că face privatizare, regimul Constantinescu a acceptat acest mișmaș păgubos cu grecii de la OTE care, la capătul unui lanț de tertipuri financiare (nu le numesc inginerii, pentru că mi se pare o jignire adusă acestui cuvânt nobil, oglindă a raționalității, preciziei și corectitudinii) întins pe 5 ani, vor să ajungă stăpânii absoluți ai Romtelecom pe te miri ce și mai nimic” – scria Cristian Tudor Popescu în 2002⁹.

O trecere în revistă a operetei „privatizarea Romtelecom” o face chiar unul dintre principalii responsabili din partea statului român, Radu Sârbu, șeful Fondului Proprietății de Stat¹⁰. După 16 ani de la privatizare, ministrul pentru societatea informațională, Răzvan Cotovelea, declara că „regretă privatizarea Romtelecom”¹¹. Pe blogul său, Radu Sârbu recunoaște că valoarea Romtelecom scăzuse în 8 ani de la 2 miliarde la puțin peste 1 miliard dolari, în prețuri neactualizate (în prețuri actualizate valoarea Romtelecom în 2006 față de 1998 ar fi de 800 milioane de dolari – *measuringworth.com*).

CONEL – Electrica¹². Privatizarea diviziei de distribuție și furnizare a energiei electrice este una dintre cele mai interesante afaceri a sfârșitului de secol XX în România. Primul ministru Ponta declara în iunie 2014 că „nu s-au respectat condițiile de privatizare”, la 14 ani după spargerea uneia dintre cele mai valoroase companii strategice: RENEL – Regia autonomă de electricitate, în Conel – Compania națională de energie electrică și Nuclearoelectrica – Societatea Națională și Regia Autonomă pentru Activități Nucleare. Cu toate acestea, statul a vândut Electrica în iunie 2014 cu 450 milioane de euro, la un preț *între 4 și 10 ori mai mic decât valoarea activelor*¹³ (evaluările specialiștilor citați de *Ziarul Financiar*, 13 iunie 2014, respectiv *Realitatea*, 27 iunie 2014).

⁷ *Adevărul Economic*, nr. 44 (398), 3–9 nov. 1999, „Jaful «RomTelecom»”, pp. 15–19.

⁸ *Cotidianul*, an IX, nr. 285, 16 apr. 1999, „Culisele privatizării ROMTELECOM. INTRACOM, principalul partener al OTE, produce tehnologie secretă pentru NATO și PENTAGON. Grecii mizează pe o puternică influență în Balcani, pe mâna americanilor”, p. 13.

⁹ Cristian Tudor Popescu, „Grecii cu calul, noi cu darul” în *Ziarul Adevărul*, 30 oct. 2002.

¹⁰ Radu Sârbu, *op. cit.*

¹¹ *Ziarul Capital*, „Regret privatizarea Romtelecom”, 25 sept. 2014, articol disponibil la adresa de internet www.capital.ro/regret-privatizarea-romtelecom.html.

¹² *Realitatea*, „Privatizarea Electrica. Un colos de miliarde de euro, vândut la prețul minim”, 27 iunie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.realitatea.net/privatizarea-electrica-un-colos-de-miliarde-de-euro-vandut-la-pretul-minim_1471175.html.

¹³ „«Rațiunea prin care se explică această diferență este foarte simplă. Electrica nu este proprietara acestei infrastructuri, ci concesiunara, prin cele trei filiale de distribuție. Filialele Electrica au o licență de concesiune pe 49 de ani pentru aceste active care aparțin însă statului român. Ceea ce are Electrica sunt doar veniturile obținute din exploatarea activelor, nu rețeaua», explică Bogdan

Divizia Electrica a Conel a fost înființată în 2000 și împărțită în mai multe filiale. În 2005, o parte dintre filialele Electrica au fost cumpărate în ponderi, începând cu 51% din acțiuni de către Enel (Italia), CEZ (Cehia) și E.On (Germania). În 2014 statul a renunțat la participația sa de 51% la Electrica. Interesant este că o bună parte din agenții privatizării au fost state europene precum Italia – care deține circa 25% din Enel¹⁴ și Cehia – care deține 70% din CEZ¹⁵. Statul român, prin Electrica, aprecia în 2014 că CEZ, E.On și Enel aveau de plătit penalități în raport cu contractele de privatizare în valoare de 1,5 – 2 miliarde de euro¹⁶. Ca urmare a *succesului* privatizării, guvernul României a hotărât privatizarea completă a Electrica.

OMV – „Österreichische Mineralölverwaltung”, în 2003, era cea mai mare companie industrială listată la bursă, din Austria¹⁷. În momentul achiziționării PETROM, OMV avea o producție de aproximativ 14000 de barili pe zi¹⁸, iar PETROM de circa 220000 de barili pe zi. Pentru a putea achiziționa PETROM, OMV a trebuit să se împrumute cu 550 milioane de euro¹⁹. După achiziționarea PETROM, această companie se transformă dintr-una prezentată adeseori ca pericol public la adresa „funcționării economiei de piață”, devenind profitabilă, în primul semestru al anului 2005 având un profit de 164 milioane de euro (fiind de peste 5 ori mai mare decât înainte de privatizare). OMV beneficiază de marele avantaj al faptului că, deși vinde produsele la prețuri europene, 82% din petrolul procesat în rafinăriile sale din România provine din România. În anul 2005, când costul barilului era de peste 46 dolari, costul de producție al petrolului românesc era de 12,4 dolari, după cum declara directorul general adjunct al OMV²⁰. De atunci, prețul internațional al petrolului a crescut în medie cu 30%²¹.

Iliescu, de la BRD Corporate Finance.” – Roxana Petrescu, „Construită azi de la zero, un investitor ar trebui să dea 4,5 mld. euro pentru o nouă Electrica. Statul o vinde la un preț de 4 ori mai mic”, 13 iunie 2014, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.zf.ro/zf-24/construita-azi-de-la-zero-un-investitor-ar-trebuie-sa-dea-4-5-mld-euro-pentru-o-noua-electrica-statul-o-vinde-la-un-pret-de-4-ori-mai-mic-12746853>. Ceea ce omite expertul BRD să arate este că Electrica, ca firmă de stat, a fost desprinsă din Conel, care era *proprietara* întregului sistem național energetic, firmă de stat.

¹⁴ MEF. *Dipartimento del Tesoro*, „Elenco delle Partecipazioni dirette del Ministero dell’Economia e delle Finanze”, www.dt.mef.gov.it/it/partecipazioni/elenco_partecipazioni/.

¹⁵ CEZ Group, „Shareholder structure”, www.cez.cz/en/cez-group/cez/structure-of-shareholders.html.

¹⁶ *Wall Street*, „De ce Electrica va fi divizată înainte de privatizare”, 18 dec. 2013, articol disponibil la adresa de internet www.wall-street.ro/articol/Companii/158972/de-ce-electrica-sa-va-fi-divizata-inainte-de-privatizare.html?gclid=CJ-RwL-x4sQCFa7JtAodsxgA6A.

¹⁷ *Adevărul*, Petrom – de-acum pe mâna consultantului și a echipelor de negociere”, 24 mai 2004, articol disponibil la adresa de internet www.adevarul.ro/financiar/PETROM-de-acum-consultantului-echipelor-negociere_0_68993547.html.

¹⁸ OMV on the move 2005. OMV Group in figures. OMV on the move in 2002.

¹⁹ *Jurnalul.ro*, „OMV se împrumută pentru Petrom”, 1 dec. 2004, articol disponibil la adresa de internet www.jurnalul.ro/bani-afaceri/economia/omv-se-imprumuta-pentru-petrom-55705.html.

²⁰ Adrian N. Ionescu, „Influențe – Petrom ridică OMV”, 25 august 2005, *Jurnalul.ro*, articol disponibil la adresa de internet www.jurnalul.ro/bani-afaceri/economia/influente-petrom-ridica-omv-38566.html.

²¹ *World Crude Oil Price* (January 2001 – August 2008), www.treehugger.com/files/2008/08/price-of-oil-historical-perspective-graph-data.php

Producția, absentă din discursul contemporan și... din realitate

Datoriile strivesc societățile. Implicațiile sunt majore: de la pulverizarea clasei de mijloc și, deci, secătuirea resursei ideologice „naturale” a societăților, până la masificarea societăților, transformarea lor într-o sumă de inși, o rețea de egolatrii. Dar nu despre consecințele supraîndatorării dorim să semnalăm aici. Ci despre constanta absență a *producției* din literatura recentă de specialitate, nu doar în sociologie, dar și în economie. Reptila uriașă a datoriilor care comprimă lumea nu este decât un fenomen apărut ca urmare a ignorării sistematice, deja de aproape o jumătate de secol, a problemei producției. Criza este discutată doar la nivelul *piețelor financiare*, la nivelul *percepțiilor* (ceea ce se numește, pompos și rațional, „behavioral economics”).

Odată cu categoria cognitivă de producție, rămân negândite și, deci, neprotejate intelectual, ulterior economic și politic, cele două locuri unde se produce valoarea: *întreprinderea* și *gospodăria*. Cele care suferă cel mai mult astăzi. Nu întâmplător teoria valorii aproape că lipsește din tratatele de economie contemporană și, implicit, din discursul vulgarizat al acesteia din media și politică. Fără aparatul cognitiv complet, orice adâncire în detaliul practicilor fiscale și monetare (monetarism) pare a conduce spre criză, prin spirala îndatorării fără susținere productivă: banii nu pot fi doar tipăriți, ei reprezintă valoare *încorporată*, nu doar nominalizată de o bancă centrală sau de consensul psihologic al *traderilor* de pe marile burse. Valoarea încorporată se numește *muncă*, deci producție.

Singura societate *modernă* care nu a neglijat acest aspect este Germania, care se reazemă pe o rețea de producție unicat, atent legată de tradiția *muncii industriale* cu tradiția *educației*, într-o rețea complexă de întreprinderi de tipul *capitalismului familial* (așa-numitul *Mittelstand*)²². Spre deosebire de alte dăți când Germania a „verbalizat” lumii conceptul său despre lume (de la Bach la Kant etc.), astăzi, Germania este cvasiabsentă din peisajul marilor paradigme economice. Să nu se vadă pe sine? Nu ar fi exclus. Nu e pentru prima dată când sistemele economico-sociale au autonomie mai mare decât capacitatea insului de a le percepe. Din acest punct de vedere, nu trebuie uitat că fenomenul *uitării* unor piese importante din panteonul gândirii omenești generează primitivism: barbarizarea societății.

²² Pentru un început al discuției pe acest subiect, vezi *The Economist*, „Germany's Economy. Angela in Wonderland. What Germany's got right, and what it hasn't”, 3 feb. 2011, articol disponibil la adresa de internet <https://www.economist.com/leaders/2011/02/03/angela-in-wonderland>; *The Economist*, „Germany's Mittelstand. Beating China. German family firms are outdoing their Chinese rivals. Can they keep up?”, 30 iul. 2011, articol disponibil la adresa de internet <https://www.economist.com/business/2011/07/30/beating-china>; *The Economist*, „Germany's economic model. What Germany offers the world. Other countries would love to import Germany's economic model. But its way of doing things is a lot less amenable to export than the wares it produces”, 14 apr. 2012, articol disponibil la adresa de internet <https://www.economist.com/briefing/2012/04/14/what-germany-offers-the-world>.

Situația exporturilor

România cucerește primele locuri în topul economiilor exportatoare de materii prime (cereale, cherestea, gaze și petrol). Aici, problema este menținerea economiei românești într-o stare de perpetuă orbitare (C.D. Gherea) în jurul marilor puteri, căci exportul de materii prime și importul de produse finite cu valoare mare generează fenomenul de dezvoltare al subdezvoltării (Wallerstein)²³.

Situația infrastructurii

Cheltuielile în infrastructura din România vor crește în medie cu 5% pe an până în 2025, mai rapid decât cele din Europa de Vest²⁴. Dar, cu toate acestea, infrastructura rutieră de transport autohtonă va ajunge la același nivel ca în Vest în aproximativ 130 de ani, dacă va fi păstrat ritmul actual de dezvoltare, arată într-un studiu compania de consultanță A.T. Kearney²⁵.

Cu toate acestea, situația dezvoltării infrastructurii trebuie realizată strategic. Drumul și satul; fractura *în* timp. Timpul contemporan „rupe” timpul și viața satului. Exemplul tipic este drumul european care trece prin satul românesc împărțindu-l aproape ermetic în două. Șirul lung de tiruri, de neoprit ca un tren, „rupe” comunitatea și, în general, ecologia locuirii. Ce oferă acest fel de drum satului? Îi este aproape complet străin. Doar frustrările tinerilor (care își caută un loc de muncă așa-zis „mai bun” decât cel „de-acasă”) le ia locurile de muncă și tăria sufletească (le ia „țărâna” și-i transformă în navetiști sau în orășeni, luându-le multora bunul simț țărănesc, întorși cu spatele către propriile origini), le ia produsele (laptele de vacă cu 0,4 lei pe litru) și veniturile (pentru a li-l vinde consătenilor la „magazinul din sat” cu 4 lei), îi integrează în circuitul mondial al produselor de slabă calitate (prin târgurile care nu mai unesc destinele, satele, omul cu animalele prin *povestariu*, ci aduce produse *străine*, fără „loc” în sat, de la roșii turcești la lighene chinezești, prilej de înfățișare scâlcăiată a tinerilor unii față de alții, cu hainele devenite paiete).

Ne aducem aminte că, până pe la jumătatea secolului al XIX-lea, satele românești erau construite în afara drumurilor. „Mă aflu ce-i drept, pe drumul cel mare, iar aici lucrurile se petrec pe dos decât în alte țări. Prin alte părți, o dată cu drumurile, apar și satele; aici, satele dispar de pe drumuri: deoarece, pe drumurile cele mari, turcii jefuiau și făceau cele mai multe fărâdelegi. De aceea, satele se ascund înlăuntrul

²³ *Agro-business*, „România exportă materii prime ieftine și importă produse finite scumpe”, 4 februarie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.agro-business.ro/romania-exporta-materii-prime-ieftine-si-importa-produse-finite-scumpe/2014/02/04/.

²⁴ *Mediafax*, „RAPORT: Cheltuielile cu infrastructura în România vor crește în medie cu 5% pe an până în 2025”, 2 septembrie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/raport-cheltuielile-cu-infrastructura-in-romania-vor-creste-in-medie-cu-5-pe-an-pana-in-2025-13188718.

²⁵ *Mediafax*, „România va avea infrastructură rutieră ca în Europa de Vest peste 130 de ani”, 4 mai 2009, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/romania-va-avea-infrastructura-rutiera-ca-in-europa-de-vest-pest-130-de-ani-4286486.

acestor câmpii, departe de drumuri”²⁶. Și, după ce-au „ieșit la drum”, a dat peste ele comunismul. Apoi capitalismul eșalonului al II-lea al comunismului.

Există și o altă perspectivă, aceea că drumul are valori pozitive atașate. Ne referim aici la „drumul pozitiv” al *efectelor de relație* – „linkages”, discutat în sociologia economică a lui Albert Hirschman²⁷.

De asemenea, pentru, probabil, prima mențiune a rolului negativ al „investiției” numită infrastructură, vezi Mihai Eminescu, *Doina*: „Și cum vin cu drum de fier, / Toate cântecele pier, / Sboară pasările toate”²⁸, cu mențiunea că drumurile de fier de astăzi din România sunt cu mult sub limita operării unei țări civilizate. Trimiterea funcționează mai degrabă pentru rețeaua de drumuri, care, fără să se dezvolte fizic, susține vectori de circulație străine de normalul unei economii.

De aceea, într-o recentă teorie a infrastructurii (Bulumac, 2018), se poate vorbi despre o definiție sociologică și o tipologie: „Infrastructura reprezintă totalitatea principiilor (componenta științifică, doctrinară și etică), a proiecțiilor (componenta de viziune și securitate) și a manifestărilor (componenta acțională, de implementare materială) care, aplicate stocului de resurse ale unei societăți (materiale sau imateriale), creează dezvoltare sau, dimpotrivă, subdezvoltare. Cu alte cuvinte, infrastructura socială constituie suportul pentru circulația resurselor de orice natură. Din această perspectivă, infrastructura cuprinde tot ceea ce este necesar pentru buna funcționare a unui spațiu. Dacă realizăm o transpunere a acestei definiții în termenii paradigmei gustiene a sistemelor sociale și politice (Gusti, 1968) atunci infrastructura este cea care asigură, de fapt, suportul pentru manifestări în raport cu cadrele. Suportul este atât de tip material, cât și simbolic, iar finalitatea sa se referă la acțiunea socială de actualizare a potențialului (a cadrelor), ceea ce face posibilă (sub)dezvoltarea. În această manieră, putem considera infrastructura, din perspectivă sociologică, un concept ce face referire la ansamblul de forțe implicate în procesul de construcție sau deconstrucție a unei societăți”²⁹.

Reforma infrastructurii

Să ne amintim de memoriul Asociației Generale a Inginerilor Feroviari din România (AGIR), publicat într-un număr special de către *Ziarul Financiar* pe 1 iunie 2011³⁰. „Neglijată, dezorganizată, subfinanțată și uneori furată, calea ferată română

²⁶ Saint-Marc Girardin în Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident*, București, Editura Humanitas, 2002, p. 237.

²⁷ Albert Hirschman, *Essays in Trespassing. Economics to Politics and Beyond*, Cambridge, 1984, p. 65.

²⁸ Mihai Eminescu, *Poezii tipărite în timpul vieții*, vol. I, Ediție critică îngrijită de Perpessicius, București, Editura Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1939, p. 182.

²⁹ Ovidiana Bulumac, *Infrastructură și societate. Considerente teoretice și studii de caz [teză de doctorat]*, în curs de apariție, București, 2018.

³⁰ Mirabele Tiron, „Inginerii CFR acuză dezastrul căilor ferate. Simbolul decăderii infrastructurii feroviare este linia București - Giurgiu, prima înființată în România, care de șase ani este închisă”, 1 iunie

s-a prăbușit continuu în ultimii 20 de ani, încât vor trebui mulți ani și sume importante ca să își revină și să își recapete locul pe care îl merită într-o economie națională în curs de integrare europeană. De ce în Austria, Franța, Germania căile ferate s-au menținut într-o structura centralizată, sub forma de concern sau holding, păstrându-și toate activitățile amintite mai sus [?]”.

Asociația Inginerilor menționează că dezastrul a început în 1998 când, la indicațiile Băncii Mondiale, un ministru hotărât, ajuns președinte, și-a asumat „frumoasa” sarcină a demantelării unuia dintre cele mai coerente sisteme de transport europene.

Șomajul în rândul tinerilor

Potrivit analizei citate, rata șomajului în rândul tinerilor din țările OECD a ajuns la 15,7%, în timp ce în țările UE a fost de 23,4% la începutul lui 2014, cu mici variații în ambele cazuri față de anul anterior. În România, deși în 2013 rata șomajului în rândul tinerilor era sub media europeană, în primul trimestru din 2014 această rată a atins 25,7%, după o creștere continuă în ultimele trei trimestre³¹.

Absența clasei de mijloc

România nu are clasă de mijloc: peste 80% din angajații români au salarii mai mici decât salariul mediu pe economie³², fapt ce blochează decolarea economiei românești (W.W. Rostow). De asemenea, această statistică atrage un semnal de alarmă în ceea ce privește stocul atitudinal și cel al inițiativei socio-economice, depozitat la nivelul societății în interiorul clasei mijlocii, ce posedă prin excelență simțul antreprenorial.

Context socio-cultural și identitar

Declin demografic

România se află în al 29-lea an de declin demografic și această evoluție reprezintă una dintre principalele amenințări pentru sustenabilitatea sistemului public

2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/analiza/inginerii-cfr-acuza-dezastrul-cailor-ferate-simbolul-decaderii-infrastructurii-feroviare-este-linia-bucuresti-giurgiu-prima-infiintata-in-romania-care-de-sase-ani-este-inchisa-8306529.

³¹ Ana-Maria Vasile, „EY: Șomajul în rândul tinerilor a ajuns la 25,7% în România, 52% dintre studenți vor să înceapă o afacere”, 30 iulie 2014, în *Agerpres*, articol disponibil la adresa de internet www.agerpres.ro/economie/2014/07/30/ey-somajul-in-randul-tinerilor-a-ajuns-la-25-7-in-romania-52-dintre-studenti-vor-sa-inceapa-o-afacere-13-32-45.

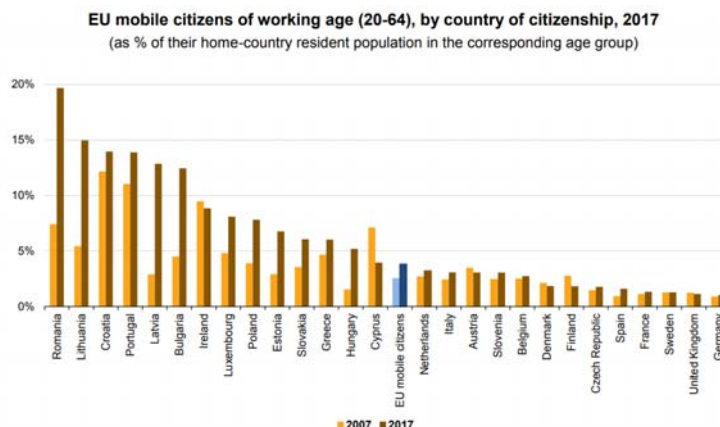
³² Adelina Mihaï, „Topul județelor din România cu cele mai multe salarii de peste 5.000 de lei pe lună”, 14 aprilie 2015, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/zf-24/topul-judetelor-din-romania-cu-cele-mai-multe-salarii-de-pest-5-000-de-lei-pe-luna-14119735.

de pensii (Vasile Ghețău, directorul Centrului de Cercetări Demografice „Vladimir Trebici” al Academiei Române, ian. 2015³³). Reducerea populației cu aproximativ 3,2 milioane locuitori își are originea în scăderea naturală — 600.000 de persoane, emigrația definitivă — circa 300.000 de persoane și în imensă emigrație cu schimbare doar a reședinței în alte țări — aproape 2,4 milioane de locuitori. În ceea ce privește rata fertilității, acest indicator se află în jurul valorii de 1,3 copii/femeie începând cu anul 2000, comparativ cu aproximativ 3,7 în anii '70³⁴.

Fenomenul brain drain și migrația masivă a forței de muncă: „Plecați, plecați din Țară!”

În intervalul 2003–2014, conform datelor furnizate de UE (Regulated Professions Database), cele mai afectate țări europene de fenomenul *brain drain*-ului (pierderea specialiștilor ce migrează pe piața internațională a forței de muncă în alte state decât cel de origine) sunt Polonia (33,207 profesioniști), Germania (29,670), România (26,496), Grecia (22,260). În cazul României, principalele destinații sunt Italia, Belgia, Spania și Marea Britanie.

Cele mai recente statistici Eurostat arată că România este cea mai afectată țară din Uniunea Europeană la capitolul emigrație, conform datelor din 2017³⁵. În timp ce media europeană este 4%, aproape 1 din 5 români (19,7%) trăiește în altă țară decât cea de origine. Iar aici vorbim numai de statistica oficială, numerele reale fiind semnificativ mai mari.

Președintele țării de la acea vreme, Traian Băsescu, în timpul exercitării mandatului, a numit emigrația drept „cea mai dinamică și curajoasă” parte a națiunii

³³ Ady Ivașcu, „Vasile Ghețău: România se află în al 26-lea an consecutiv de declin demografic”, 19 ianuarie 2015, în *Agerpres*, articol disponibil la adresa de internet, www.agerpres.ro/economie/2015/01/19/vasile-ghetau-romania-se-afla-in-al-26-lea-an-consecutiv-de-declin-demografic-13-06-40.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ Disponibile la adresa <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8926076/3-28052018-AP-EN.pdf/48c473e8-c2c1-4942-b2a4-5761edacda37>

române³⁶, adăugând un an mai târziu: „Le mulțumesc celor care muncesc în străinătate și nu se întorc în țară pentru a cere șomaj”³⁷. Astfel, elitele guvernante (căci acest exemplu nu este solitar, ci dimpotrivă), în loc să identifice un fenomen social ce poate destabiliza serios societatea românească, îl încurajează să se dezvolte.

Un ins care emigrează pentru a lucra *sub nivelul calificării sale* este pierdere în ordinea civilizației. Este pierdere de *substanță națională* (Madgearu). Și chiar dacă ar lucra la nivelul calificării sale, va contribui la PIB-ul altora (mai exact Produsul Național Brut), indiferent de comportamentul său de consum. Faptul că un absolvent român de sociologie sau de politehnică se duce să lucreze în afară nu este același lucru cu faptul că un britanic se duce la muncă în Franța. Cele două țări occidentale sunt *egale* din punctul de vedere al *valorificării* forței de muncă și se află în *raporturi de schimb echivalente*. La noi, hemoragia rămâne *pierdere de substanță națională*, e parte a jafului pe scară largă care, de la lichidarea fabricilor, a trecut la vaporizarea *stocului de abilități*. În instituțiile cheie o să rămână doar acea specie *adaptată* la o anume selecție a valorilor. Desigur, e bine că pleacă, dintr-un singur punct de vedere: *că fug de pe un teatru de război social, fug de la locul jafului*. Așa cum satele se ascundeau din calea turcilor și nu „s-au arătat în dreptul drumurilor” decât târziu, după 1877, așa și înșii de azi, *aptitudinile* lor, se refugiază din calea politicianismului care aproape că nu are culoare politică, a *incompetenței* crase și *cronice*. Lumea pleacă de *durere*, nu ca englezul în Franța. Nu e nicio migrație funcțională. România nu e locul unde „să ne alegem viața”, e locul din care se fuge pentru a rămâne în viață onorabil. Tot atât de interesant este că logica încurajării hemoragiei demografice este dublată de mentalitatea „poporul e devină”: „Nu mă simt reponsabil pentru soarta țării, toți cei 22 de milioane suntem responsabili” – afirma același președinte la începutul lui iulie 2010³⁸.

Avorturile

2013 a fost primul an în care numărul de nașcuți vii a fost mai mic de 180.000. După revoluție s-a înregistrat un trend descrescător, au mai existat și mici

³⁶ V.M., „Traian Basescu: Romanii plecati din tara reprezinta partea cea mai dinamica a natiunii”, 29 septembrie 2009, în *HotNews*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-6218390-traian-basescu-romanii-plecati-din-tara-reprezinta-partea-cea-mai-dinamica-natiunii.htm>.

³⁷ Nicoleta Nicolae, „Băsescu: Le mulțumesc celor care muncesc în străinătate și nu se întorc în țară pentru a cere șomaj”, 4 august 2010, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.mediafax.ro/social/basescu-le-multumesc-celor-care-muncesc-in-strainatate-si-nu-se-intorc-in-tara-pentru-a-cere-somaj-6775397>.

³⁸ Iulian Leca, „22 de milioane de responsabili, niciun vinovat”, 8 iulie 2007, în *Ziare.com*, articol disponibil la adresa de internet www.ziare.com/basescu/presedinte/opinii-22-de-milioane-de-responsabili-niciun-vinovat-1027896. *Ziarul Financiar*, „Partea de creație a brandului turistic a costat 94.600 euro, diferența [până la 900.000 euro!!!] însemnând cercetările de piață”, 31 iulie 2010, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/media-advertising/partea-de-creatie-a-brandului-turistic-a-costat-94-600-euro-diferenta-pana-la-900-000-cercetari-de-piata-6748309.

perioade de creștere, dar 2013 a marcat acest minim. Din seriile de date este evident că am atins minimul din 1960, dar și minimul de după al Doilea Război Mondial³⁹. Mai mult, conform datelor INS, avem cel mai mic număr de nașcuți-vii de după 1876 și cel mai mare spor negativ din istorie⁴⁰.

Numărul întreruperilor de sarcină care au avut loc între 1958 și 2008 este mai mare decât populația actuală a României. Cifrele înregistrate: 22.178.906 avorturi (Centrul de Calcul, Statistică Sanitară și Documentare din cadrul Ministerului Sănătății). Media era de 3 avorturi de femeie, pe când în Occident o femeie a făcut, tot în medie, cel mult un avort⁴¹. Însă, după 2008, numerele au crescut. În decembrie 2017 România era pe locul întâi în Europa la numărul de avorturi: 80 de mii pe an. Mai exact, „sunt 480 de avorturi la 1.000 de nașteri, ceea ce înseamnă că aproape jumătate din copiii concepuți sunt avortați, o rată de peste două ori mai mare decât media Uniunii Europene”⁴².

Situația comunităților românești din vecinătate

România se află printre puținele state europene care nu posedă o politică externă constantă pe problematica comunităților etnicilor români din afara granițelor, cu precădere a celor aflați în zona de vecinătate. În țări precum Ungaria, Ucraina, Bulgaria, Serbia, Grecia, Albania și Macedonia, comunitățile istorice românești nu beneficiază de cele mai elementare drepturi (educație, recunoaștere ca minoritate națională, drepturi politice etc.). Ca urmare a acestui fapt, sunt în pericol de a-și pierde identitatea națională, culturală, lingvistică și religioasă, ceea ce duce inevitabil la diminuarea proiecției puterii statului român pe plan regional și european. Mai jos avem o trecere în revistă a acestor populații autohtone, rămase de-a lungul istoriei în afara granițelor statului român modern.

În Ungaria trăiește o comunitate românească formată din aproximativ 27 – 30.000 de membri (această cifră fiind susținută de liderii organizațiilor românești),

³⁹ Ovidiu Tempea, „Numărul nașterilor din 2013 a scăzut sub 180.000, RECORD NEGATIV pentru ultimii 70 de ani”, 5 iunie 2014, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/social/numarul-nasterilor-din-2013-a-scazut-sub-180-000-record-negativ-pentru-ultimii-70-de-ani-12698878.

⁴⁰ Răzvan Marica, „Date INS: Avem cel mai mic număr de nașcuți-vii de după 1876 și cel mai mare spor NEGATIV din istorie. Despre avorturi nu vorbește nimeni în Parlament...”, 15 februarie 2017 în *Activenews*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.activenews.ro/prima-pagina/Date-INS-Avem-cel-mai-mic-numar-de-nascuti-vii-de-dupa-1876-si-cel-mai-mare-spor-NEGATIV-din-istorie.-Despre-avorturi-nu-vorbeste-nimeni-in-Parlament...-141058>.

⁴¹ Dan Gheorghe, „Cum a ajuns România să aibă 22 milioane de avorturi”, 20 februarie 2011, în *România Liberă*, articol disponibil la adresa de internet <https://romanalibera.ro/special/reportaje/cum-a-ajuns-romania-sa-aiba-22-milioane-de-avorturi-217321>.

⁴² Florica Cherecheș, „Date referitoare la numărul avorturilor din România, în ultimii 3 ani”, 21 decembrie 2017, disponibil la adresa de internet <http://www.fchereches.ro/date-referitoare-la-numarul-avorturilor-din-romania-in-ultimii-3-ani/>.

în timp ce statisticile oficiale ungare, publicate în urma recensământului populației din 1990, prezintă numărul etnicilor români ca fiind mult mai mic: după naționalitate 10.740, iar după limbă maternă 8.730. Explicația faptului că o comunitate care, la începutul acestui secol, număra pe teritoriul actual al Ungariei aproximativ 200.000 de persoane, a scăzut atât de drastic, se datorează procesului de asimilare și maghiarizare forțată la care au fost supuși românii, ca de altfel toate celelalte minorități din această țară, atât din partea guvernelor interbelice, cât și a celor comuniste și succesoare căderii regimului în 1989.

Conform rezultatelor ultimului recensământ, din 31 martie 1991, în R.F. Iugoslavia trăiesc 38.832 români (1,93% din populația Voivodinei) și 17.000 vlahi, cifre mult inferioare numărului real al apartenenților etniei române din țara vecină, în condițiile în care se estimează de către reprezentanți autorizați ai acestei populații că numai în Timoc există cel puțin 250 – 300.000 de români / vlahi. Situația în cadrul *comunității româno/vlahe din Serbia de Răsărit (Timoc)* rămâne, în continuare, dificilă, aceștia nefiind recunoscuți, ca minoritate națională și, implicit, nebeneficiind de drepturile și libertățile aferente.

În total, la sfârșitul anului 1939, numărul românilor din Bulgaria era estimat la 150.000. Deși în materialele publicate în anul 1965 (ulterior nu s-au mai publicat date oficiale cu privire la minorități) se menționează circa 6.000 de români, unii istorici și specialiști bulgari apreciază că, în prezent, în Bulgaria trăiesc aproximativ 125.000 – 150.000 de români, concentrați în partea de nord-vest (Vidin, Lom, Sviștov, Nikopol, Vrața, Mihailovgrad, Bregovo, Ostrov ș.a.), în sud-vest, pe valea râurilor Struma și Mesta (Macedonia Pirină, în jurul orașului Blagoevgrad) și în Dobrogea (Silistra, Tutrakan, Dobrici, Balcik etc.). Minoritatea de naționalitate română este a doua ca importanță și număr, după cea turcă.

Populația românească predomina în trecut, ca populație autohtonă, în Bucovina de Nord și Basarabia de Sud. În prezent, prin deznaționalizare și genocid în perioadele imperiului rus și Uniunii Sovietice, populația românească a devenit minoritară. Potrivit datelor neoficiale deținute de Societatea Culturală a Românilor „Mihai Eminescu” din Cernăuți, comunitatea românilor din Ucraina ar depăși 500.000 persoane, dar care, astăzi, se află într-un context internațional deosebit, atât cei din Transcarpatia și Bucovina, cât și cei din Sudul Basarabiei (controlarea Crimeei de către Vladimir Putin și destabilizarea regimului de la Kiev).

Populația aromână de pe teritoriul actual al Fostei Republici Iugoslave Macedonia, cunoscută mai mult sub numele de vlahi, însumează potrivit datelor culese din diferite surse între 150.000 și 180.000 persoane, trăind în grupuri compacte în Bitolia, Ohrid, Prilep și împrejurimile acestora, precum și pe Valea Vardarului. Datele oficiale conform recensământului din 1991 consemnează doar 7.764 vlahi (aromâni), cifră care este departe de a reflecta realitatea.

Numeric, populația aromână din Albania era estimată, în anul 1939, de sursele diplomatice românești, la circa 35.000 – 40.000 de persoane. În statisticile oficiale, aromânii nu au figurat, ei fiind incluși în națiunea dominantă albaneză. După cel de-al Doilea Război Mondial, autoritățile albaneze au dus o politică de

asimilare a aromânilor care nu erau recunoscuți ca entitate separată și nu au avut posibilitatea de a se instrui în limba română. Până în decembrie 1989, statul român nu a întreprins niciun demers pentru sprijinirea și respectarea drepturilor minorității aromâne până în 2017, când minoritatea aromână (nu română) a fost recunoscută în premieră ca minoritate națională.

Educația, la reformă (2010)

Reforma educației

Inflația de diplome universitare este procesul democratic-capitalist prin care politica se apără de competență, macerând-o prin denaturarea celui mai important proces educațional: relația dintre profesor și elev/student, descentrând-o prin plasarea centrului de greutate al învățământului pe tânăr. *Relația de tutoriat*, tocmai când a fost introdusă „europenește” în curricula, a dispărut din relația *reală*. Într-o relație comercială elevul–studentul–masterandul–doctorandul este stăpânul. Cunoașterea devine relație de putere. Atunci nu ar trebui să predea elevii–studenții? De fapt, deja se întâmplă. Avem studenți, lectori, care țin ore în locul profesorilor în zone unde „minte lor e mai candidă decât o floriceică”, în *logica sistemului*, nu ca exercițiu sau ucenicie. Mai mult, reforma învățământului a plasat competența evaluării instituțiilor de învățământ în afara specialiștilor și a construit o birocrație înfiorătoare care măsoară „porcii care zboară”, dând calificative universităților. După ce le-ai creat un cadru aberant în raport cu dezvoltarea personală, profesională și instituțională, vii și le dai note, tot tu, stat. Pe baza acestor calificative se produce a treia fractură–descentrare: „finanțarea urmează elevul”⁴³, nu cunoașterea.

Democrațiile sunt obligate să fie societăți performante. Democratic este doar sistemul politic căci, în rest, societățile democratice sunt... meritocratice. Egalitate înseamnă egalitate de șanse nu *egalizarea* persoanelor. Banii trebuie duși acolo unde se pot înmulți *prin cunoaștere*, acolo unde aceasta este performantă. „*Profil*” (profesorii aduși la stadiul de „legumă cetățenească”, dar „de gașcă”) trebuie să facă marketing pentru a distribui cunoaștere. Dar atragerea elevilor-studenților la cursuri înseamnă povești, nu cunoaștere. Cunoașterea este una dintre cele mai grele ocupații omenesti (o persoană care gândește consumă cu aproximativ mai mult 24%–29% calorii⁴⁴). Cine stă să mai învețe ca *muncă* azi? Și încă ceva, „finanțarea urmează elevul” nu e invenția lui Funeriu. Funeriu a dus la eșafod ce a mai rămas.

O ultimă confuzie majoră în mintea reformatorilor de azi este aceea dintre public și privat. Privatul are ca scop *profitul*. Interesul public este deservit „de principe”, adică de stat, în logica liberală clasică, care stă la baza democrației moderne.

⁴³ *Mediafax*, „Funeriu: în 2012, costul standard pe elev va fi un pas uriaș spre echitate”, 3 ian. 2012, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/social/funeriu-in-2012-costul-standard-pe-elev-va-fi-un-pas-urias-spre-echitate-9122608.

⁴⁴ Elert Glenn, „Power of a Human Brain” în *The Physics Factbook*, articol disponibil la adresa de internet <http://hypertextbook.com/facts/2001/JacquelineLing.shtml>.

În momentul în care ministrul Funeriu vine și spune că trebuie finanțat învățământul particular *din bani publici*, înseamnă că începem să amestecăm interesul public cu cel privat în sensul că privații vor face *profit* folosindu-se de bani publici.

Stocul de reacție într-un popor este în primul rând la nivelul elitelor *cunoscătoare*. Distrugerea învățământului a început de ceva vreme în România, prin instilarea cu mizerie a corpului profesoral, prin salarii sub limita decenței, prin politizarea inspectoratelor, prin confuzia definițiilor de profesor (ajuns „livrator de informații”) și a elevului/studentului (devenit „partener în procesul de educație” conform procesului Bologna). Astfel, imediat „după Revoluție” s-a sădit calea către lichidarea demnității profesionale a profesorului (medicului, militarului, în general, a celor care deservește interesul public) și, în consecință, am asistat la amputarea unei pârgii solide de distribuție a cunoașterii, respectiv a celorlalte mari funcționalități publice. Tot atunci s-au pus bazele capitalismului comprador și în învățământ, prin apariția fabricilor de diplome, instituții a căror singură menire era să extragă bani de la părinții care doreau un viitor facil pentru copiii lor. A urmat lichidarea *manualului de direcție* prin făcăturile numite „manuale alternative”, „îmbucături” ale unei intelectualități care nu dorea decât să facă bani repede prin „europenizare”.

„Procesul Bologna”⁴⁵ – așa-numita „europenizare”, care practică o gravă eroare prin separarea *în om* dintre ființa cunoscătoare și omul mănuiitor de obiecte care face bani (așa-zisul *pragmatism*), a consacrat demantelarea învățământului românesc. Culmea e că ministrul învățământului de atunci a fost prevenit de către experții săi că „Bologna” înseamnă de fapt diviziunea Europei între Nordul care distribuie cunoaștere și Sudul care se va ocupa doar de meserii periferice. „Procesul Bologna” lichidează seriozitatea învățământului universitar, eludând cu bună știință suprapunerile firești dintre „fiziologia cunoașterii” tânărului și statutul social al acestuia. Scurtând învățământul universitar de bază la 3 ani se renunță la ultimul an în care tânărul se dădurește cum e cu cunoașterea. Presiunea pe anul 3 (pregătirea licenței etc.) este neverosimilă pentru cineva care *încă nu știe ce are de făcut* în raport cu cunoașterea. Extinderea masterului de la 1,5 la 2 ani este demagogie pură pentru că cea mai mare parte a tinerilor deja lucrează, iar implicarea lor în procesul de învățământ nu poate fi decât una *formală*.

Accentul Bologna și al Ministerului pe *finanțarea pe număr de studenți* descurajează *orice fel de cuantificare a performanței*, facultățile fiind constrânse să devină veritabile hale de creștere industrială a „puilor” cu diplome. Bologna plus politica partidelor în domeniu au condus la fragmentarea gravă a curriculei școlare (universitare) chiar în mijlocul duratei de școlarizare, falsul accent pus pe „pragmatism” (educația centrată pe „competențe”) și concurența „capitalistă” dintre universități ducând la dispariția unor materii elementare de gravitate excepțională în educație. Accesul la raționalitatea omenească acumulată în 2000 de ani de sinteze scrise este practic oprit. În același timp, curricula este dictată, paradoxal, de beneficiari, care *încă nu cunosc*, în funcție de cum sună titlul, vorbele despre profesor etc. (îi spune „economie de piață”).

⁴⁵ Vezi critica procesului Bologna în Radu Baltasiu, Ovidiana Bulumac, „Is «Bologna» the new «Guernica» of education?”, *Revista Inovația Socială*, ISSN 2065-8389, anul V, nr1, 2013.

Vine dl ministru (oricare dintre cei care au ocupat acest fotoliu), „de niciunde”, fără experiență în sistemul de învățământ, dar cu *o dorință nestăvilită de a schimba, de a reforma*. Rezultatul? Se reformează singurele procese care au făcut posibilă calitatea mai ridicată a învățământului românesc față de multe alte sisteme în lume. Eliminând procesul titularizării, politicianul distruge *baza pe termen lung* a învățământului preuniversitar. Obligând asistenții universitari să aibă doctoratul, politicianul lichidează *coloana vertebrală a învățământului universitar*: vocația potențialului profesor (cum poate un tânăr să rămână în Universitate până devine asistent? din ce trăiește până atunci?). Neavând deloc experiența cunoașterii, care are loc *prin inițiere* pe lângă marii profesori, ministrul lichidează însuși marele proces al predării ștafetei *universaliilor* în cetatea cunoașterii, care este Universitatea. Instituția are o infrastructură de o extraordinară delicatețe. Printre componentele acesteia este *inițierea* studenților, inițierea asistenților *pe lângă* profesori. Cunoașterea nu este același lucru cu înghițitul unor paleți de concentrate prin lecturarea paginilor de la X la Y din cartea cea mai recentă a autorului Z. Înseamnă asimilarea unei experiențe *integrale* pe un domeniu, prin multă, foarte multă lectură, muncă de teren (după caz), empatie, abstractizare. Pentru aceasta e nevoie de *profesor* și de *stabilitate* pentru tânărul *preparator* (certitudinea că dacă *pricepi știința* poți avea șansa s-o predai mai departe).

Acestea fiind spuse, cum va arăta absolventul în România, indiferent de nivel? Fără valori certe, educat în numele unui pragmatism fără maxime, nu va ști să facă nicio alegere. Absolventul nu va ști nici care îi sunt problemele, nici de unde îi vin suferințele. Să și le asume pe ale altora? Doamne-fereste! Doar el e pragmatic! În acest fel, va fi lipsit de *capacitatea de cunoaștere*. Vom fi, într-adevăr, o țară bine plasată în diviziunea europeană a muncii. *Insul lipsit de capacitate de reacție* va fi un alegător maleabil, care va reacționa la sacsoșele-stimulent din perioada alegerilor. Doar meciuri de fotbal și mall-uri îi trebuie. Vom intra și vom ieși din crize, după cum vor fi intrările de capital speculativ din afară și în funcție de banii trimiși în țară de absolvenții-„căpșunari”. Nu vom ști și nu vom putea gândi vreo soluție noi. Suntem pe punctul de a încheia încă o reformă, aceea a învățământului. Principalul său scop, rescrierea reflexului cunoscător, s-a cam încheiat. Doar vedem lucrările studenților, motivația profesorilor de a se dărui pe sine... Viitorul va fi, dar fără noi. Orizontul nostru nu va depăși preocuparea ratelor. *Universalii? Cetățean? Conștiință?* Să fim pragmatici!

Dezinstituționalizarea

Dezinstituționalizarea României, a statului împotriva statului, a statului împotriva societății, a societății împotriva societății.

Dezinstituționalizarea face referire la administrație confiscată, întreprinderi fără legătură cu comunitatea, comunități abandonate. Cam acesta este ADN-ul subdezvoltării la nivelul comunităților locale. Societățile au reacționat la astfel de situații, inventând instituții: de cunoaștere, administrare, guvernare. Văzând situația satului,

nu poți să nu te gândești la ruptura dintre drama locală și restul societății, la faptul că mesajul locuitorilor nu mai iese din închisoarea incompetenței instituționalizate. Apariția științei sociale a fost una dintre marile succese ale societăților, iar întemeierea Școlii Sociologice de la București în perioada interbelică a fost, la rândul ei, o mare victorie: aveam garanția că măcar știm cum stăm, că societatea are acces la propria conștiință. Fără conștiință civică (situată mult dincolo de ecologismul de azi), societatea nu are nicio bază pentru a fi democratică. (Re)Instituționalizarea științei sociale în universități a fost marele câștig după 1989. De scurtă durată. Mai întâi de toate, neocomunismul nu a avut nevoie deloc, dar chiar deloc, ca publicul să știe starea societății. Apoi, în a doua etapă îndreptată împotriva conștiinței publice, a venit *furorul ideologic* de după 2008 care a birocratizat, ca un tsunami, până la neantizare, mințile tinere, cursurile, programele în științele sociale, în numele unei „europenizări” gangsteresc înțelese. Lipsa mesajului *localizat*, cu conținut civic și național, dinspre universități a favorizat slăbirea presei și, pe mai departe, a actului politic. Fără repere și oameni pregătiți, presa s-a idiotizat.

Instituțiile sunt ale problemelor. Capacitatea de a pune probleme este ultimul nivel educațional și cel mai important, este finalitatea educației și rațiunea de a fi a instituțiilor. Presupune capacitatea de a conlucra și de a ți-l asuma pe celălalt. Este vârful abilităților de comunicare ale unui tânăr: verbalizarea capacității de a gândi în categorii – concepte care trimit direct la ființare și, totodată, elementul central al doctrinei creștine (iubirea aproapelui prin asumarea acestuia). Înțelegem de ce Dimitrie Gusti, întemeietorul sociologiei românești, numea sociologia „știința națiunii”. Pentru că știința problemelor sociale este... sociologia. Robin Dunbar discuta în 1998 de „un creier social”, relațional și comunicativ în același timp. Mentea socială este caracterizată prin punerea de probleme comune, fără de care insul nu poate înțelege informația. Inteligența este un produs colectiv. Condiția umanității este, deci, dependentă de o anumită capacitate de a trăi în tensiunea problematizării, ceea ce filosofia descoperise cu multă vreme înainte, arată Dunbar. Într-un limbaj simplificat, intensionalitatea (cea căreia îi zicem „tensiune a gândirii”) numai la om depășește nivelul al II-lea („știu că cineva știe”), tipic animalelor evolute. Idiotizarea sociologică apare în momentul în care omul este împiedicat să ajungă la nivelul al IV-lea (incapacitatea de a fi convins de un autor, deci de cineva care mă învață din cărți, că ceva se întâmplă). Insul incapabil de nivelul al IV-lea de intensionalitate⁴⁶ nici nu ajunge, de fapt, la tensiunea gândului.

⁴⁶ Trimiterea la intensionalitate: „Computers can be said to know things because their memories contain information; however, it seems unlikely that they know that they know these things, in that we have no evidence that they can reflect on their states of «mind». In the jargon of the philosophy of mind, computers are zero-order intensional machines. Intensionality ... is the term that philosophers of mind use to refer to the state of having a state of mind (knowing, believing, thinking, wanting, understanding, intending, etc.). Most vertebrates are probably capable of reflecting on their states of mind, at least in some crude sense: they know that they know. ... A minimum of fourth-order intensionality is required for literature that goes beyond the merely narrative («the writer wants the reader to believe that character A thinks that character B intends to do something»). Similar abilities

Acesta, arată Dunbar, nu depășește „stadiul narativul simplu”, simpla înșirare de lucruri. Motivul pentru care ne-am oprit la Dunbar este că sistemul educațional scoate în serie oameni fără capacitatea de a pune probleme, indivizi cu mental sub nivelul IV de gândire.

Sistemul educațional a instituționalizat idioteia. De aici, aceștia sunt vărsați în instituții publice și private. Instituțiile sunt debordate de două tipuri de idiotei sociali: sclavii și milițienii spirituali, respectiv cei care execută cu speranța că vor face bani și cei care se străduiesc să limiteze opțiunile de viață și aspirațiile sclavilor la orizontul îngust și iluzoriu al banilor, promovând un așa-zis pragmatism centrat pe monetizarea realității, speculând nevoile materiale acute ale acestora (casă, masă, plăceri etc.).

Idiocrația dezinstituționalizează

Capacitatea de a pune probleme: de a le identifica și de a gândi soluții, constituie esența funcției unei structuri tipice umane, numită instituție. Instituția se adresează unor probleme specifice / nevoi. Familia (omul), spitalul (sănătatea), școala (educația), armata și serviciile (protecția), tribunalul (dreptatea), primăria / guvernul (conducerea, administrația generală)... Iată câteva dintre formele, respectiv finalitățile (problemele) instituțiilor. O instituție este funcțională când identifică problemele și li se adresează. Când nu, spunem despre ele și oamenii din interiorul lor că „nu sunt bune(i) de nimic”. Pe contrastul dintre ce ar trebui să facă și ceea ce „fac” avem, de pildă, geniul lui Caragiale (care ia în balon această precaritate) sau geniul lui Eminescu (care prezintă tragicul, catastrofa disjunției dintre formă și fond).

Una dintre principalele efecte ale idiocrației sociale este dezinstituționalizarea României: societatea este lipsită de răspunsuri coerente la nevoile sale.

Și totul începe cu... învățământul

Deja am pomenit că științele sociale sunt cele pe care societatea le-a investit cu identificarea și punerea problemelor sociale. Acestea nu doar creează reflexul gândirii morale în context (degeaba ești copil bun dacă nu gândești în context), dar și procură instituțiilor personalul și modul de acțiune în raport cu menirea lor. De aceea spunem că principalul câștig al elitelor din România modernă a fost crearea acestor instituții și localizarea lor (nu în sensul epurării etnice, la modă în unele

may be required for science, since doing science requires us to ask whether the world can be other than it is ...”. Vezi Robin I. M. Dunbar, The Social Brain Hypothesis, în *Evolutionary Anthropology*, vol 6, Nr. 5, 1998, p.188, [http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/\(SICI\)1520-6505\(1998\)6:5%3C178::AID-EVAN5%3E3.0.CO;2-8/abstract](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/(SICI)1520-6505(1998)6:5%3C178::AID-EVAN5%3E3.0.CO;2-8/abstract), <http://psych.colorado.edu/~tito/sp03/7536/Dunbar1998.pdf>.

state din Europa secolului începutului secolului XX, ci în sensul gândirii în raport cu nevoile societății din România). Așa am dobândit politici rurale și industriale relativ coerente, personalități uriașe, scrieri care și astăzi sunt far celor care caută sensuri. Cunoașterea semnificativă instituționalizată, scopul gândirii, s-a cam oprit. Instituțiile au intrat într-un ciclu constant de idiotizare, în diverse concentrații. Ce este comunismul dacă nu idiotizarea instituțiilor? De ce a trebuit să arunce în lagăre elita interbelică? Cum suntem noi astăzi, fără proiecte reale, în toate domeniile de activitate, când facem confuzie între dezvoltare și privatizare, între privatizare și înstrăinarea resurselor? Nu suntem azi în plină zodie a idiocrației prin faptul că nici măcar nu mai vedem țara, națiunea ca finalitate a scrierilor și faptelor noastre instituționalizate? Aspirăm direct la universal. Sărmană dorință a unor oameni nevoiți, care nu realizează că omul integral, universal, se împlinește prin semenul său, național.

În fapt

Fenomenul dezinstituționalizării are loc prin:

- găștile-gangster care interzic punerea problemelor;
- epurarea mecanismelor instituționalizate - desființarea cursurilor, reorientarea spre inutil și derizoriu a practicii studențești;
- blocarea prin birocratizare a mecanismului gândirii specializate (sunt universități unde timpul alocat hârtiilor e aproape egal cu cel dedicat „cercetării”);
- după epurare, sistemul mancurtizat își perpetuează singur nivelul de incompetență, se autoreproduce. Pentru că minusul mental este fără aspirații, mediocritatea este garantată.

Ideologizarea și excesul de reformă.

Dușmanii puterii personale sunt „dușmanii reformei”. „Ești de stânga” dacă nu „ești cu reforma” (președintele la Realitatea pe 9 ian. 2011 certându-l pe secretarul de stat, pionier în asistența medicală de urgență din România, Raed Arafat). Logica etichetării ideologice este specifică reformelor impuse de sus în jos, prin violență (instituțională, simbolică, nu numai fizică). Mai putem vorbi de democrație? E dictatura lumpenilor care nu cunosc problema, dar știu cum să desfacă un sistem. „Care va fi conceptul noului sistem de urgență? Mă îndoiesc că cei care fac legea știu. Desființăm o lege cursivă. ... De ce să reparăm ceva ce merge?”, a ținut să precizeze Arafat⁴⁷.

⁴⁷ Cristina Lica, „Raed Arafat și-a depus demisia: « Privății vor dori să facă profit și vor face rabat de la calitate»”, 10 ian. 2011, în *Evenimentul Zilei*, articol disponibil la adresa de internet www.evz.ro/detalii/stiri/raed-arafat-a-demisionat-960893-1.html.

Democrație?

Nu mai departe în 2014, SUA atrăgea atenția asupra abuzului de ordonanțe de urgență: „Mesajul tranșant al SUA dat chiar în prezența premierului Ponta: Nu mai folosiți ordonanțe de urgență, nu mai schimbați regulile în timpul jocului, speriați investitorii!”⁴⁸

Evoluție? Reforma corpurilor specializate

Studiile superioare sunt o pacoste. Ca la 1948, când a început vânătoarea de universitari, ingineri, farmaciști, preoți, de parcă ar fi vorbit Gogonea, din filmul „Nunta mută”⁴⁹: „Trebuie să recunoaștem că în România cel mai greu de modernizat au fost sistemele cu densitate mare de studii superioare. Când vine vorba de educație, de justiție, de sănătate, rezultatele sunt regretabile...”⁵⁰. Cum să modernizezi statul *împotriva corpurilor specializate* ale societății? Simplu. Pentru că este ... reformă (să nu uităm că martirii închisorilor comuniste au fost intelectualii și țărani).

Stat?

Care stat? Dacă totul trebuie privatizat, dacă interesul public trebuie spart, ce mai rămâne din guvern, parlament, președinție? Să fie directori de corporație. O corporație numită România SRL, cu subsidiare în agricultură, învățământ, sănătate, infrastructură etc. Aceste subsidiare fac bani pentru șefii lor.

Context politic

Fenomenul corupției generalizate

Activitatea DNA pe parcursul ultimilor ani a atras după sine o creștere a persoanelor trimise în judecată și a celor condamnați definitiv, fapt ce readuce în

⁴⁸ Andrei Luca Popescu, „Mesajul tranșant al SUA dat chiar în prezența premierului Ponta: Nu mai folosiți ordonanțe de urgență, nu mai schimbați regulile în timpul jocului, speriați investitorii!”, 8 sept. 2014, în *Ziarul Gândul*, disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/politica/mesajul-transant-al-sua-dat-chiar-in-prezenta-premierului-ponta-nu-mai-folositi-ordonante-de-urgenta-nu-mai-schimbati-regulile-in-timpul-jocului-speriatii-investitorii-13229151>

⁴⁹ Vezi video <https://www.youtube.com/watch?v=aoqFLaslvnc>

⁵⁰ Traian Băsescu la Realitatea TV pe 9 ian 2012, citat în *Cotidianul*, 10 ian 2012, „Pacientul vrea ...”, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/basescu-t-se-razboieste-cu-doctorul-arafat-si-vrea-sa-il-dea-afara-video-169245/.

discursul public noțiunea de justiție socială, fără de care dezvoltarea unei societăți și economii performante nu este posibilă (M. Manoilescu).

„Cei 86 de procurori care au desfășurat activități de urmărire penală în cursul anului 2014 au avut de soluționat peste 9.100 de cauze, cel mai mare număr de dosare de la înființarea DNA. În medie, un procuror a efectuat urmărire penală în aproape 105 cauze, un volum impresionant având în vedere complexitatea dosarelor care intră în competența direcției. Numărul rechizitoriilor a crescut semnificativ în anul 2014, fiind întocmite 317 rechizitorii, ceea ce arată preocuparea procurorilor pentru soluționarea cu precădere a cauzelor cu finalitate judiciară. Datele statistice confirmă eficiența activității DNA, precum și faptul că resursele investigative sunt canalizate către cauzele cu finalitate judiciară. Peste 1.100 de inculpați au fost trimiși în judecată în anul 2014, iar numărul persoanelor juridice trimise în judecată s-a dublat. În anul 2014 a fost urmărită exercitarea eficientă a competențelor procurorului în faza de judecată. Activitatea judiciară a fost desfășurată de 28 de procurori care au participat în ședințele de judecată la peste 10.200 cauze penale. În anul 2014 peste 1.130 inculpați au fost condamnați definitiv, soluțiile pronunțate de instanțe confirmând caracterul obiectiv și profesionist al cauzelor instrumentate de DNA”⁵¹.

Mai mult, cei care ar trebui să rezolve problemele privind corupția aleșilor, judecătorii și procurorii, se află în o situație similară cu oamenii politici. Astfel, numai „în perioada 1 ianuarie 2014 - 30 iulie 2018, DNA a soluționat 1.965 de cauze privind 3.420 de magistrați (2.193 de judecători și 1.227 de procurori)”⁵².

1 are 617 contracte cu statul (capitalism pe seama interesului public)

În ianuarie 2011, parlamentarii aveau afaceri cu statul de 258 milioane de euro. Un singur senator avea 617 contracte⁵³. Și, de-a lungul timpului, această practică nu a dispărut, ci doar s-a perfecționat, birocratic vorbind: „parlamentarii fac afaceri cu statul. Sute de milioane de lei, prin firmele rudelor. ... În total, aproximativ 260 de milioane de lei se duc pe contractele parlamentarilor, prin ei înșiși sau prin membri ai familiei, încheiate cu diferite instituții ale statului. Dacă unii se mulțumesc cu sume

⁵¹ *Ph-online.ro*, „RAPORTUL de activitate al DNA. Câți politicieni corupți au fost prinși în 2014”, 24 februarie 2015, articol disponibil la adresa de internet <http://ph-online.ro/politica/item/51747-raportul-de-activitate-al-dna-cati-politicieni-corupti-au-fost-prinsi-in-2014>

⁵² Eusebi Manolache, „Inspekția Judiciară: DNA a soluționat 1.965 de dosare cu 3.420 de magistrați și are în curs de soluționare 415 dosare”, 24 august 2018, *Agerpres*, articol disponibil la adresa de internet www.agerpres.ro/justitie/2018/08/24/inspectia-judiciara-dna-a-solutionat-1-965-de-dosare-cu-3-420-de-magistrati-si-are-in-curs-de-solutionare-415-dosare--165260

⁵³ Raluca Dumitru, „Parlamentarii au afaceri cu statul de 258 de milioane de euro. SENATOR CU 617 CONTRACTE: «PENTRU FIECARE ARTICOLĂȘ S-A FĂCUT CONTRACT»”, 24 ian. 2011, în *Ziarul Gândul*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/parlamentarii-au-afaceri-cu-statul-de-258-de-milioane-de-euro-senator-cu-617-contracte-pentru-fiecare-articol-as-a-facut-contract-7916211>.

mici, de câteva mii de lei, alții ajung la câteva milioane bune. Legal e, spun ei, pentru că firmele nu sunt administrate de ei. Iar «moralitatea e tot pe acolo, cum e legea»⁵⁴.

Capitalismul pe seama statului este rudă bună cu capitalismul politic descris de Max Weber, politicianismul descris de Rădulescu-Motru, capitalismul oligarhic de Zeletin, statul oligarhic de Eminescu. Toate acestea au în comun subordonarea interesului public de către interesul particular, abuzând de funcțiile în cadrul statului. Consecința: slăbirea statului și a societății, prin *coruperea* puterii. Între victime, evident, este însuși capitalismul românesc.

De aceea, România nu e factor de putere ci, mai degrabă, teatrul unor *geopolitici străine*, cum se mărturisește aproape fără perdea Alexandr Dughin, geopoliticianul zis consilier al lui Putin, într-o lucrare recentă. Statul riscă să fie golit de cetățeni, material și simbolic, vehicul de scos bani din țară: „stat de redistribuție fiscală”⁵⁵.

Statul redistributiv, pentru a preîntâmpina convulsiile sociale, practică masificarea mentală prin școală, interzicându-le accesul la idealuri, iar pe profesor îl

⁵⁴ Sorina Ionașc, „Parlamentarii fac afaceri cu statul. Sute de milioane de lei, prin firmele rudelor. «Vreți să vă răspund acum, când sunt în concediu?»”, 7 august 2018, în *Ziarul Libertatea*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.libertatea.ro/ultima-ora/2354285-2354285>.

⁵⁵ Care a produs un decalaj cuantificabil de circa 24 miliarde de dolari, între 2000-2006, ca deficit de PIB (calcul după BNR, Caiete de studii, nr.20, disponibil la adresa de internet <http://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idInfoClass=6786&idDocument=3710&directLink=1>). Calculul este strict orientativ. Am considerat decalajul de PIB de circa 4%, având în vedere media creșterii PIB potențial între 2000 și 2006 de 4,89%. Luând ca reper anul 2004, cu un PIB de 114 miliarde euro (*Ibidem.*, p. 3), rezultă o cifră a creșterii care ar fi putut avea loc de peste 4 miliarde euro pe an. Pe 6 ani, suma este de peste 24 miliarde euro. Pe lângă valoarea pe care am fi putut-o avea la o primă vedere de statistică economică, adăugăm 30 de miliarde de dolari repatrieri ilegale între 2000-2008 (*Gândul*, „România, între sursă de bani pentru paradisurile fiscale și teren pentru spălat banii: unde s-au dus peste 30 de miliarde de dolari”, 23 ian. 2011, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/romania-intre-sursa-de-bani-pentru-paradisurile-fiscale-si-teren-pentru-spalat-banii-unde-s-au-dus-pest-30-de-miliarde-de-dolari-7913003>), încă 5 miliarde de dolari valoarea băncilor devalizate între 1990-2000, în frunte cu Bancorex și Banca Agricolă (*Săptămâna Financiară*, „Fantoma Bancorex încă mai bântuie prin AVAS”, 14 ian. 2006, articol disponibil la adresa de internet www.sfin.ro/articol_3712/fantoma_bancorex_inca_mai_bantuie_prin_avas.html). Nu am adăugat repatrierile legale prin privatizările frauduloase, daunele provocate de fondurile de investiții FNI, SAFI (peste 300 milioane USD, *Ziarul Financiar* „Cum a reușit Vântu să recruteze o întreaga echipă de la BNR, în urma cu 10 ani, și cum i-au făcut o bancă Nicolae Vacaroiu și Florin Georgescu”, 9 sept. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/eveniment/cum-a-reusit-vantu-sa-recruteze-o-intreaga-echipa-de-la-bnr-in-urma-cu-10-ani-si-cum-i-au-facut-o-banca-nicolae-vacaroiu-si-florin-georgescu-7173655) etc., nici valoarea efectelor în lanț, produse de privatizările, lichidările, contractele Comtim, Petromin (275 mil. Euro), CFR, Romtelecom, Fregatele, Bechtel etc. De asemenea, nu adăugăm pierderile din umflarea facturilor achizițiilor publice între 20-40% pe an de la 12 miliarde euro pe an, de unde ar rezulta, doar pe ultimii zece ani alte peste 36 miliarde euro (calcul cf *Ziarul Financiar*). Numai prin aceste trei coordonate: decalajul dintre ce am fi putut produce și ce am produs între 2000-2007, repatrierile ilegale, falimentarea unor bănci importante din sistem ajungem la costurile statului redistributiv de peste 59 miliarde de dolari.

N.B. Discuția teoretică privind decalajul de PIB, PIB-ul potențial depășește cadrul acestei discuții-ipoteză de sociologie economică.

„lămurește” mizerabilizându-l; prin sănătate – lumea este preocupată cu urgențe personale; prin economia îndatorării – libertatea este restricționată prin credite care adeseori sunt la limita suportabilității; prin presă – ții mintea publicului preocupată de subiecte minore și de energie joasă (violență, sexualitate), cât mai detaliate, picante etc. În general, prin mizeria generalizată – a spiritului, a trupului. De la 1821 la 1848 au trecut 27 de ani. Aceasta a fost distanța dintre cele două revoluții ale secolului al XIX-lea, care au schimbat și România. De la „revoluția” din 1989 până azi au fost 29.

Regionalizarea

Făcută pe genunchi, federalizarea României (scopul probabil al regionalizării) va sta de la bun început sub semnul conjuncturalului. Este vorba de graba de a pasa suveranitatea națională direct Bruxelles-ului, după cum declară chiar ministrul care păstorește regionalizarea.

Dar să vedem „faptele”:

– **GRABA:** Cum se justifică această grabă de a avea regiuni până la sfârșitul acestui an? „Cel târziu în decembrie trebuie să fie funcționale cu structurile de conducere deja alese, consiliile regionale și președinții sau guvernatori, cum se vor numi. Dorința este ca regiunile administrative înființate să devină partenere direct cu Comisia Europeană”⁵⁶. De asemenea, tema este una favorită și a președintelui în exercițiu, Klaus Iohannis: „Klaus Iohannis, atac dur la guvernanți: Ce s-a ales din regionalizare și decentralizare?”⁵⁷

– **AVEM MODELE:** „Liviu Dragnea, vicepremier și ministru al dezvoltării regionale - desemnat de premier să se ocupe de proiectul regionalizării - s-a întâlnit ieri cu ambasadorul Germaniei la București Andreas von Mettenheim, iar tema de discuție a fost: cum ar putea beneficia România de expertiza Germaniei (stat federal) în materie de regionalizare?”⁵⁸

– **ARGUMENT?** Regionalizarea ar aduce următoarele „beneficii” societății: „Vor pleca competențe de la nivelul Guvernului către regiuni, în special competențe de dezvoltare regională. De asemenea, procesul de descentralizare a competențelor de la nivel ministerial către regiuni și județe va determina o subțiere

⁵⁶ *Gândul*, „Regionalizarea României: Cel târziu în decembrie trebuie să fie funcționale regiunile, cu conducerile deja alese 29 ianuarie 2013”, 29 ian. 2013, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/regionalizarea-romaniei-cel-tarziu-in-decembrie-trebuie-sa-fie-funcionale-regiunile-cu-conducerile-deja-alese-10528790>.

⁵⁷ Crișan Andreescu, „Klaus Iohannis, atac dur la guvernanți: Ce s-a ales din regionalizare și decentralizare?”, 3 mai 2017, în *DC News*, articol disponibil la adresa de internet https://www.dcnews.ro/klaus-iohannis-atac-dur-la-guvern-i-ce-s-a-ales-din-regionalizare-i-decentralizare_541733.html.

⁵⁸ Iulian Anghel, „Reîncepe lupta pentru trasarea regiunilor și a «capitalelor» acestora”, 2 feb. 2013, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.zf.ro/eveniment/reincepe-lupta-pentru-trasarea-regiunilor-si-a-capitalelor-acestora-10536498>.

a personalului la structurile deconcentrate din județe și, automat, și la ministere personalul se va diminua”⁵⁹.

Ambiguitatea, arată Heidegger, nu este doar o chestiune de discomfort intelectual, este drumul sigur către *neființare*. La fix. Statul este el însuși parte a ființării unui popor. Mai exact a voinței naționale. Vom puncta mai jos trei dintre pașii slăbirii acestei *ființări* (voințe).

Puțin context. Mai întâi, România devine Republica FMI

Întotdeauna contextul dezvoltă calitatea bună sau *rea* a unui proiect. Așa cum cuțitul este un excelent instrument de bucătărie, acesta poate fi și o armă. Regionalizarea, din punctul nostru de vedere, este un proiect care va pune punct unui ciclu de sfert de secol de slăbire a societății și statului român. Este rezultatul unui stat incompetent care, pe acest fond, a slăbit societatea, neîndeplinindu-și funcțiile instituționale. Vin acum niște elite care spun: tocmai pentru că statul e slab și ineficient, trebuie... fragmentat (slăbit și mai mult). Cum opiniei publice nu îi plac (încă) proiectele de diminuare a României, oricât de nemulțumită ar fi de guvernare, toată discuția e ambalată într-un mesaj privind „eficientizarea” statului, „modernizarea” lui etc.

Procesul, evident din timpul regimului Băsescu, a suferit diverse modificări. Mai întâi, relația cu FMI. Unii responsabili politici arată că relația poate fi caracterizată de faptul că România a făcut un împrumut de 20 de miliarde de euro⁶⁰ *pe date statistice falsificate* tocmai pentru a se putea îndatora. O spunea deputatul PSD Ion Stan, vicepreședinte al Comisiei comune permanente de control a SRI⁶¹, în ședința Camerei Deputaților din 14 feb. 2012: „Puterea de la București este cel puțin complice la o manoperă sistemică de falsificare a indicatorilor macroeconomici,

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ România a împrumutat 20 miliarde de euro de la FMI, pe doi ani, conform acordului semnat în martie 2009. Era cel mai mare împrumut luat de România de la FMI. Banii trebuie rambursați până în 2015, cu o dobândă de 3,5%. Scopul declarat: reluarea creditării în economia națională. Dată fiind slăbiciunea structurală a economiei românești, măsurile de austeritate impuse și plata ratelor garantează practic imposibilitatea lipsei de manevră a României în peisajul investițional *intern* și menținerea economiei într-o stare de mediocritate și dependență. De altfel, Jeffrey Franks, recunoștea la doi ani după semnarea acordului, că acesta a fost un eșec (în raport cu scopurile „bune”, declarate public): „Este pentru prima dată când un înalt oficial implicat în acest acord admite marele eșec al proiectului de a scoate România din criză” scria Răzvan Voican în articolul „FMI recunoaște eșecul programului de austeritate cu România: Marea dezamăgire este că economia nu și-a revenit. Cum comentați?”, 18 ian 2011, din *Ziarul Financiar*, disponibil la adresa de internet www.zf.ro/eveniment/fmi-recunoaste-esecul-programului-de-austeritate-cu-romania-marea-dezamagire-este-ca-economia-nu-si-a-revenit-cum-comentati-7900793/poze/.

⁶¹ Titlul exact este Comisia comună permanentă a Camerei Deputaților și Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activităților SRI, cf. *Fișei parlamentare* Ion Stan, disponibilă la adresa www.senat.ro/FisaSenator.aspx?ParlamentarID=4cabae0a-2ae2-495c-b679-f37dc8c3664f

care a împins la decizii politice greșite, ale căror efecte sunt trădarea de țară, în varianta subminării economice și a știrbirii suveranității și independenței politice, urmare a aservirii față de organizații străine. Deși anticipăm lipsa voinței politice de a scoate adevărul la lumina legii, este bine să se știe că faptele ce urmează pot fi cuantificate penal cu detenția pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Astfel, la momentul actual, anul 2012, diferența dintre datele macroeconomice reale și cele făcute oficial publice (după „prelucrarea” de către BNR, Ministerul Finanțelor Publice, Institutul Național de Statistică, Comisia Națională de Prognoză) a ajuns, pe calea adâncirii diferenței, menținută în mod voit, dintre capacitatea administrativă macroeconomică și capacitatea de evoluție a economiei reale și pe calea efectelor dezvoltării economiei reale, la dimensiuni considerabile. Datele privind produsul industrial brut sunt subevaluate cu circa 20 la sută (PIB real = PIB comunicat public + 20%).

Aceasta subevaluare a datelor economiei reale a fost necesară pentru a se demonstra, pe baza de date false, că România are nevoie de împrumuturi internaționale⁶².

Nu avem decât să răsfoim ziarele. Orice pas făcut de guvernațiile din 2008 încoace s-a făcut „prin consultarea FMI”. Bun, din 2009, România a devenit Republică a FMI (vezi *Lista orientativă* de la Referințe; prin fixarea prețurilor și salariilor de către FMI, România a încetat să fie o economie de piață). În paralel, începe procesul de federalizare⁶³.

În România am ajuns la acest nivel: „Se va solicita FMI deblocarea posturilor în educație și sănătate, dar și în alte domenii”⁶⁴. FMI sigur nu are nevoie de educația, sănătatea „și alte domenii” din România. Cel mult, ar avea nevoie de o forță de muncă sănătoasă, aptă să le dea înapoi dobânzile la creditele cu care ne pomenim de ani de zile încoace. „Sursele”, foarte probabil din Guvern, cer unei instituții internaționale, a cărei finalitate este „să finanțeze deficitele pe termen scurt” (conform actului întemeietor de la Bretton Woods din 1944), să le inaugureze dreptul la viitor (educația), dreptul la răsuflare (sănătate), etc.

⁶² *Einformatii.ro*, „Analiza senzationala a deputatului Ion Stan: Avertisment adresat puterii(2)”, 5 martie 2012, articol disponibil la adresa de internet [www.einformatii.ro/stire/politica/2/23102/analiza-senzationala-a-deputatului-ion-stan:-avertisment-adresat-puterii-\(2\)/0/](http://www.einformatii.ro/stire/politica/2/23102/analiza-senzationala-a-deputatului-ion-stan:-avertisment-adresat-puterii-(2)/0/). *Cotidianul*, „Altă dovadă că Ion Stan a stat în gâtul Guvernului, al SRI, SIE, Traian Băsescu și chiar PSD”, 10 ianuarie 2013, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/alta-dovada-ca-ion-stan-a-stat-in-gatul-guvernului-al-sri-sie-traian-basescu-si-chiar-psd-2/.

⁶³ Interesant este faptul că Ministerul Educației avea banii pentru mărirea salariilor, dar au fost redistribuiți altor ministere, vezi Gabi Popov, „FEN: Tăriceanu dă banii învățământului ca mită electorală”, 25 nov. 2008, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/social/fen-tariceanu-da-banii-invatamantului-ca-mita-lectorala-3554576.

⁶⁴ Ovidiu Bărbulescu, „Guvernul va cere FMI să accepte deblocarea posturilor în educație, sănătate și alte domenii”, 20 oct. 2010, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/guvernul-va-cere-fmi-sa-accepte-deblocarea-posturilor-in-educatie-sanatate-si-alte-domenii-7510154.

„Republica FMI” (România) este, de fapt, regatul *inepției*. Inepția înseamnă societate în care viitorul este „scos” în afara societății, pradă unei incompetențe indescriptibile, în care spiritul analitic este eviscerat din instituții și aruncat la „coșul de gunoi” al celui mai limitat interes. Este locul unde limba de lemn a omorât elitele mai înainte de a se naște. Culmea este că FMI nu vrea să administreze, căci este prins între monetarism și marile guverne contributoare, având o singură finalitate: să stabilizeze. Dacă nu o să avem în perioada imediat următoare un guvern în adevăratul înțeles al cuvântului, vom rămâne pentru multă vreme în vitrina istoriei drept ceea ce suntem: furnizori de muncă ieftină, plătitori de credite internaționale, fracturați fără durere între un popor tot mai înstrăinat și o elită de vitrină.

Al doilea pas: diminuarea conștiinței spațiului și a destinului comun

Aceasta are loc prin manual, presă de opinie „civică” și enciclopedii, prin instituțiile pe care le gestionează. Acestea le putem numi *fundații și organizații pentru o societate slăbită*, care au inundat spațiul public cu „studii” și „analize”, „lucrări științifice” despre „miturile [presupus comunistoide ale] românilor”, primitivismul simțului comun al acestora, ținând inclusiv dorința firească de unire cu românii din Basarabia – românii fiind considerați „populații de pe ambele maluri ale Prutului”. Populațiile, spre deosebire de *popoare*, sunt doar entități statistice, nu au voință națională. Prin delegitimarea rosturilor elementare ale societății, românii devin „venetici și intoleranți” în propria țară, creștinismul și familia devin elemente de retard istoric, aceste fundații/ong-uri ale slăbirii societății au promovat o istorie inversă. Prin aceasta nu doar că au denaturat sensul polemicilor sociale – în loc să avem discuții *pe proiecte*, am discutat cai verzi pe pereți, dar au și inversat marile valori: a fi român e o rușine în opinia fundațiilor pentru o societate slăbită.

Urmarea firească este că statul nu are fundament. El oricum este dominat de urmașii celor aduși de URSS în 1944, care au băgat în pușcării infrastructura viitorului național. Însă, prin delegitimarea românescului, însăși ideea de stat român este sortită anihilării în mentalul public. Cunoaștem teoria statului minimal. Dar statul minimal poate fi foarte bine un stat puternic, după cum o demonstrează thatcherismul britanic. Nu facem confuzia dintre statul minimal și statul slab, care nu este apt să-și îndeplinească funcțiile elementare, acela de a asigura dreptul la muncă, educație, sănătate, ordine și siguranță, care este *incapacitat* să-și administreze teritoriul chiar în centrul țării. Și atunci când încearcă, e învinuit de fundațiile pentru o societate slăbită de ... naționalism.

Niciun mecanism al dependenței nu se ține doar prin circuitele financiare.

Revenind, este vorba de legea educației nr. 1 din 2010 care consacră blocajul mental *indus prin școală*. Curricula ineptă, birocratizarea procesului de învățământ, umilirea materială și psihologică a profesorilor, confuzia rolurilor dintre elev și profesor, exacerbarea *iredentismului* în zonele în care statul român a pierdut *de facto*

controlul asupra sistemului etc. În loc să gestioneze reformele Bologna, inițiate în 1999, dar aplicate de România printre primele, din 2003–2004, legea lui Funeriu garantează producția de oameni fără orientare socială, demnitate civică și națională. Mai exact, producția de cetățeni a României s-a oprit odată cu noua lege a învățământului. Dacă mai apare unul pe ici pe colo, e un efect neintenționat. Reforma Funeriu este însă doar o latură a cleștelui mental. Celălalt apucă conștiințele prin cărți de istorie, literatură, filme, care au grijă să minimalizeze până la dispariție sentimentul nostratic și cel al demnității colective. Nu întâmplător, doar „marile filme”⁶⁵ care își bat joc de *noi* sunt premiate.

Deocamdată, doar în străinătate. În felul acesta, mancurtizezi 20 de milioane cu tot cu alți 20 de milioane *din viitor* etc. Când s-a pus problema regenerării corpului social profesoral, însuși primul ministru de atunci, Călin Popescu Tăriceanu, pune în opoziție majorarea cu 50% a unor salarii de mizerie cu capacitatea statului de a mai plăti pensiile și de a face investiții: „majorarea salariilor profesorilor cu 50% aduce criza economică mondială în România”, anunță aproape mesianic acesta⁶⁶.

Pe de altă parte, remarcăm astronomicele sume la care au acces cei care administrează lovituri mentalului colectiv românesc și ușurința cu care au liber la *instrumentele de reconfigurare ale acestuia*. De pildă, tratatul de istorie gestionat de ICR în 2011 („România medievală”) avea la dispoziție 7 milioane de euro, ca să spună că românii au fost creștinați de bulgari, românii fiind o națiune recentă: „«La toate acestea se adaugă o enigmă filologică și istorică de anvergură, care constă în faptul că această țară, care nu s-a constituit decât foarte recent ca națiune... a reușit să își făurească o limbă și o identitate proprie.» (p. 9). Ați citit bine! Și nerozia e scrisă sub patronajul președintelui României”⁶⁷). Și aceasta în trei limbi de circulație internațională: să priceapă toate cancelariile europene că nu avem trecut, deci nu avem legitimitate asupra spațiului românesc.

Pasul al treilea: „consultanța altora” pentru acces direct la resurse

Ministrul care „se ocupă cu dezvoltarea” a declarat *Ziarului Financiar* că „cel târziu în decembrie trebuie să fie funcționale cu structurile de conducere deja alese,

⁶⁵ De pildă „După dealuri” (2012, Cristian Mungiu). Vezi Ștefan Străjer, „Monahismul românesc acuzat de practici necurate și de crimă”, 2 nov. 2012, în *Curentul Internațional*, articol disponibil la adresa de internet www.curentul.net/2012/11/02/monahismul-romanesc-acuzat-de-practici-necurate-si-de-crima/.

⁶⁶ Marius Mihăiescu, „Tariceanu: Majorarea salariilor profesorilor cu 50% aduce criza economica mondiala in Romania”, 10 noiembrie 2008, în *HotNews*, articol disponibil la adresa de internet www.hotnews.ro/stiri-politic-5107130-tariceanu-majorarea-salariilor-profesorilor-50-aduce-criza-economica-mondiala-romania.htm.

⁶⁷ Emilia Corbu, „«România medievală» – un scandal în devenire”, 4 iun. 2011, articol disponibil la adresa de internet <http://emilia-corbu.blogspot.ro/2011/06/romania-medievala-un-scandal-in.html>.

consiliile regionale și președinții sau guvernatori, cum se vor numi”⁶⁸. Formula aceasta imperativă este neinteligibilă dacă ar fi să o comparăm cu discursul de la alegeri. În fine, discuția cu poporul e deja desuetă. El nu mai există în termeni de categorie politică. Dovada vine în fraza următoare, rostită de același ministru: **„Dorința este ca regiunile administrative înființate să devină partener direct cu Comisia Europeană. Vor pleca competențe de la nivelul Guvernului către regiuni, în special competențe de dezvoltare regională”**⁶⁹. Textul subliniat precizează limpede că în mintea respectivului ministru conceptul de suveranitate națională a încetat să mai existe. Nu ar fi decât cireașa de pe tortul privatizărilor cu dedicație unor puteri europene ca preț al „integrării” noastre, și avem câteva mărturii directe, dintre care amintim:

ENERGIE. „«Noi am mai făcut privatizări, să nu spun sub presiunea, sub influența instituțiilor financiare internaționale, care ne arată că nu au fost deloc avantajoase. Cu toate că se știe ca statul este cel mai prost administrator, noi am făcut privatizări, dar nu s-au făcut investițiile promise (...) la gaz, de exemplu, unde avem Gaz de France și E.ON Gaz, nu s-au făcut investițiile promise. Serviciile sunt la fel de proaste ca înainte, când erau la stat, pentru că aceste companii au sacrificat investițiile și calitatea serviciilor pentru profituri, și au obținut profituri cu două cifre (...) Am înlocuit monopolul de stat cu cel privat (...) Ca o ironie, acest monopol este al unor companii cu capital de stat, Gaz de France, E.ON...», a spus Dan-Radu Rușanu la începutul discuțiilor cu delegația FMI.”, în *Cotidianul*, 29 ian. 2013⁷⁰.

AFACEREA BECHTEL. „Mircea Geoană este responsabil pentru contractul cu Bechtel, a declarat Radu Berceanu în cadrul emisiunii „Garantat 100%”. „În perioada în care s-a semnat contractul cu Bechtel, Mircea Geoană a făcut demersurile necesare, fiind ambasador al SUA în acele timpuri. S-a speculat că acest contract a fost atribuit atât de repede, contract cu o valoare de peste două miliarde de euro, pentru a ne ușura intrarea în NATO”, a declarat ministrul Transporturilor⁷¹.

PRIVATIZAREA OMV-PETROM. „La vremea respectivă, privatizarea Petrom reprezenta, conform Guvernului, una din condițiile pentru aderarea la Uniunea

⁶⁸ Alina Novăceanu, „Regionalizarea României: Cel târziu în decembrie trebuie să fie funcționale regiunile, cu conducerile deja alese”, 29 ianuarie 2013, în *Gândul*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/regionalizarea-romaniei-cel-tarziu-in-decembrie-trebuie-sa-fie-functionale-regiunile-cu-conducerile-deja-alese-10528790>.

⁶⁹ *România Liberă*, „Liviu Dragnea: Regionalizarea României, finalizată până în decembrie 2013. Când ar putea avea loc referendumul pentru modificarea Constituției”, 29 ianuarie 2013, articol disponibil la adresa de internet <https://romanalibera.ro/politica/institutii/liviu-dragnea-regionalizarea-romaniei-finalizata-pana-in-decembrie-2013-cand-ar-putea-avea-loc-referendumul-pentru-modificarea-constitutiei-291811>.

⁷⁰ Mihai Petean, „De ce e lipsit de bun simț șeful delegației FMI în România?”, 29 ian. 2013, în *Cotidianul*, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/de-ce-e-lipsit-de-bun-simt-seful-delegatiei-fmi-in-romania-205499/.

⁷¹ *Realitatea.net*, „Berceanu: Contractul cu Bechtel a fost semnat pentru ca România să intre mai ușor în NATO”, 2 iunie 2009, articol disponibil la adresa de internet www.realitatea.net/berceanu--contractul-cu-bechtel-a-fost-semnat-pentru-ca-romania-sa-intre-mai-usor-in-nato_529687.html.

Europeană, care nu a cerut însă ca investitorului să i se facă nenumăratele favoruri făcute de stat în numele UE. ... Pentru întreg anul trecut [2005], OMV a luat de la Petrom 106 milioane euro din dividende și 234,4 milioane euro din vânzarea stațiilor sale din Balcani (178) către Petrom. Practic, austriecii au scos din Petrom, deja, cu mult peste suma cu care au cumpărat-o”⁷².

Din punct de vedere economic, pentru cei care se ascund după suficiența de sine afirmație „străinii nu vin să ia pământul să-l ducă la ei”, le reamintim diferența dintre ceea ce se produce pentru *propria* țară oriunde în lume (Produs Național Brut) și ceea ce se produce în interiorul țării pentru *altă* țară (Produs Intern Brut). Unul dintre scopurile economiei este bunăstarea ... comunității naționale (PNB), iar acest lucru este fundamentul economiei încă de la Adam Smith. Dezechilibrele dintre statele europene sunt grăitoare din acest punct de vedere.

Dar să revenim la „rezonanțele” geopolitice ale proiectului. Pe de o parte, avem preocupările rusești ambalate în teza moldovenistă, care tot ies la iveală, prin tot felul de „studii”⁷³. Pe de altă parte, ne amintim că Germania este preocupată la cel mai înalt nivel de chestiunea regionalizării⁷⁴.

E bine de știut: regiunile sunt parte a crizei bugetare spaniole

Iată o sinteză a unui material din *The Economist*, din 24 noiembrie 2012⁷⁵, despre transformarea economiei naționale spaniole într-un mozaic de economii prebendiale (sinecuri la scară regională) și a fracturării culturii civice prin îndoctrinare școlară.

Catalonia, caz tipic de regionalizare irațională, în numele unei tradiții inventate (pentru cunoscători, „peisajul” e familiar cu cel de la noi, din centrul țării). „Naționalismul catalan este resentimentar” și, în consecință, e inapt să producă soluții. Mai mult, mult proclamata autonomie financiară are o problemă: „La nivelul anului 2007, regiunile au avut o pondere de 38% în cheltuielile publice, în timp ce guvernul central a avut o pondere de 18%, fără pensii și ajutorul de șomaj”.

Englezii nu se sfiesc să scrie că: „Oponenții [partidelor secesioniste] reclamă apariția generației spălate pe creier, inclusiv prin foarte costisitoarea propagandă [separatistă] din fondurile publice a televiziunii catalane”.

⁷² *Cotidianul*, 20 noiembrie 2006, articol disponibil la adresa de internet www.presa-zilei.ro/stire/5174/taitul-romanesc.html.

⁷³ De pildă *Moldova.org*, „Regionalizarea României: câteva considerente cu privire la Moldova [de Vest]/ OPINIE”, 30 ianuarie 2013, articol disponibil la adresa de www.moldova.org/regionalizarea-romaniei-cateva-considerente-cu-privire-la-moldova-de-vest-opinie-235140-rom/.

⁷⁴ Iulian Anghel, „Reîncepe lupta pentru trasarea regiunilor și a „capitalelor” acestora”, 2 feb. 2013, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de www.zf.ro/eveniment/reincepe-lupta-pentru-trasarea-regiunilor-si-a-capitalelor-acestora-10536498.

⁷⁵ *The Economist*, „The trials of keeping a country together”, 24 noi. 2012, articol disponibil la adresa de www.economist.com/briefing/2012/11/24/the-trials-of-keeping-a-country-together.

Problema banilor Cataloniei nu sunt sumele redistribuite de la guvernul central, ci faptul ca „mașinăriile locale de partid au pus mâna pe casele locale de economii – *cajas*” Așa s-a ajuns, de pildă, să se construiască „aeroporturi fără zboruri, centre culturale fără activități culturale, 700.000 de apartamente fără locatari ...” – fenomen generalizat în Spania.

Mecanismul administrației locale s-a politizat accentuat și, în consecință, acesta s-a deprofesionalizat rapid etc.

În final, baronizarea economiei naționale

Pare a fi cel mai palpabil rezultat. Baronul local este cel mai bun releu între centrul puterii *interesate* și resursa locală. Relativ ușor de satisfăcut, este și ușor de manipulat. În același timp, fragmentarea economică slăbește iremediabil până la dispariție orice mișcare coerentă în plan național. Totodată, eventuala intervenție de la centru asupra previzibilului dezmaț regional al baronilor ar fi imediat catalogată în presă ca *injustiție*, un act nedemocratic etc.

Istoria colonialismului britanic în India reprezintă un caz interesant. India nu a fost neapărat bătută militar, cât supusă prin manevrarea ierarhiilor interne, învrăjbirea mogulilor și a nawabilor între ei. Altfel nu se explică cum câțiva zeci de mii de militari britanici au reușit să țină sub control un subcontinent cu 200 de milioane vreme de mai bine de 3 secole (1613–1947). Profiturile East India Company atingeau la mijlocul sec. XIX nivelul a „sute și mii la sută beneficiu”, după cum ne aduce Fernand Braudel mărturia unui politician britanic⁷⁶. Iată textul-mărturisire din Encyclopaedia Britannica: „As British sovereignty spread, new land-revenue devices were soon instituted, which resulted in raising the revenue to finance the consolidation of power in India and the conquest of other regions, breaking up the old system of self-sufficient and self-perpetuating villages and supporting an elite whose self-interests would harmonize with British rule”⁷⁷.

Pentru ce să desfac mașina în loc să schimb șoferul?

În momentul de față, România este contributor net la UE. Din 2007 până în 2012, România a vărsat la bugetul UE 7 miliarde de euro și a primit puțin peste 1 miliard de euro⁷⁸. În această perioadă, așa-numitele „proiecte europene” sunt, de fapt, proiecte românești, cu bani românești, triate de birocrăția de la Bruxelles. În aceste condiții, ceea ce trebuie reconfigurat este relația statului român cu UE, nu trimiterea

⁷⁶ Fernand Braudel, *Timpul lumii*, București, Editura Meridiane, 1989, vol II, p. 271.

⁷⁷ Extras Encyclopaedia Britannica, disponibil la adresa de internet www.britannica.com/topic/colonialism/European-expansion-since-1763

⁷⁸ Gabriela Vatu, „Cat dă și cât primește România de la Uniunea Europeană?”, 30 mai 2012, în *Business24.ro*, articol disponibil la adresa de internet www.business24.ro/fonduri-europene/accesare-fonduri/cat-da-si-cat-primeste-romania-de-la-uniunea-europeana-1513615.

administrării naționale în necunoscut. Intrăm astfel în același tip de reformă ca în cazul privatizărilor: am lichidat industriile pe motiv de neperformanță în loc să reformăm/trimitem în justiție managementul lor. De data aceasta, trimitem în cea mai gravă incertitudine cel mai important vehicul al unui popor prin istorie: statul său, un drept câștigat cu multă sudoare și sânge. Și nici măcar nu știm de ce, dar „totul trebuie făcut până în decembrie”.

Situația pare a se fi schimbat după 2012. „De după semnarea acordurilor de aderare la UE în aprilie 2005 până în septembrie 2016, România a primit 39,8 miliarde de euro de la UE – fonduri structurale, pentru dezvoltare rurală și plăți directe în agricultură - și a plătit contribuția obligatorie de 1% din Produsul Național Brut de 13,7 miliarde de euro, rezultând un sold pozitiv de peste 26 de miliarde de euro”⁷⁹. La asta, se adaugă situația pe anul 2017: „Cotizația României pe anul 2017 la bugetul Uniunii Europene va fi de 1,49 miliarde de euro, arată calculele MEDIAFAX. Anul trecut, încasările de la UE au totalizat 3,6 miliarde de euro, potrivit raportărilor oficiale, România fiind astfel un încasator net de la bugetul comunitar”⁸⁰.

Lista orientativă a atribuțiilor FMI în România din ultima perioadă

- **fixează primul preț în economie – cel al energiei**

Mediafax, 1 feb. 2011, „FMI cere o nouă formulă de calcul pentru prețurile gazelor naturale și energiei electrice”⁸¹;

- **stabilește regimul proprietății, vital în democrație – ce să se privatizeze**

Mediafax, 9 mai 2011, „Franks: Statul va vinde lunile viitoare pachete semnificative la Hidroelectrică și Nuclearelectrică”⁸²;

- **hotărăște calitatea vieții**

Realitatea.net, 10 mai 2011, „Facturile la căldură cresc cu până la 60%. Guvernul a convenit cu FMI eliminarea subvenției”⁸³;

⁷⁹ *Ziarul Financiar*, „10 ani de la aderarea la UE: România - UE, o relație tradusă financiar în 26 mld. euro primiți de la Bruxelles”, 21 noiembrie 2016, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/eveniment/zf-10-ani-de-la-aderarea-la-ue-romania-ue-o-relatie-tradusa-financiar-in-26-mld-euro-primiti-de-la-bruxelles-15986051.

⁸⁰ Dan Straut, „România va cotiza la bugetul UE 1,5 miliarde de euro pe 2017, după ce a încasat 3,6 miliarde de euro”, 28 ianuarie 2018, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/eveniment/romania-va-cotiza-la-bugetul-ue-1-5-miliarde-de-euro-pe-2017-dupa-ce-a-incasat-3-6-miliarde-de-euro-16961743.

⁸¹ *Mediafax*, „FMI cere o nouă formulă de calcul pentru prețurile gazelor naturale și energiei electrice”, 1 februarie 2011, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/fmi-cere-o-noua-formula-de-calcul-pentru-preturile-gazelor-naturale-si-energiei-electrice-7938980.

⁸² *Mediafax*, „Franks: Statul va vinde lunile viitoare pachete semnificative la Hidroelectrică și Nuclearelectrică-2”, 9 mai 2011, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/franks-statul-va-vinde-lunile-viitoare-pachete-semnificative-la-hidroelectrica-si-nuclearelectrica-2-9602897.

⁸³ *Realitatea.net*, „Se scumpește căldura. Guvernul a convenit cu FMI eliminarea subvenției”, 10 mai 2011, articol disponibil la adresa de internet www.realitatea.net/se-scumpeste-caldura-guvernul-a-convenit-cu-fmi-eliminarea-subventiei_833395.html.

- **are drept de viață și de moarte prin măsuri directe în sistemul sanitar**

Ziare.com, 11 mai 2010, „Guvernul ar urma să închidă 200 de spitale în urma discuțiilor cu FMI”⁸⁴;

- **stabilește inclusiv directorii întreprinderilor**

Mediafax, 1 aug. 2011, „Franks: 15 companii de stat vor avea manageri privați”⁸⁵.

Pentru o analiză generală a FMI în România, vezi Ilie Șerbănescu, „Pentru FMI, România este o colonie care trebuie exploatată”, în *Cotidianul*, 13 ian. 2013⁸⁶ și *Gândește.org*, 7 noiembrie 2017⁸⁷.

Definițiile asupra spațiului social. Fragmentarea sau înstrăinarea teritoriului.

Măsuri și măsuri. Cine ține măsura în societate?

Am ajuns în România să avem un *noi* foarte fragmentat, preocupat de grija zilei de mâine, care abia se mai vede, și un *ei* care fac ce doresc în spațiul economic, la capitolul demnitate și viitor. O situație specială o are elita revanșardă de tip etno-business, *cuceritoare* în sensul celor descrise de Iorga în *Hotare și spații naționale*.

Și au tot cucerit. Definițiile a ceea ce e european, ale pro-prietăților *retrocedate* de două ori, a ceea ce înseamnă *discriminare*, *național* etc. În momentul de față, *favorabilitatea* media în problema națională este distorsionată, în sensul că nu este incorect politic să fii șovin minoritar, dar este incorect politic să ai un discurs național ca majoritar, la nivelul țării. Urmările sunt limpezi și privește planul foarte concret al proprietății asupra terenurilor. S-a ajuns la situații absurde, pe care le recunoaște chiar primul ministru.

A propos de retrocedări⁸⁸

„Ponta a arătat că prin hotărâri judecătorești a fost retrocedată în ultimii ani o suprafață egală cu cea a României, Bulgariei, Ungariei și a unei jumătăți din Ucraina,

⁸⁴ *Ziare.com*, „Guvernul ar urma să închidă 200 de spitale în urma discuțiilor cu FMI”, 11 mai 2010, articol disponibil la adresa de internet www.ziare.com/social/spital/guvernul-ar-urma-sa-inchida-200-de-spitale-in-urma-discutiilor-cu-fmi-1014701.

⁸⁵ *Mediafax*, „Franks: 15 companii de stat vor avea manageri privați”, 1 august 2011, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/franks-15-companii-de-stat-vor-avea-manageri-privati-8552685/.

⁸⁶ Marian Ghițeanu, „Ilie Șerbănescu: Ponta, ca și Boc, lustruiește pantofii FMI”, 13 ian. 2013, în *Cotidianul*, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/ilie-serbanescu-ponta-ca-si-boc-lustruiește-pantofii-fmi/.

⁸⁷ Ilie Șerbănescu, „Cobaiul este România, colonia cea mai colonie dintre coloniile de la periferia UE!”, în *Gândește.ro*, articol disponibil la adresa de internet <https://gandeste.org/adevaruri/ilie-serbanescu-cobaiul-este-romania-colonia-cea-mai-colonie-dintre-coloniile-de-la-periferia-ue/84073>

⁸⁸ până la nivelul anului 2014

iar statul are de plătit în următorii 20 ani mai mult decât poate produce.” (*Cotidianul*, 1 oct. 2014). Iar cele mai importante retrocedări au ca obiectiv Transilvania. ...

O sinteză publicată de DC News, pe 14 octombrie 2013⁸⁹: „Ioan Sabău-Pop vorbește despre greșeala diplomatului Nicolae Titulescu de a accepta disputa cu maghiarii la Liga Națiunilor și, pe cale de consecință, la Tribunalul de Mare Instanță de la Paris. Decizia politicianului român, spune avocatul, a deschis o cutie a Pandorei cu blocaje politice și costuri imense care-și revarsă efectele până în prezent. Profesorul amintește aici de reacțiile Cehoslovaciei și Iugoslaviei, care au refuzat orice tratative cu optanții și statul maghiar, pe motiv că problema reformei agrare din țările lor reprezintă o chestiune de politică internă și ține de suveranitatea fiecărui stat”. În continuare prezentăm câte ceva despre revendicările din prezent ale maghiarilor și impasibilitatea autorităților române.

Cât a plătit România ca să răscumpere Transilvania de la grofi? De reținut că, în urma procesului „optanților unguri”, România a plătit în franci, aur și coroane aur, echivalentul a 3,2 tone aur de 24 karate și a dispus în plus ca despăgubirile de război datorate de Ungaria pentru România să fie vărsate la fondurile de despăgubiri pentru optanții unguri [s.n].

Acest contencios a fost judiciar închis prin plata drepturilor de către România între anii 1927–1932. Astfel, ceea ce face Statul Român în zilele noastre, restituind încă o dată acele proprietăți urmașilor grofilor și conților unguri este o imensă greșeală. Greșeala provine din mai multe direcții. Legiferarea stufoasă și ambiguă, de ex. Legea nr. 247/2005, asumată prin răspunderea guvernamentală a coaliției de atunci, cu proiect adus în mapă din Budapesta, urmată de HG nr. 890/2005 și cauzată de eroarea politică imensă, generată de prostie sau trădare au dus la acest jaf național fără precedent. În celelalte state foste socialiste, inclusiv Ungaria, nu s-a restituit nimic foștilor proprietari români. [În felul acesta] ne întoarcem, cel puțin în Transilvania, la fizionomia proprietății din secolul XIX-lea, ca și cum în ultimele două secole nu s-ar fi întâmplat nimic”.

Și totuși, lucrurile se schimbă

Unul dintre marii combinatori ai armoniei interentice având ca fundal retrocedările ilegale a fost arestat, ca și unul dintre beneficiari: Hrebenciuc (*Ziarul Financiar*, 29 oct. 2014) și Tanczos Barna (*Mediafax*, 7 nov. 2014) sunt urmăriți penal în dosare de acest tip. Desigur, dosarele nu au scos (încă) în evidență conexiunea, dar principalul „teren” al retrocedărilor este Transilvania, doar doi dintre principalii actori fiind cei menționați. Ramificațiile afacerii au ajuns și în mass-media: într-adevăr, o asemenea operațiune de amploare, vânzarea efectivă a țării către infractori/interese străine, nu se putea efectua fără „acoperire” media,

⁸⁹ DC News, „Jaful mileniului: În Transilvania se retrocedează pământul cumpărat de România de la grofi și dat unor români la reforma agrară. Sate întregi, evacuate cu tot cu cimitire”, 14 oct. 2013, articol disponibil la adresa de internet www.dcnews.ro/jaful-mileniului-in-transilvania-se-retrocedeaza-pamantul-cumparat-de-romania-de-la-grofi-si-dat-unor-romani-la-reforma-agrara-sate-intregi-evacuate-cu-tot-cu-cimitire_376863.html.

chiar dacă, din nou, legătura dintre cele două aspecte nu este decât indirectă, prin personaje⁹⁰. *Nota Bene*: actorii etno-businessului șovin nu au neapărat o etnie precisă.

Context geopolitic și geoeconomic al unei Europe slăbite

Societatea îndatorată – noul context mondial

Criza

Ca *recesiune*, criza reprezintă a *doua scădere consecutivă* semestrială a PIB-ului într-o țară. Aceasta capătă *valențe globale* atunci când această scădere antrenează *procesele economice și sociale intercontinentale*.

Principala cauză a fenomenului crizei este reprezentată de amploarea fantastică a *creditului derivat* (economia speculativă a plasării la „infinit” a riscurilor prin instrumente sofisticate), iar costurile directe ale acestuia se ridicau în 2010 la 15 mii de miliarde de dolari⁹¹.

În subsidiar, am ajuns aici și datorită idolatriei față de „templul preciziei”. Unul dintre idoliile lumii moderne este *exactitatea*. Întâlnirea dintre computer și matematică (*The Economist*, 9 oct. 2008) a transformat acest hybris colosul care (doar) a crăpat în 2008, generând cea mai mare criză economică din epoca modernă. Numai că realitatea este mult mai mult decât atât, căci stă pe adevăr. Iar conținutul de adevăr al economiei este *munca*: facilitarea transformării unui obiect din natură în obiect utilizabil de om. Munca este conținutul moral, conținutul de adevăr al economiei.

Creditul speculativ și slăbirea clasei de mijloc

Două dintre marile probleme sunt: amploarea creditului speculativ și slăbirea drastică a clasei de mijloc.

The Economist a făcut de-a lungul timpului mai multe analize-afirmații memorabile. În ultimii ani, cele mai importante două fraze ni se par acestea:

– piața economiei speculative a derivatelor în 2007 era de 11 ori mai mare decât producția mondială (*The Economist*, 9 oct. 2008); (bolovanul banilor nemunciți). Prima frază arată adevărata bestie care face ravagii în capitalismul modern: specula cu instrumente de pasare a riscului (derivatele) de la unul la altul, până când se adună o masă critică de *inși care statistic trebuie să piardă*.

⁹⁰ „DNA anunța în luna septembrie că, în dosarul privind obținerea licenței audiovizuale de către Giga TV, a început urmărirea penală față de Viorel Hrebenciuc, deputat PSD la acea dată, Narcisa Iorga, care la acel moment era membru al CNA și al cărei mandat s-a încheiat în 13 octombrie, Laura Georgescu, președintele CNA, și Gh. Ștefan, primarul municipiului Piatra Neamț”, *Cotidianul*, 30 oct. 2014.

⁹¹ Suma se referă la sprijinul guvernamental necesar pentru prevenirea prăbușirii economiei mondiale, cf. *The Economist*, „The gods strike back”, 11 feb. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/special-report/2010/02/11/the-gods-strike-back.

– peste 25% dintre gospodăriile americane și-au pierdut în doar doi ani peste 50% din avere (*The Economist*, 8 oct. 2011), ceea ce ne arată bolovanul social al sărăcirii clasei de mijloc americane. Această frază trimite la efectul profund redistributiv, comprador și, deci, de-civilizator al celor mai rafinate instrumente economice: un sfert din gospodăriile americane au pierdut mai bine de jumătate din avere, în doi ani. Mai ceva decât în vreme de război. Societățile se află în război cu conchistadorii creditului.

Redistribuția veniturilor era un fenomen tipic societăților rămase în urmă, de tipul celor din America latină. Mutarea mecanismelor redistributive în interiorul celei mai dinamice societăți a lumii arată adevărata gravitate a situației. Până anii trecuți, în SUA se recreau 15% dintre locurile de muncă și 550 mii de firme pe an. Nicio altă țară nu avea această dinamică. Această dinamică a fost *oprită* în bună măsură de criză (*The Economist*, 28 mai 2009, respectiv 12 martie 2009.) Euro va mai supraviețui o bună perioadă pentru că este expresia organizată a unei voințe politice, cu inițiativă în raport cu mecanismele economice.

Importanța (funcțiile) clasei de mijloc

Clasa de mijloc este importantă prin rolul său ideologic, de creștere socială prin idei puse în practică, fiind totodată vectorul ideatic al capitalului. O bună parte din cea mai dinamică formă de capital – *venture capital* – „capitalul de risc” sau *capitalismul antreprenorial* este vehiculat (mai degrabă decât în posesia) clasei antreprenoriale – parte a clasei de mijloc din Statele Unite, una dintre cele mai dinamice societăți (până de curând, până în 2008).

Degradarea clasei de mijloc

În SUA – „polul clasei de mijloc”, în 2006, cei mai bogați dintre 0,1% americani au câștigat de 77 de ori mai mult decât 90% dintre concetățeni, față de 20 de ori în 1979 (*The Economist*, 2 apr. 2009).

Transformarea clasei de mijloc dintr-o clasă de inițiativă într-una de consum și de timp liber este concomitentă cu degradarea acesteia – ceea ce Clavel numește „declasare”. Așa de pildă, *The Economist* arată că „evoluția clasei de mijloc s-a oprit [din punctul de vedere al veniturilor], însă speculatorii financiari fac parte din minoritatea celor care au pus mâna pe cea mai mare parte din creșterea veniturilor din ultima perioadă. ... [*Nota bene*], sunt aceeași finanțiști [liberali] care propovăduiau piața liberă și care acum depind de populație pentru a supraviețui cu costuri de trilioane de dolari” (*The Economist*, 24 ian. 2009). În același timp, între 1982 și 2006, consumul de bunul de lux a crescut de 4 ori.

Declasarea clasei de mijloc este rezultatul unui fenomen *sistemic* început, undeva în anii 70–80⁹² ai secolului XX – transformarea economiei dintr-o economie întemeiată pe concretețea bunurilor și serviciilor într-o economie abstractă, a speculației financiare. America a devenit centrul acestei uriașe pseudomorfoze.

Singura preocupare a speculației financiare este... „să facă pariuri”⁹³. Cele mai bine plasate inteligențe, unde recompensa materială este cea mai mare, se ocupă cu speculația de acest tip. Evoluția umanității este, într-adevăr, cât se poate de curioasă.

„În 2006, deficitul de cont curent al Americii a urcat la 6% din PIB. Între 2000 și 2008, țara a primit de peste hotare peste 5,7 mii de miliarde (trilioane) de dolari, adică peste 40% din produsul său intern brut din 2007. ...Sistemul financiar a avut sarcina să „recicleze” banii prin împrumuturi. Inevitabil, creditul a devenit mai ieftin, iar rata economisirii a scăzut. În SUA economisirea a scăzut de la nivelul din 1970 de aproximativ 10% din venitul disponibil la 1% după 2005” (*The Economist*, 24 ian. 2009).

În ceea ce privește *economiile emergente*, clasa de mijloc are o traiectorie încă foarte nesigură ca factor de progres și inovație socială. Aceasta se manifestă în special ca factor de consum, contând mai cu seamă ca pondere demografică în ceea ce se numește „piață internă”. Marea contribuție a acestei entități statistico-demografice este, deci, formarea implicită a unei piețe de consum în interior. În același timp, prin conduitele de consum, noua clasă de mijloc *recuperează decalajul de consum al unor bunuri* considerate de strictă necesitate (consumul de telefonie mobilă a crescut în India și Brazilia cu 250, respectiv 700% între 1994 și 2007). Pe de altă parte, noua structură este deja vectorizată spre consumul de lux: „Brazilia a devenit principala piață pentru operațiile de liposucție, numărul doi în operațiile estetice și a patra țară în ceea ce privește numărul de săli de gimnastică” (*The Economist*, 14 feb. 2009, „Notions of shopkeepers”). Anideologică dar predispusă la consum de lux, noua clasă de mijloc din economiile emergente nu pare a avea acces la gândirea crizei, fiind blocată în comportamente de tip imitativ.

România

În 2008 (guvernare „liberală”), unei firme românești îi trebuiau 202 ore să-și plătească impozitele. Nu avem date la îndemână cum era pe vremea guvernării

⁹² Istoria recentă, a economiei speculative „In The Partnership”, a history of Goldman Sachs, Charles Ellis records how the derivatives markets took off. The International Monetary Market opened in 1972; Congress allowed trade in commodity options in 1976; S&P 500 futures launched in 1982, and options on those futures a year later. The Chicago Board Options Exchange traded 911 contracts on April 26th 1973, its first day (and only one month before Black-Scholes appeared in print). In 2007 the CBOE's volume of contracts reached almost 1 trillion” (*The Economist*, „In Plato's cave”, 24 ian. 2009, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/node/12957753).

⁹³ „Financial services are different from other industries, if only because so much of the business is writing bets.” *The Economist*, „Wild-animal spirits. Why is finance so unstable?”, 24 ian 2009, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/node/12957779.

anterioare (PSD), însă sigur nu erau cu mult mai puține taxe. Liberalii oricum au crescut numărul taxelor, de la 96 pe an la 113 în 2008, reușind performanța de a aduce România pe ultimul loc în Uniunea Europeană privind sarcina fiscală pe companii.

Mai întâi de toate, *lăsați lumea să muncească*. Descâlciți legislația fiscală, unificați impozitele, scădeți-le. Dar pentru asta trebuie priceput odată pentru totdeauna că valoarea unei monede, suportul oricărei jonglerii fiscale sunt munca și piața internă. În al doilea rând, *încurajați apariția clasei de mijloc*. Pentru că *economia este și o problemă de atitudine*. Iar atitudinea potrivită este stocată în clasa de mijloc, care în România, după 20 de ani „de libertate”, era undeva la 16.000 de oameni, cam cât o comună mare (*Business Magazin*, 2006). O nimica toată. Aceștia nu doar „au niște bani”, *dar au cultura banului*, a investiției, a *funcției sociale a investiției*, a muncii prin sacrificiu de sine și a scopului general. Abia când clasa de mijloc va atinge la noi masa critică, vom avea și educație, și partide cu doctrină, și orientare economică, și justiție. Deoarece clasa de mijloc este singura pătură socială cu *idee economică morală* dintr-o societate, care are și resurse economice pentru a o pune în aplicare. Restul, dacă au bani, au doar fițe, sau dacă nu au (masa), au doar „foamete”.

Reificarea cunoașterii – o problemă economică

Întâi de toate, sistemul social-economic a devenit excesiv de abstract: majoritatea covârșitoare a banilor rulați nu aveau acoperire în economia reală, fiind de natură speculativă (așa-numitele instrumente *derivative* sau *derivate*)⁹⁴. Rodul unor logaritmi și al unor „intuiții” mai mult sau mai puțin potrivite ale unor „pragmatici”. Piața acestor instrumente este amețitor de mare – circa 600 trilioane de dolari. Dar și mai amețitor este faptul că omul, acest *sapiens*, s-a aruncat din realitate în haosul propriei abstracțiuni de dimensiuni nemăiîntâlnite: de 11 ori față de componenta reală a economiei (comerț, producție, servicii efective). Dacă în 1998 piața acestor instrumente de credit care acoperă alte instrumente de credit (de aceea se și numesc *derivate*, nu înțelegem de ce nu le spune pe înțelesul tuturor, *speculative*) era de 2,5 ori mai mare decât produsul brut mondial, în 2008 devenise de 11 ori mai mare⁹⁵ (*The*

⁹⁴ „Its hallmark is securitisation. Banks that once made loans and held them on their books now pool and sell the repackaged assets, from mortgages to car loans. In 2001 the value of pooled securities in America overtook the value of outstanding bank loans. Thereafter, the scale and complexity of this repackaging (particularly of mortgage-backed assets) hugely increased as investment banks created an alphabet soup of new debt products. They pooled asset-backed securities, divided the pools into risk tranches, added a dose of leverage, and then repeated the process several times over” (*The Economist*, „The World Economy. Taming the Beast”, 9 oct. 2008)

⁹⁵ „...increasing computer wizardry made it possible to create a dizzying array of derivative instruments, allowing borrowers and savers to unpack and trade all manner of financial risks. The derivatives markets have grown at a stunning pace. According to the Bank for International Settlements, the notional value of all outstanding global contracts at the end of 2007 reached \$600 trillion, some 11 times world output.” (*ibidem*)

Economist, Taming the Beast, 9 oct. 2008). Observăm că, pe măsura arghirofiliei și a dezvoltării „inteligenței de pradă”, dimensiunea riscului unei crize majore a crescut substanțial (paradoxul este că omul poate fi, iată, agresiv în abstract, dar cu implicații cât se poate de reale când acest abstract iese de sub control).

Teoreticienii sistemului încearcă să coreleze scăderea generală a sărăciei și stabilitatea relativă de vreo 30 de ani a economiilor, de inventarea acestor instrumente. Nu prea au dreptate, singurul loc unde a scăzut semnificativ sărăcia este China, dar aceasta datorită integrării *separate* a Chinei în circuitul comercial și productiv mondial, sub atenta supraveghere a partidului comunist. Costurile colosale de mediu ale acestui succes încă nu sunt pe deplin înțelese⁹⁶. În rest, rata sărăciei între 1981 și 2005 nu a scăzut decât cu 10% , iar diferența dintre țările bogate și țările sărace a crescut de la 3 ori în 1820 la 72 de ori în 1992, 80% din populația globului trăind în prezent cu sub 10 USD pe zi, 50% din populația globului cu sub 5 dolari pe zi.

Problema este că economiile emergente, chiar dacă și ele sunt „globalizate”, se integrează în sistemul mondial nu prin asemenea instrumente sofisticate, care nu sunt de „nasul lor” – țin de inițiativa marilor centre financiare care sunt localizate în Vest, ci prin forța brațelor lor, fiind în primul rând locuri de uzinare masivă a nevoilor de consum *reale* ale lumii.

Cele mai afectate dintre economiile emergente vor fi cele a căror stabilitate financiară este puternic dependentă de fluxurile financiare străine. Cele mai puțin afectate vor fi *câteva*, mai exact cele cu rezerve solide în valută și în aur. Dar aceasta rezervă s-a făcut ca urmare a participării acestor țări la comerțul internațional și nu la economia speculativă cu instrumente derivate de pe Wall Street. Cu alte cuvinte, sistemul mondial, bazat într-o măsură tot mai însemnată pe capitalul speculativ, nu are nicio contribuție la stabilizarea acestor state (China, India, Brazilia, despre ele este vorba în special) și, deci, nu are nicio contribuție la „ridicarea lumii” în curs de dezvoltare, iar acasă la el, dacă are vreuna, se întâmplă prin creșterea catastrofală a deficitelor (gospodăriile americane, germane și britanice sunt îndatorate între 100% și 200% față de „venitul lor natural”)⁹⁷.

⁹⁶ China reprezenta în 2013 16% din producția mondială, dar consuma între 40 și 50% din resursele mondiale de cărbune, cupru, oțel, nichel, aluminiu și zinc. „Totodată, importă jumătate din arborii tropicali și crește jumătate dintre porci[i] de consum”. În aceste condiții, doar jumătate din apă mai este potabilă în regiunile urbane din China, ceea ce l-a determinat pe primul ministru Wen Jiabao să afirme că problema apei „amenință însăși supraviețuirea națiunii chineze”. *The Economist*, 13 aug. 2013, „China and the environment. The East is grey. China is the world’s worst polluter but largest investor in green energy. Its rise will have as big an impact on the environment as on the world economy or politics”.

⁹⁷ „Demand for complex mortgage securities led to a loosening of lending standards, which in turn drove house prices higher. Wall Street’s fancy computer models, based on recent price histories, underestimated how much the innovation was pushing up house prices, understated the odds of a national house-price decline in America and so encouraged an unsustainable explosion of debt. The country’s household debt rose steadily, from just under 80% of disposable income in 1986 to almost 100% in 2000. By 2007 it had soared to 140%.”, *The Economist*, 9 oct. 2008, „Taming the Beast”.

Cu alte cuvinte, rezultatul dramatic al crizei este apariția *societății îndatorate* occidentale, ale cărui principale victime sunt clasa de mijloc și tineretul: viitorul. Clasa de mijloc este acea clasa socială care „stochează” spiritul liber și antreprenorial, *clasa de mijloc*, iar tineretul, prin aspirații și potențialul de muncă și creativitate, constituie o bună parte Produsul Intern Brut potențial.

Somajul în rândul tinerilor, la trei ani după declanșarea crizei, era la cel mai înalt nivel din istoria economică contemporană a statelor dezvoltate⁹⁸. Băncile, la rândul lor, se află în stratosferă în raport cu principala lor menire: fluidizarea circulației valorilor în societate prin intermediul banilor (vezi *The Economist*, 2012 și 2010).

Până una alta, s-ar putea că trezirea din somnul abstract să fie atenuată de rezervele valutare enorme ale economiilor emergente (Brazilia, India, Rusia, dar în special China). Față de Vest, care are 4% PIB în rezerve valutare, noile economii au 20% din PIB constituit din rezerve valutare, o veritabilă parașută în fața celei mai cumplite crize etice a capitalismului modern. China singură posedă 1,8 trilioane de dolari în rezerve valutare⁹⁹, sumă care singură ar putea acoperi o bună parte din pierderile globale.

Penitența lipsește

Penitența este *starea mentală* care mijlocește ciclul eroare–îndreptare, prin *recunoașterea* greșelii și *asumarea* acesteia. În termeni populari, penitența poate fi aproximată prin noțiunea de *rușine*, iar în teologia ortodoxă este apropiată de noțiunea de *pocăință*¹⁰⁰.

Rămâne de văzut ce *am înțeles* din ce se întâmplă. Până acum, *descurcăreții* nu par să fi priceput ceva, acordându-și bonusuri importante la firme *responsabile de criză*, abia salvate cu bani publici, de tipul Morgan Stanley, Goldman Sachs (fiecare cu „prime de ieșire”, bonuri etc. care echivalează–depășesc sumele injectate de Banca Centrală, în medie 10 mld USD de fiecare¹⁰¹), iar la noi, speculatorii care

⁹⁸ „Not only is the number of underemployed 15- to 24-year-olds in the OECD higher than at any time since the organisation began collecting data in 1976. The number of young people in the rich world who have given up looking for work is at a record high too.” *The Economist*, 10 sept. 2011.

⁹⁹ *The Economist*, 9 oct. 2008, „Charting a different course”.

¹⁰⁰ „Dar ce înseamnă pocăința? Unul dintre cele mai adânci cuvinte ale Scripturii, iubiților. Luat din limba greacă, meta-noia. Cuvinte formate cu meta- dumneavoastră știți: metamorfoza (schimbare de formă), metafizica (dincolo de ceea ce e fizic, sensibil). Latina a tradus pe meta cu trans (peste). În Sfânta Împărtășanie e cuvântul acesta, luat tot din grecește: metaboli și tradus în cărțile noastre de slujbă prefacere. Dar metanoia, tradus la noi în românește prin pocăință, înseamnă schimbarea gândirii” – părintele Galeriu, „Predica la Duminica după Boezul Domnului”, disponibilă la adresa de internet www.crestinortodox.ro/sarbatori/duminica-dupa-botezul-domnului/.

¹⁰¹ „... de efectele unei crize a cărților de credit nu au a se teme 443 de bancheri din cadrul Goldman Sachs. Ei se pot aștepta la bonusuri de câte 3,5 milioane dolari fiecare (dintr-un total de 11,45 miliarde dolari), care „le-au fost puse deoparte” pentru sfârșitul lui 2008. Suma este mai mare decât cele 10 miliarde dolari primite de la Trezoreria SUA în cadrul programului de salvare a băncilor!”, *Gândul*, 30 oct. 2008, „«Nesimțirea» bancherilor, de nezdruccinat”.

încă trăiesc visul îmbogățirii rapide, așa numiții „pragmatici”, tocmai au încercat să-și exerseze capacitatea de a cutremura societatea prin atacurile speculative pe Leu (care, ca expresie a salariului nostru, „celor mulți”, este măsura muncii reale, nu imaginate)¹⁰².

O concluzie cu adevărat îngrijorătoare, dincolo de statisticile crizei (masa materială a deficitului în ceea ce privește veniturile, schimburile comerciale, creditele etc.), poate veni dinspre *slăbirea densității dinamice* a societăților dezvoltate. Densitatea dinamică¹⁰³ (Durkheim) se referă la calitatea relațiilor sociale din perspectiva intensității acestora, prin raportare cu norma socială (bunul simț e prima normă; spunem despre oamenii cu bun simț că se comportă „firesc” sau că „sunt în toate mințile” etc.). Cu cât o societate este mai dezvoltată, cu atât intensitatea relațiilor dintre oameni este mai puternică. Dar dacă noua conduită capitalistă se plasează singură, prin *fiscalizarea derivată a economiilor*, în afara *normei* – în sensul că afacerea se face *în afara* schimburilor sociale morale (nu neaparat legale, că legea știm ca poate fi „dată” de „descurcări” pentru „descurcări”), înseamnă că acest capitalism este, la limită, antisocial. Cam neașteptată concluzia. Nu știm ce ne vom face fără capitalism, că de comunism noi, prin părțile noastre, suntem sătui.

Criza Euro (2011)

Criza Euro este generată de creșterea costurilor pentru împrumuturi ale statelor europene dincolo de pragul de 7%. Italia, a patra economie europeană, deja se împrumută cu o dobândă de peste 8%. Băncile franceze au costuri sporite de împrumuturi din decembrie¹⁰⁴, iar Germania nu a reușit să vândă ultima emisiune de bonuri de tezaur, fiind nevoită să și-o răscumpere în bună parte (35%).

Dar de ce trebuie să funcționăm *numai prin* împrumuturi? De când lumea stă pe proiecte care au o realitate mai mică decât nevoile *reale* ale comunităților

¹⁰² *Gândul*, „Demisie: Bogdan Mihoc, trezorier la UniCredit Țiriac Bank–prima victimă în războiul băncilor...”, 2 nov. 2008, articol disponibil la adresa de internet www.gandul.info/financiar/demisie-bogdan-mihoc-trezorier-la-unicredit-tiriac-bank-prima-victima-in-razboiul-bancilor-update-3418599.

¹⁰³ „The principal effort of the sociologist must therefore be directed towards discovering the different properties of that environment capable of exerting some influence upon the course of social phenomena. Up to now we have found two sets of characteristics which satisfy that condition admirably. These are: firstly, the number of social units or, as we have also termed it, the «volume» of the society; and secondly, the degree of concentration of the mass of people, or what we have called the «dynamic density». The latter must be understood not only as the purely physical concentration of the aggregate population, which can have no effect if individuals – or rather groups of individuals – remain isolated by moral gaps, but the moral concentration of which physical concentration is only the auxiliary element, and almost invariably the consequence. Dynamic density can be defined, if the volume remains constant, as a function of the number of individuals who are effectively engaged not only in commercial but also moral relationships with each other, i.e. who not only exchange services or compete with one another, but live their life together in common. ... That is why what best expresses the dynamic density of a people is the degree to which the social segments coalesce.” Durkheim, *The rules of the sociological method*, 1982 [1895], The Free Press, New York, Cap V, pp.19–20.

¹⁰⁴ *Reuters*, „Moody's cuts three French banks”, 9 dec. 2011, articol disponibil la adresa de internet www.reuters.com/article/us-france-banks-moodys/moodys-cuts-three-french-banks-idUSTRE7B80M420111209.

(popoarelor, mai exact)? De ce România trebuie să se împrumute? De ce nu putem *lucra în România* astfel încât să nu ne mai împrumutăm masiv? România se împrumută în condițiile în care jumătate din forța de muncă lucrează pentru *alții* (remiterile, măsurate chiar și în miliarde de euro, nu se compară cu *munca în țară în raport cu calificarea*, ca parte a PIB-ului potențial)¹⁰⁵.

Împrumuturile generate de economia derivatelor au generat actuala criză. Este o criză de proiect economic și de ideal social (pe care o vom discuta la alt *etaj* cu alt prilej, inclusiv situația particulară a României care se împrumută pentru că forța de muncă este *dată afară din țară*).

Franța, de pildă, s-a transportat în economia irealității, a împrumuturilor care-i consumă din viitor, din 1974 (ultimul an când a avut buget echilibrat)¹⁰⁶. SUA, la rândul ei, înregistrează un deficit de 13% din PIB, apropiat de cel din timpul primului război mondial (16%) și nu departe de cel din al doilea (24%). *America a risipit banii ca la război* începând cu 2003¹⁰⁷.

Blocajul bancar nu reprezintă pur și simplu epuizarea unor bani (că nu s-au epuizat deloc), ci înglobarea societății de consum occidentale în mecanismul general al redistribuirii veniturilor: societatea occidentală se fracturează într-o *masă de muncitori dependenți* (muncă dependentă) și o *minoritate foarte avută*. Începutul prăbușirii societății bunăstării este simultan cu căderea clasei de mijloc și cu apariția economiei superspeculative, a pieței derivatelor din anii 1980¹⁰⁸. De altfel, 1980 este anul până când economia SUA a reușit să *producă* valoare pentru fiecare dolar împrumutat. După aceasta, banii împrumutați au fost doar vehicol de declasare, de sărăcire în interiorul societății, fenomen marcat de stagnarea și slăbirea clasei de mijloc – *The Economist*, 24 iun. 2010 – vezi figura „Stuck”¹⁰⁹. În „Europa civilizată”, pe țări, între 1980 și 2000, coeficientul Gini al inegalității sociale a crescut cu aprox. 5–10% (cu excepția Franței care, a devenit puțin mai egalitară în acest interval – vezi Louis Chauvel¹¹⁰).

¹⁰⁵ Adelina Mihai, „Românii care muncesc în străinătate au strâns 100 mld. euro în ultimul deceniu. Băncile românești, scoase din traseul banilor către România”, 8 iunie 2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet <http://www.zf.ro/eveniment/romanii-care-muncesc-in-strainatate-au-strans-100-mld-euro-in-ultimul-deceniu-bancile-romanesti-scoase-din-traseul-banilor-catre-romania-8325755>.

¹⁰⁶ *The Economist*, „The ratings game. The perils for Nicolas Sarkozy in trying to preserve a credit rating”, 3 dec. 2011, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/europe/2011/12/03/the-ratings-game.

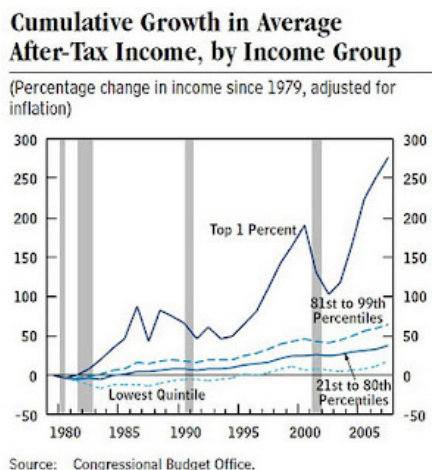
¹⁰⁷ Vezi www.usgovernmentspending.com/debt_deficit_brief.php.

¹⁰⁸ *The Economist*, „More or less equal? The gap between rich and poor has been widening for 30 years. It has started narrowing again”, 2 aprilie 2009, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/special-report/2009/04/02/more-or-less-equal.

¹⁰⁹ *The Economist*, „Repent at leisure. Borrowing has been the answer to all economic troubles in the past 25 years”, 24 iun. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/special-report/2010/06/24/repent-at-leisure.

¹¹⁰ Vezi <http://louis.chauvel.free.fr/torunequalitystate5.ppt>.

În 2007, cei mai bogați 1% dintre americani câștigau cu 300% mai mult decât în 1979, în timp ce restul populației ajungea la un plus de maxim de 55%¹¹¹.

Pe România, analizele încă rămân de făcut. Dar cu siguranță ar pune multe întrebări „drumului spre democrație” din 1990 încoace.

Societatea bunăstării devine o societate îndatorată. Mecanismul social al întreprinderilor americane extrage valoare și o stochează *sub forma unei cantități uriașe de dolari* (peste 2 mii de miliarde de dolari care nu sunt eliberați nici pentru consumul *de masă*, nici altor întreprinderi în lanțul productiv, nici băncilor – societatea îndatorată este una blocată, chiar atunci când „companiile stau pe cea mai mare cantitate de bani pe care au avut-o în ultimele luni”¹¹². Unii ar fi tentați să vadă fenomenul ca pe o reinițializare a *izolaționismului american*. Pe lângă acumularea de dolari la nivelul corporațiilor, America își retrage banii din Europa, în Congresul SUA discutându-se despre retragerea a 100 de miliarde de dolari, contribuția americană la FMI¹¹³. Ca urmare a retragerii fondurilor americane, rezervele băncilor franceze au scăzut din iunie până în septembrie cu 22%¹¹⁴.

¹¹¹ Congress of the United States. Congressional Budget Office, Trends in the Distribution of Household Income between 1979 and 2007, fig. 2, p.3 „Cumulative Growth in Average After-Tax Income, by Income Group”. Vezi <http://www.cbo.gov/doc.cfm?index=12485>.

¹¹² Jason Lange, „U.S. firms build cash buffer to European crisis in Q3”, 8 dec. 2011, în Reuters, articol disponibil la adresa de internet www.reuters.com/article/2011/12/08/us-usa-economy-cash-idUSTRE7B71OS20111208.

¹¹³ Ziarul Financiar, „SUA nu mai vrea să contribuie la salvarea „statelor burtoase” ale Europei. Republicanii propun retragerea a 100 mld. dolari puși de SUA la dispoziția FMI”, 10 dec. 2011, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/business-international/sua-nu-mai-vrea-sa-contribuie-la-salvarea-statelor-burtoase-ale-europei-republicanii-propun-retragerea-a-100-mld-dolari-pusi-de-sua-la-dispozitia-fmi-9047642.

¹¹⁴ The Economist, „Contagion? What contagion?”, 3 dec. 2011, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/node/21541020.

Criza este încă o oportunitate pentru ca America să arate lumii că este prima putere: puterea sa financiară a crescut cu 1,5 mii de miliarde de dolari (*The Economist*, 3 dec. 2011b). În timp ce Europa se sufocă sub politici ciudate de austeritate, pe care dorește să și le introducă în constituțiile naționale¹¹⁵, America „se îneacă în dolari” fără a avea inflație („America's banking system is... drowning in dollars” – *ibidem*). Problema este însă că, în dolari se îneacă corporațiile și băncile, nu omul de rând. Foarte puternic este agentul puterii financiare în America, nu omul de pe stradă, și aceasta este diferența crucială între America de azi și cea care a eliberat Europa în două rânduri în secolul al XX-lea.

Europa și reasezările sale. Recentrarea germană

Dincolo de discursuri și de neputințe, Europa, mai exact construcția Uniunii Europene, se schimbă. În primul rând, apare un pol limpede al periferiei în raport cu centrul nordic, dominat de Germania. Interesant este însă că poziția Germaniei nu se datorează numai unui miracol productiv: prosperitatea germană este construită în bună măsură pe datorie. Faptul că poziția Germaniei nu este chiar atât de solidă pe cât pare se vede și din evoluția produsului intern brut a acesteia comparativ cu cel al Franței. S-a spus că Franța este în blocaj economic. Adevărat. Dar nici evoluția Germaniei nu este *alta* în raport cu cea a Franței: tot pe minus este, chiar dacă are o condiție mult mai bună în prezent. Deci, pericolul unei decuplări germane prin sporirea substanțială a decalajului față de Franța este prematur. E bine, pentru că liniștea Europei se axează pe binomul franco-german. Cel mai îngrijorător este, însă, că viitorul Uniunii Europene se clădește în bună măsură printr-un veritabil canibalism social: șomajul cronic al tinerilor. Criza, în loc să mobilizeze resurse compensatorii (investiții), își lichidează social tinerii: 1 din 7 tineri nu sunt cuprinși în nicio formă de activitate socială (educație, muncă, pregătire profesională¹¹⁶). Și aici disparitățile dintre centru și periferie sunt evidente: în Germania, rata șomajului tinerilor este de 7,6%, în timp ce în Spania ajunge la 56%, iar în Grecia la 64%. În România, 25% dintre șomeri sunt tineri¹¹⁷ în condițiile în care media europeană a ratei șomajului era de 9,7% (IIEA, 2011¹¹⁸). Iar chestiunea persistă în timp: „La nivelul Uniunii Europene, 14,3% dintre tineri nu aveau în 2017 un loc de muncă sau nu urmau

¹¹⁵ Adrian Voicu, „Liderii europeni încheie săptămâna de foc. Vedeți aici acordul final”, 9 dec. 2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/business-international/liderii-europeni-incheie-saptamana-de-foc-vedeti-aici-acordul-final-9045644/.

¹¹⁶ *The Economist*, „Guaranteed to fail. German-led plans for tackling youth unemployment in Europe are far too timid”, 20 iulie 2013, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/news/leaders/21582006-german-led-plans-tackling-youth-unemployment-europe-are-far-too-timid-guaranteed-fail

¹¹⁷ *The Economist*, „European economic guide. The state of Europe's economies”, 18 iul 2013, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/blogs/graphicdetail/2013/07/european-economy-guide.

¹¹⁸ Vezi IIEA www.iiea.com/blogosphere/the-eu-unemployment-infographic?gclid=CPrC3JTzwnLgCFYdc3godYEGAiQ

niciun program educațional ori de formare, cel mai ridicat procentaj fiind în Italia (25,7%), Cipru (22,7%), Grecia (21,4%), Croația (20,2%), România (19,3%) și Bulgaria (18,6%), arată datele prezentate de Oficiul European de Statistică (Eurostat)”¹¹⁹.

Asigurarea Euro

În mod normal, ar trebui să ne procure un sentiment de siguranță faptul că cea mai mare parte din Europa este acoperită de „asigurarea Euro” – moneda comună a civilizației europene, modelul tuturor celorlalte societăți.

Distribuția bogăției în Europa - vechea ordine încă funcționează. Dar pentru cât timp?

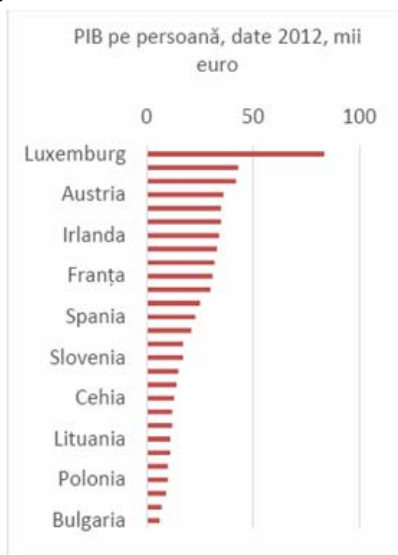

Figura 1. *The Economist*, 18 iulie 2013, „Graphic detail. ...European economy guide”

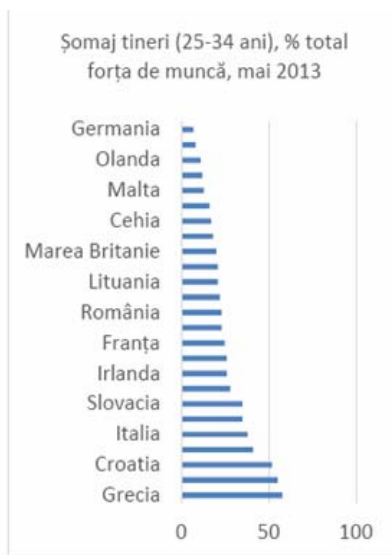

Figura 2. Șomaj tineri. sursa: *The Economist*, 18 iulie 2013, „Graphic detail. ...European economy guide”

Din datele puse la dispoziție de *The Economist*, putem observa distribuția bogăției în Europa. Zona euro este, de departe, cel mai bine poziționată. Economia Marii Britanii este aproximativ la același nivel cu cea a Franței, ceea ce este un eșec pentru Franța, o țară ce practică o etnoeconomie de stat cu accente naționaliste. Acestea nu sunt cu mult în urma Germaniei. Cele mai bogate state sunt cele din

¹¹⁹ *Ziare.com*, „Eurostat: România are una dintre cele mai mari rate a șomajului în rândul tinerilor din UE”, 15 iunie 2018, articol disponibil la adresa de internet www.ziare.com/social/somaj/eurostat-romania-are-una-dintre-cele-mai-mari-rate-a-somajului-in-randul-tinerilor-din-ue-1517590.

arealul proxim al Germaniei. Irlanda, aflată într-o adâncită criză, este încă foarte bogată, mai bogată decât Germania, Franța și Marea Britanie. „Terminalele” de lux ale Europei, Danemarca, Luxemburgul, o duc foarte bine, în timp ce periferia, România și Bulgaria, sunt de aproape 20 de ori în urmă. Interesant este că Grecia rămâne, iată, după ani întregi de criză, cu mult înaintea Estului Europei (de 2x) în privința bogăției personale.

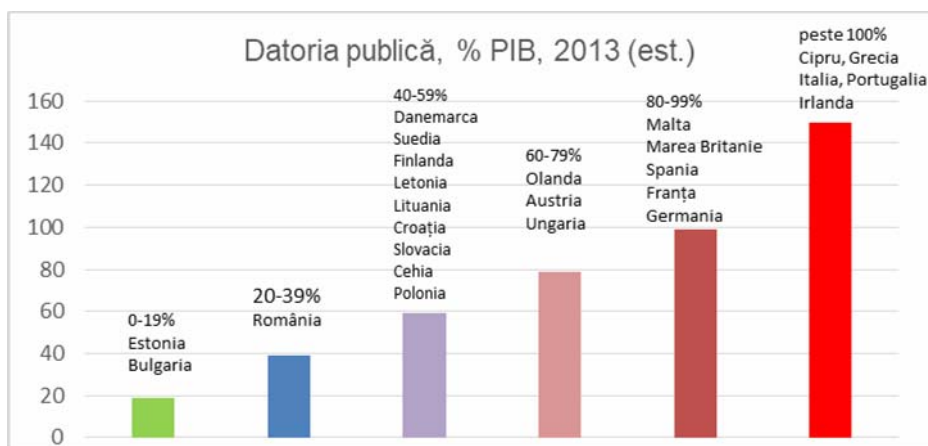
Centru și periferie: stocul viitorului – combustibil al crizei. Șomajul în rândul tinerilor

Unul dintre primele etaje ale analizei centru-periferie este diferența în ceea ce privește capacitatea de a susține viitorul. Aici se vede limpede că Sudul Europei are grave probleme din acest punct de vedere. Șomajul ridicat în rândul tinerilor generează un multiplicator negativ social, care depotențează pe termen lung nu doar stocul de aptitudini, dar și relația cu societatea, „Europa”, civilizația etc. Germania, Austria, Olanda, Luxemburgul stau cel mai bine la capitolul „stoc al viitorului” – capacitatea de transmitere prin tineri a aptitudinilor sociale prin muncă (integrarea în viața socială are loc prin muncă).

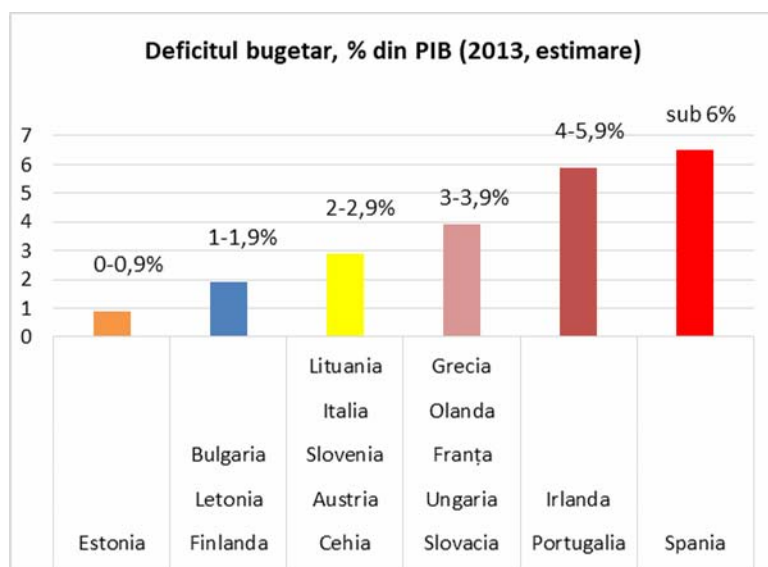
Tinerii reprezintă generația actuală de sacrificiu. Dacă până acum istoria s-a clădit prin consumul unor categorii sociale: capitalismul prin transformarea țărănimii, comunismul prin lichidarea țărănimii și intelectualității, noua ordine europeană pare să pună la baza sa tinerii, să-i zidească la propriu. Dar nu e limpede ce fel de construcție va fi UE fără tineri, sigur nu va fi o catedrală, ca în Meșterul Manole. Singurele țări unde tinerii au ponderea sub 10% din rata șomajului sunt Austria și Germania. România este la mijlocul plutonului, alături de țări care, aparent, dau lecții „de raționalitate socială” (politici sociale), ca Suedia etc.

Ordinea europeană depinde și de capacitatea de a susține datoria publică

Observăm că Europa occidentală este clădită în bună măsură pe datorie. Interesant este că Franța și Germania, tot atât de îndatorate ca Spania, nu resimt încă consecințele. Și mai interesant este că, deși categoria statistică este similară (intervalul de îndatorare), harta nu arată mecanismul îndatorării care explică de ce Germania, aflată în același de interval de îndatorare ca Spania, nu suferă aproape deloc de pe urma îndatorării sale: Europa funcționează pe un tipar de export al datoriilor, dinspre țările bogate spre cele cu economie și mecanisme politice fragile. Dar, pentru a sesiza acest aspect, am avea nevoie de o presă economică mai rafinată și mai puțin supusă prejudecăților.

Figură 3 Datoria publică, pondere în Produsul Intern Brut, după *The Economist*, 18 iulie 2013, „Graphic detail. ... European economy guide”, www.economist.com/blogs/graphicdetail/2013/07/european-economy-guide.

Figură 4 Deficitul bugetar, pondere în Produsul Intern Brut. Cele mai puternice state pot avea datorii mari, dar deficite mici. Sursa, *ibid*.

Cele două elemente chiar ies în evidență: Marea Britanie și Spania sunt în aceeași categorie a ponderii deficitului bugetar în PIB, dar au comportamente economice opuse – Spania are un șomaj foarte ridicat, având mișcări ample de stradă. Germania, observăm în primul grafic, are o datorie importantă, dar deficitul este redus: instrumentul său, mașinăria de export, își face datoria pentru a aduce sume importante

la buget, permițându-și să finanțeze lucrări de interes public (și implicit „datoria publică”). Anglia are o mare problemă cu bugetul și, totuși, este departe de efectele pe care le resimte Spania. Fiind centrul financiar al lumii, Anglia se poate împrumuta ușor (cu costuri mici) și, deci, poate avea o datorie sustenabilă, chiar dacă importantă ca pondere în PIB. Croația, recent admisă, este foarte instabilă economic datorită bugetului dezechilibrat. Centrul economic și redistributiv al Europei este Germania: aici ajung veniturile prin economia sa de export. Deși are datorii mari, deficitul său este mic.

Ce trebuie făcut pentru a ieși din criza actuală: punctele strategice în care ar trebui acționat prioritar

În principiu, „Ce trebuie făcut?” presupune adresarea problemelor înșiruite la „Situația sintetică a României în prezent”. Pe lângă acestea, putem discuta și despre alte chestiuni sau accente, precum cele de mai jos.

O trecere în revistă a problemelor

Problema tinerilor – fără speranța unui *rost*, energiile se risipesc, implicarea se diminuează în conduite de tipul „scapă cine poate”. Pentru aceasta, Universitatea trebuie să devină meritocratică, politica să aibă nevoie de știință, capitalismul local de tineri *care să-și folosească gândirea*, nu doar de excutanți. Locuințe prin *democratizarea creditului* și punerea circuitului financiar în acord *cu prioritățile naționale*. *Subvenții pentru experiență* – prin burse de studii, prin reintroducerea serviciului social, conexarea capitalului cu învățământul la scară generală.

Problema rurală – 40% dintre români trăiesc la țară. România este o țară într-un picior. Reintroducerea demnă a satului în economia națională devine vitală, și fără confuzii în definiții (de pildă între fermier și țăran – fermierul face capitalism, țăranul, cu economia lui autarhică, consumă și produce după nevoie).

Problema industrială – demagogia după care „doar firmele mici”, „doar firmele privatizate”, „doar cele care produc pentru export” trebuie încurajate, trebuie să înceteze. Industria reprezintă zona de aplicație a inteligențelor unui popor prin procesul *prefacerii naturii*. Având în vedere provocările ordinii mondiale, trebuie încurajate industriile strategice cu participatii ale statului (ca garant al interesului public), de încurajat o constelație de *start-up-uri* ale inteligenței private, care să producă *noi tehnologii* și, implicit, noi cerințe de consum, care să fie preluate de marile companii. Industria trebuie să redevină un cap flexibil, mereu iscoditor – *start-up-urile* pentru *avans strategic* și un corp solid, de industrii integrate pe verticală și pe orizontală, care să confere rezistență în fața șocurilor.

Problema bancară și a burselor – socializarea creditului. Profitul nu mai trebuie să se realizeze pe seama economiei reale, iar economia speculativă să devină secundară în raport cu interesul public. Băncile trebuie încurajate să devină factor motor al creșterii printr-o politică inteligentă de creditare și *în acord cu ciclul real de producție* (inclusiv din agricultură). Astfel, va avea loc subvenționarea ideilor valoroase, nu doar și nu în primul rând a „balanței contabile”. În plus, trebuie dezvoltat un sistem național de asigurări și de sprijin interbancar pentru garantarea creditelor în situații de risc, dar necesare. Iar *Bursa* să devină un loc al transparenței circulației financiare și al valorii economice.

Problema sănătății – sănătatea este indicatorul fericirii unui popor, parte a „capitalului social” și este parte a stocului încrederii sociale. Cu cât lumea este mai nefericită și mai înstrăinată, cu atât presiunea pe componenta somatică a insului este mai mare. Redarea demnității actului medical și a corpului medical (alături de profesori, militari, judecători) devin, în acest caz, vitale.

Problema infrastructurii - repusă în cele două funcții majore: primul, de sistem circulator al societății și al economiei (circulația mărfurilor, alături de producție și distribuție reprezintă fundamentul vieții economice). A doua funcție - supapă prin care se recuperează creșterea economică în situații de criză prin investiții întărite. Dacă au loc investiții în infrastructură, se repornește tot circuitul *național* economic. În plus, numai printr-o infrastructură inteligent pusă la punct (adică nu facem neapărat străzi late peste tot, că nu vrem să slăbim *peisajul, satul* sau altele) se *contribuie la democratizarea* reală a societății: insul are acces la orice colț al țării. Libertatea de mișcare este parte esențială a democrației. Pierderea de vreme prin ambuteiaje sau, la modul suprem, prin lichidarea insului în accidente stupide, sunt expresia precarității lugubre a democrației de până acum.

Problema educației – am afirmat anterior că profesorul are importanță națională. Educația este o constantă fundamentală prin care omul devine ceea ce este. Profesorul este personajul social însărcinat cu distribuirea educației. Este mai mult decât o profesie. Este un veșnic apostolat. Școala și profesorul trebuie lăsate să distribuie recompense și sancțiuni în raport cu meritul și cu condiția socială a celor ce învață. Copiii săraci trebuie neapărat asistați *în raport cu meritul*. De aceea, trebuie renunțat la demagogia așezării școlii doar pe principiul recompensei, iar curricula trebuie reasezată în acord cu imperativul formării și eliberării personalității. Omul educat este acela care-și cunoaște vocația și o poate pune în slujba societății. Restul este demagogie. Profesorii trebuie lăsați să predea, nu să dezvolte aparatul birocratic. Hârtiile se fac la secretariat, și acestea să fie... cât mai puține.

Problema justiției – aparatul legislativ este victima *modului* în care corpul politic a înțeles până acum să facă legile. Corpul profesional al judecătorilor, procurorilor, avocaților are datoria de a face legile în acord cu propunerile specialiștilor din celelalte corpuri profesionale-ocupaționale, nu politicienii. Politicienii trebuie să propună legile, procuratura să reprezinte un vârf al interesului public, nu o primă trambulină pe drumul câștigului în sfera justiției (procuratura a

fost considerată o bună perioadă „intrarea” în rândul corpului juridic, fiind cel mai prost remunerată, supusă presiunilor politicului și instabilității administrative).

Problema administrației este una dintre cele mai grave erori mediatice, că România are prea mulți funcționari. Nu. România nu are un corp de funcționari *stabil și cu experiență*, căci oamenii sunt rău distribuiți și prost plătiți. Comportamentul anarhic al funcționarilor este cauza proastei distribuții a acestui corp profesional fără de care societatea s-ar bloca. Transformarea corpului funcționarilor din simpli executanți sau de prelevatori de impozite într-un aparat care servește cu adevărat România și interesul muncii (private sau publice). Avem nevoie de profesionalizare, remunerare, responsabilizare, distribuție coerentă în teritoriu în raport cu nevoile locale. Tot aici avem și problema reformei administrative. Ca orice „reformă”, aceasta trebuie întemeiată pe un opinia avizată a corpului academic al țării, în raport cu interesul național, nu cu „comenzi” politice grăbite. Pentru că, așa cum arăta una dintre cele mai mari minți administrative pe care le-a avut România, Anton Golopenția: „E nevoie de o acțiune intensă pentru ca Moldova și Basarabia [provinciile, în general] să fie legate prin coaste solide și artere elastice de coloana vertebrală și de inima de la București a României”¹²⁰. Golopenția a plătit cu viața pentru această concepție de axialitate elastică asupra statului. Dată fiind complexitatea și detaliul abordării, putem spune că sociologul interbelic pune bazele *managementului modern al administrării statului*.

Pentru Golopenția statul are și o funcție etnopolitică, nu doar una de organizare economică și socială. Funcția principală a statului fiind aceea de integrare socială, de deperiferizare a provinciilor, care nu se poate face prin baronizare, ci prin centralizarea inteligentă a statului.

Problema proiecției puterii statului în afara granițelor și a reprezentării comunităților românești din diaspora și a celor din spațiul istoric.

Omul de vocație – adevăratul pragmatism: discursul Regelui din Parlament (25 oct. 2011)

Adevăratul pragmatism este întemeiat pe cel mai înalt idealism, arăta Dimitrie Gusti, fondatorul Școlii de Sociologie de la București: „Lipsa valorilor spirituale și morale în viața unui popor ne duce la constatări triste: micșorarea capacității producției economice, întunecarea înțelegerii politice, otrăvirea vieții sociale”¹²¹.

Aceasta pentru că pragmatismul, ca specie a eficienței, este întemeiat pe alegerea judicioasă a scopurilor și a mijloacelor în raport cu acestea. Scopurile, însă, depind de cunoaștere și de etică-morală. Scopurile depind, totodată, de stocul *activ* de idealuri. Locul idealurilor este în istorie. O societate fără scopuri este una

¹²⁰ Anton Golopenția, *Opere Complete*, vol. I, Sociologie, ediție alcătuită și adnotată de prof. dr. Sanda Golopenția, studiu introductiv de prof. dr. Ștefan Costea, Ed. Enciclopedică, [București], 2002, p. 436.

¹²¹ Dimitrie Gusti, *Opere*, vol. III, p. 195.

cu care se joacă istoria... altora. Stocul de idealuri active se află în familie, școală, biserică și în corpurile profesionale. În momentul de față, toate acestea se află sub mari constrângeri: politice, financiare, mediatice etc.

Tocmai despre aceasta a fost vorba în Discursul MS Regelui Mihai din 25 oct. 2011 în Parlamentul României, primul de la instaurarea dictaturii comuniste. Discursul, deodată cu Ziua Armatei Române (eliberarea Transilvaniei de sub ocupația trupelor ungare și germane), a fost, într-adevăr, crucial¹²². „Nu putem avea viitor fără a respecta trecutul nostru” – viitorul vine din istorie. Vrei să știi pe unde o apuci, nu-ți poți permite să ai doar stocul de trecut al unei maimuțe, al propriei experiențe personale.

„Mersul României... are ca fundament existența Parlamentului”. România nu a avut o clipă de răgaz din acest punct de vedere. Țara a fost guvernată mai cu seamă prin ordonanțe de urgență, indiferent de orientarea politică. Au fost momente destule când s-a guvernat în pofida Parlamentului pur și simplu.

„Personalizând puterea și nesocotind rostul primordial al instituțiilor Statului”. Democrația se împlinește prin instituții și prin *mecanisme instituționale*. Personalizând puterea, statul este guvernat prin frică, iar puterea își pierde legitimitatea.

„Încearcă să-și facă datoria oamenii de artă, militarii, diplomații și funcționarii publici, deși sunt puternic încercați... și descurajați instituțional. Își fac datoria față de țară instituții precum Academia Română și Banca Națională, deși vremurile nu au respectul cuvenit față de ierarhia valorilor”.

Fără respect nu există demnitate. Fără demnitate nu există competență și fără competență nu există ierarhie și nici civilizație. Demnitatea este ingredientul major al insului-cetățean, al omului care are îndreptățire în societate pentru că știe să facă ceva util altora (e competent). Există o ierarhie a utilurilor în raport cu care judecăm dacă o țară este civilizată sau nu. În România, corpurile profesionale sunt supuse pentru a doua oară, după valul de incompetență comunistă, unui mare proces de destructurare. Stihia care se numește „reformă”, se produce în numele „integrării europene” sau, mai recent, al „crizei” și este mânăuită de către elite politice indolente, inculte sau poate doar grăbite și foarte prost informate. Cert este că reforma la noi are loc *fără profesii*, fără consultarea lor și, aproape „firesc”, împotriva lor. România este ținută în viață prin eforturi cvasiindividuale și în opoziție cu reforma destructurării generalizate a instituțiilor. Golite de simțul datoriei, o serie întreagă de instituții sunt mecanisme sinistre ale „puterii personale” și ascunzișuri ale omului mic, care acum este mai liber ca niciodată.

„Cele mai importante lucruri de dobândit, după libertate și democrație, sunt identitatea și demnitatea”. Nu putem avea demnitate dacă nu avem identitate. Primul lucru abandonat de o bună parte dintre elite este identitatea. Identitatea națională.

¹²² Antena 3, 25 oct. 2011, „Discursul Majestății Sale Regelui Mihai I în fața Camerelor reunite ale Parlamentului Românie, 25 octombrie 2011, ora 10”, www.antena3.ro/pictures/documents/130-discurs.pdf.

Noi nu știm cine suntem. Altfel nu se explică nici degringolada din Harghita–Covasna, nici cea de la Roșia Montană.

„Sunt mâhnit că, după două decenii de revenire la democrație... oamenii bătrâni și cei bolnavi sunt nevoiți să treacă prin situații înjositoare”. Colapsul asistenței sociale, gestionată demagogic și al sistemului asistenței medicale este expresia deraierii statului român de pe drumul civilizației. Vânătoria de bătrâni, ca și când s-ar fi instaurat o bruscă amnezie, lipsește instituții vitale de experiență și înțelepciune („cine nu are bătrâni să-și cumpere”). Desigur, nu toți bătrânii îmbătrânesc frumos. Dar ce te faci cu tinerii deja bătrâni?

Nu se poate guverna fără a pune în fruntea țării oameni de vocație, care să definească, să trăiască prin interesul național. „România a mers mai departe prin idealurile marilor oameni ai istoriei noastre, servite responsabil și generos”.

Există două componente majore *practice* ale renașterii României. Ambele țin de infrastructură: autostrăzi și școli. Ele nu trebuie să fie drumurile neghiobiei, ci vectorii „continuității și ai tradițiilor țării noastre”, „ai credinței și ai memoriei”.

Nu în ultimul rând, Regele arată că statul român trebuie să aibă grijă și de românescul din afara frontierelor actuale: „Nu trebuie niciodată uitați românii și pământurile românești care ne-au fost luate, ca urmare a împărțirilor Europei în sfere de influență. Este dreptul lor să decidă dacă vor să trăiască în țara noastră sau dacă vor să rămână separați”.

În rest, nu ne așteaptă decât bestiarul terorii istoriei.

O schiță a priorităților

Mai întâi de toate, trebuie să se lase deoparte limba de lemn și să apară detașarea de falsele recompense anexate acesteia care omoară voințe, care ne îngenunchează de atâta vreme. După renunțarea la limba de lemn pe post de limbă de clopot în capul scobit de creier, vor începe să răsară *adevăratele priorități*.

Încurajarea împletirii voinței individuale cu nevoile colective – spiritul întreprinzător. Eliberarea României din noua dogmatică a fiscalismului și a noului birocratism (falsa „europenizare” – acte peste acte, hârtii peste hârtii). Formarea de *oameni de instituții* cu viziune și capacitate de muncă. Detaliul subordonat direcției de dezvoltare și țării, nu țara subordonată detaliului funcționăresc.

Educația trebuie pusă în termeni de recucerire a personalității – pentru cine dorește, personalitățile să fie *pentru* instituții, iar instituțiile *pentru* România, nu România pentru instituții.

De aceea, este vitală recuperarea demnității sociale a profesorului. Nu oricine însă poate fi profesor. Trebuie vocație, nu formulare și sume de indicatori și punctaje pentru a fi profesor. Este nevoie de dedicare, nu de lozinci, și de oprirea gravei confuzii dintre educație și management, dintre dobândirea de competențe și formarea omului întreg, cu conștiință. Directorul școlii pricepe misiunea socială a

educației, în timp ce managerul numără creioanele și le alege pe cele mai ieftine. Managerul este util, dar profesorul este un imperativ național. Astfel, se poate opri inflația de diplome, maladia certificărilor de către inși și instituții care nu au vocația validării cunoașterii. Trebuie militat pentru meritocrație prin educație, în esență, pentru competențe cu conștiință.

Repornirea economiei se poate realiza prin așezarea circuitului banilor în așa fel încât aceștia să facă legătura dintre muncă și valoare (salariu, câștig de altă natură etc.) prin politici fiscale (taxe și impozite) care să descurajeze comportamentele speculative (cu moneda în special) și să încurajeze activitățile care *facilitează viața (munca) unui număr cât mai mare* („câștig de civilizație”).

Așezarea prețului energiei în raport cu interesul celor care au inițiativă și muncesc este important de realizat.

Descătușarea muncii blocate prin lucrări *cu minte* în infrastructură. Încetarea vânzării marilor proiecte către companii leneșe. Exportul trebuie continuat, dar nu oricum, ci prin subordonarea lui față de prioritățile pieței interne. Nu export pentru a procura valuta cu care să se joace consumatorii cu perspectiva limitată, pentru care ziua de mâine se reduce la pragul unei mașini scumpe și al unei vile cu fițe.

O altă prioritate este desființarea-descurajarea companiilor și agențiilor-latifundii, unde locurile de muncă sunt de fapt sinecure pentru o încrengătură de incompetenți, a *proprietății leneșe*, în general.

Trebuie să se aibă în vedere recuperarea demnității satului printr-un proiect care să mai conserve ce se poate din țaran (satul fiind sursa ordinii noastre, a *creștinismului cosmic* – Eliade, dincolo de care totul este o loterie) și care să valorifice pământul nu doar pentru interesul întreprinzătorului. Pământul trebuie valorificat pentru sat (care e bine să rămână sat, nu cartier de vile, am arătat de ce). Satul trebuie așezat într-o relație corectă cu orașul prin centre de colectare *echitabilă* ale produsului agricol. Satul poate deveni astfel o sursă a modernizării, prin valorificarea tradiției, nu doar să fie un obiect al modernizării.

Administrației trebuie să îi intre în sânge rolul de a înlesni funcționarea statului prin serviciul public. Sunt două principii majore: competența și caracterul constant (*follow-up*). Noi nu reparăm străzile. Pur și simplu le reasfaltăm. Nu știm să curățăm semnalizarea drumurilor. Le mai cumpărăm odată. Nu știm să urmărim lucrările din mers. Le blocăm, reluăm licitația și tot rău iese. Lucrurile trebuie să fie date în folosință *după ce au fost testate și certificate* în raport cu *interesul colectiv*: nu declar finalizat un refugiu de tramvai peste care mă sui noaptea cu mașina că nu e corect semnalizat, nu fac șanțuri pe 2500 km de drumuri naționale fără să le pun grătar și nu fac bulevarde fără treceri de pietoni. *Descopăr noțiunea de parcare și de lucrări de infrastructură* în marile orașe, și, în acest fel: pornesc economia, fluidizez traficul, cresc calitatea vieții (prin salariile celor ce fac respectivele lucrări și prin descongestionarea traficului). Nu mă apuc să împânzesc Bucureștiul cu mobilier stradal când eu am intersecția blocată, că nu s-a făcut nimic la ea de pe vremea lui Ceaușescu. Degeaba sărbătoresc zilele Bucureștiului dacă mă mușcă maidanezii prin parcuri.

Recuperarea pentru conștiința publică a rădăcinilor noastre este condiția demnității colective, bază a autorității de stat și, deci, componentă esențială a ordinii. Fără demnitate nu putem (re)transforma talanga limbii de lemn în creier. În plus, nu trebuie mare lucru: turism cu cap, care să valorifice *unicitatea originară a spațiului românesc* (conștiința că Vechea Europă are în centru acest spațiu), și o curricula *demnă*, nu una a imitației unor modele care nu mai sunt vii nici acolo de unde se crede că vin (eliberarea școlii de spectrul gândirii prin prescriptori).

Încurajarea culturii este o prioritate clară, căci ea trebuie să circule în societate, și să se democratizeze accesul la ea. Dar asta nu e echivalent cu dat drumul la noroiul autoînjurăturii. Cultura care ridică, distribuie modele și pune pe gânduri trebuie încurajată.

Restabilirea României ca actor regional semnificativ este un imperativ al supraviețuirii statului. România trebuie să redevină factor geopolitic, să își clarifice statutul românilor minoritari în propria lor țară, punerea românilor din jurul frontierelor în drepturile lor elementare ca punte între interesul național și celelalte societăți și state.

Componenta capitalismului de stat

Capitalismul de stat este un model de dezvoltare care are la bază implicarea directă a statului în mecanismul de piață. El poate fi sau nu democratic. Capitalismul de stat, ca doctrină, nu crede în autoreglarea piețelor, și, în consecință, dacă are vreo legătură cu liberalismul, nu-l promovează decât în zone limitate, mai degrabă de tipul managementului resurselor umane, al libertății de cunoaștere și de expresie în doze diferite. Keynesianist în bună măsură, capitalismul de stat este convins de utilitatea investițiilor publice pentru bunul mers al economiei. În principiu, capitalismul de stat pleacă de la premisa că stabilitatea politică depinde foarte mult de realizarea *tuturor* prin munca fiecăruia. Cel mai important drept, în capitalismul de stat, este *dreptul la muncă*. Sunt state unde dreptul la muncă se reduce la dreptul la consum *individual*. Este în special cazul Chinei, unde, însă, această formulă pare să fi ajuns în impas: clasa de mijloc dorește tot mai multă libertate. Formulele sale politice sunt foarte variate, luând forma dictaturii de dezvoltare (cazul regimurilor fasciste din Portugalia și Spania, al comunismului lui Ceaușescu, China, Vietnam) sau al democrațiilor mai mult sau mai puțin avansate (Franța, Norvegia, Brazilia).

Capitalismul de stat, într-o democrație, reprezintă cea mai bună formulă de preservare a interesului public, asigurând cadrul pentru cele două libertăți esențiale: a muncii și a expresiei personale. Nu tot ceea ce există este de vânzare pare a fi condiția de esență a capitalismului de stat. Pentru că libertatea economică nu se reduce la piață. Și mai ales pentru că forțele pieței nu sunt deloc libere, ci adeseori ascultă de interesele unor grupări *străine* de interesele propriei *mele* societăți.

Un model european

Englezii au realizat o radiografie a celei mai de succes regiuni europene: Peninsula Scandinavă, la care au adăugat Danemarca. Cel mai înalt nivel de trai, cel mai ridicat nivel de armonie socială (inegalitate scăzută) se află în Nord. Inegalitatea socială este o dată și jumătate mai mică decât cea din SUA (0,25 față de 0,39), și semnificativ mai scăzută decât în cazul altor state europene puternice – Germania (0,29). Succesul școlar este, de asemenea, foarte însemnat, deși situația este paradoxală: rata sinuciderilor este printre cele mai ridicate. Ce-or învăța la școală? Și ce fel de armonie este aceasta? Dar nu aceasta este problema pe care vrem să o ridicăm.

Ideea organizatoare a statului este centrală în Școala de geopolitică de la Copenhaga (Barry Buzan). Fără ea, statul se prăbușește. Inovația lui Buzan este, de fapt, de bun simț: securitatea unei societăți constă în nivelul de coerență al statului. Unde prin stat se înțelege principalul apărător al interesului public (național). La rândul său, puterea statului depinde de măsura în care în societate se *produce* și se *administrează* ideea organizatoare. Aici este cheia atât a unui sistem just de taxe, cât și a unei balanțe de plăți echilibrate, a unui sistem medical eficient și a unui învățământ cu adevărat în folosul omului.

În fine, ce este cu nordicii? Mai cu seamă, cu Norvegia? Aici 30% din veniturile statului sunt asigurate din petrol. Printr-o firmă... de stat. De fapt, statul norvegian este proprietarul celor mai puternice dintre firmele din țară sau acționar important. Statul are un cuvânt important de spus în: industria aluminiului, telecomunicații, industria chimică, sistemul bancar, cu alte cuvinte în activitățile strategice. Aceasta nu împiedică Norvegia să aibă bursă (piață). Doar că 37% din acțiunile de pe bursa norvegiană sunt controlate de stat, adică de interesul public.

Intermezzo: situația petrolului din România

Până la descoperirea „rezervei gigantice” de petrol și gaze din Marea Neagră, în toamna anului 2011¹²³, România se afla pe locul 46 în lume, din punctul de vedere al rezervelor de petrol, iar Norvegia pe locul 23. Diferența era, deci, de 2 ori¹²⁴.

În Norvegia, Bugetul Național conține următoarea prevedere expresă: „The tax system and the State's Direct Financial Interest (SDØE) ensure that most of the extraction revenues accrue to the State”. „Sistemul de taxe și [Departamentul] Interese Financiare Directe ale Statului se asigură că cea mai mare parte a

¹²³ *Jurnalul*, „Rezervă „gigantică” de petrol și gaze, găsită în Marea Neagră. Șeful OMV: Este o descoperire de importanță globală”, 1 oct. 2012, articol disponibil la adresa de internet <http://jurnalul.ro/stiri/observator/rezerva-gigantica-de-petrol-si-gaze-gasita-in-marea-neagra-seful-omv-este-o-descoperire-de-importanta-mondiala-625004.html>.

¹²⁴ *CIA*, The World Factbook, 2011, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2178rank.html.

veniturilor din extracția petrolului revin statului.”¹²⁵ Tot aici se face trimitere la rolul important în stabilitatea economică a Norvegiei a investițiilor cerute economiei naționale de către industria extractivă. Prin dublul rol al industriei petroliere, de motor al investițiilor industriei naționale și de asigurător al energiei, Norvegia a fost ferită de impactul crizei economice din 2008.

Firească. Probabil așa ar fi fost dacă Petrom ar fi continuat să conlucreze îndeaproape cu Combinatele de utilaj greu din Cluj, Iași, București, dar mai ales cu PETROM Ploiești¹²⁶. Aproape tot lanțul industrial petrolier românesc a fost închis după 1989. Desigur, respectivele întreprinderi ar fi trebuit re tehnologizate, hoții trimiși unde le e locul, iar întreprinderile puse într-un circuit *protejat* al eficienței pentru *interesul public* – în termeni economici: generatoare de venit *național*.

În același timp, România susține capitalismul de stat din alte țări. OMV, firmă deținută în bună măsură de statul austriac, se împrumută cu o jumătate de miliard de euro în 2004 pentru a intra în posesia celei mai importante companii din România și a celor mai importante zăcăminte de petrol din Europa continentală (fără Norvegia). Faptul că o companie slabă cumpără una mai puternică arată că în Europa de Est, în România, logica economică e subordonată unor imperative de alt ordin. Redevențele încasate de statul român de la OMV sunt și de 6 ori mai mici¹²⁷ decât cele din Rusia (deși șeful Lukoil afirma că ar fi de 10 ori mai mici¹²⁸). Aceasta înseamnă că, față de un preț internațional al bariului de 125 de dolari, România primește 4 dolari pentru fiecare baril dat pe mână. Așa se face că, deși are cele mai mari rezerve de petrol din UE, România are cel mai mare preț al combustibililor la pompă¹²⁹ dar și „cea mai mare creștere la prețul pentru un litru

¹²⁵ Bugetul Național [al Norvegiei] 2013, p.27, www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2013/dokumenter/pdf/NBudget_2013.pdf.

¹²⁶ A se vedea situația detaliată în Mihai Popescu, „Lista fabricilor din Prahova închise după 1989” în 18 feb. 2013, în *Observatorul Prahovean*, articol disponibil la adresa de internet www.observatorulph.ro/economic/22801-lista-fabricilor-din-prahova-inchise-dupa-1989 și în Doru Iordache, „Greva de la Upetrom Ploiești, încă un pas spre faliment”, 12 iul. 2011, articol disponibil la adresa de internet <http://jurnalul.ro/stiri/observator/greva-de-la-upetrom-ploiesti-inca-un-pas-spre-faliment-584394.html#gallery>.

¹²⁷ Marius Pandelescu, „HARTA MONDIALĂ A REDEVENȚELOR. România încasează cele mai mici venituri din petrol”, 21 mar. 2012, în *Evenimentul Zilei*, articol disponibil la adresa de internet www.evz.ro/detalii/stiri/redeventa-petrom-romania-vinde-barilul-de-5-ori-mai-ieftin-decat-rusia-sau-sua-972590.html.

¹²⁸ Victor Rotariu, „De ce nu mai pune Băsescu benzină de la Petrom. Cât costă un baril de petrol românesc extras de cea mai mare companie din România”, 12 mar. 2012, în *Gândul*, articol disponibil la adresa de internet www.gandul.info/financiar/de-ce-nu-mai-pune-basescu-benzina-de-la-petrom-cat-costa-un-baril-de-petrol-romanesc-extras-de-cea-mai-mare-companie-din-romania-9388682.

¹²⁹ Corina Vârlan, „Harta prețurilor la benzină în UE exprimate în "plinuri" cumpărate din salariul minim garantat. Care este diferența dintre angajații români și cei din Ungaria sau din Luxemburg”, 26 feb. 2012, în *Gândul*, articol disponibil la adresa de internet www.gandul.info/financiar/harta-preturilor-la-benzina-in-ue-exprimate-in-plinuri-cumparate-din-salariul-minim-garantat-care-este-diferenta-dintre-angajatii-romani-si-cei-din-ungaria-sau-din-luxemburg-9340380.

de combustibil, din Europa”¹³⁰. La fel ca și Bulgaria, doar că Bulgaria nu are mai deloc... petrol (locul 87/99¹³¹). E simplu: nu are cine să îți protejeze interesul public, atunci interesele particulare pun stăpânire pe interesul public – în cazul de față, pe resursa națională de petrol și pe veniturile contribuabililor la bugetul altor state (produsul lor național). Cum viitorul se exprimă prin petrol, OMV devine un veritabil minister al României.

Aritmetică simplă

Norvegia. 30% din bugetul Norvegiei este asigurat, în prezent, de petrol, circa 43 miliarde de euro, pe care îl extrage printr-o supercorporație... de stat (Statoil). Bugetul Norvegiei pe anul 2013 prevede cheltuieli de 143,67 miliarde euro. O bună parte din veniturile la buget sunt generate de industria petrolieră, prin comenzile pe care le plasează industriei naționale și prin protecția energetică oferită, aducând economii bugetare însemnate la importul de energie și combustibili.

România. Valoarea petrolului aflat în exploatare *ar putea fi de 30%* din Produsul Intern Brut (nivel 2008), adică ... peste 45 miliarde de euro¹³², ceea ce este cam cât bugetul de cheltuieli proiectat pe 2013.

Nota bene: aceasta era valoarea zăcămintelor aflate în exploatare în 2008, care nu cuprindea „rezervele gigantice” descoperite până în toamna lui 2017 în Marea Neagră. De asemenea, PIB-ul din 2008 al României a fost mai mare decât în toți anii care au urmat, 2017 inclusiv (Google Public data¹³³). Bugetul de cheltuieli al României pe 2008 a fost de circa 213 miliarde lei, în 2013 a fost de circa 209 miliarde lei, iar în 2017 de circa 211 miliarde lei¹³⁴.

Cu cât ar crește bugetul României dacă austriei nu ar mai vinde românilor, la prețuri cotate internațional, propriul petrol ale cărui costuri de extracție sunt de doar 16 barili tona? Cu cât ar crește bugetul României dacă populația ar cumpăra *alte produse, și deci, ar susține alte activități economice*, prin eliberarea puterii de cumpărare de presiunea costurilor carburanților, ce nu țin cont de costurile reduse din producția internă?

¹³⁰ *Digi 24*, „România, cea mai mare creștere la prețul pentru un litru de combustibil, din Europa”, 28 mai 2018, articol disponibil la adresa de internet www.digi24.ro/stiri/economie/consumatori/romania-cea-mai-mare-crestere-la-pretul-pentru-un-litru-de-combustibil-din-europa-937693.

¹³¹ CIA Factbook, www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2178rank.html.

¹³² Roxana Petrescu, „Rezervele de petrol ale României valorează 45 mld. euro. Ce avem de castigat?”, 22 mai 2008, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/prima-pagina/rezervele-de-petrol-ale-romaniei-valoreaza-45-mld-euro-ce-avem-de-castigat-3092105/.

¹³³ Public Data, produsul intern – România, Date furnizate de Banca Mondială, www.google.com/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8t9_&ctype=l&met_y=ny_gdp_mkt_p_cd#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&met_y=ny_gdp_mkt_p_cd&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=region&idim=country:ROU&ifdim=region&tdim=true&hl=ro&dl=ro&ind=false

¹³⁴ *Ibidem*.

Dar pentru aceasta trebuie justiție. Însă ideea de justiție presupune credință, credință în interesul public (național). Dar Petrom cu tot cu resursa petrolieră a fost aproape donat unei corporații-stat străine¹³⁵ pentru că „Petrom era o gaură neagră”. În loc să trimiți în cele patru zări managerii inepti, dai legată fabrica cu tot cu pământul. Dar asta a fost „tehnica privatizărilor”.

Să revenim

Controlul intereselor individuale de către interesul public, tipic capitalismului de stat, este însă mai aproape de definiția pieței liberalismului clasic¹³⁶ decât practica liberală curentă – pentru care intereselor individuale *nu trebuie să li se opună nimic*, totul trebuind dereglementat¹³⁷, în special în țările înapoiate.

În felul acesta, statul are ca principală țință un lucru de mare bun simț: ocuparea cât mai completă a forței de muncă - care, din nou, nu este decât o altă preocupare a economiei clasice. Interes public înseamnă, în primul rând, muncă pentru cât mai multă lume. Pentru că puterea unei societăți constă în... munca sa (cât și ce muncește, dar aici e altă discuție). E simplu. În Norvegia, funcțiunea *optimă* a statului și a societății depinde de ocuparea în proporție a 80% a forței de muncă.

A propoz de ideea organizatoare, de stat. Zic englezii: „norvegienii dintotdeauna au privit către stat pentru administrarea resurselor naturale – minereuri, fiorduri, păduri, căderi de apă – și, totodată, pentru îngrijirea comunităților izolate”. Vai, dar nu sunt niște „miortici paternaliști” care așteaptă să le pice de la conducători? Fraza aceasta mi se pare una dintre cele mai importante citite în ultima vreme: în Europa există *încă un model* social în care statul are un rol important, iar populația este conștientă de acest lucru, statul și societatea potențându-se reciproc. Nu are sens să spunem aici că cele mai mari firme franceze sunt de stat sau au participații ale statului, că marile firme germane, italiene se bucură de sprijinul direct al statului, precum și altele din Austria, Cehia, Ungaria etc.

Doar în România statul se incapacitează în raport cu atribuțiile sale de suveranitate prin vânzarea instrumentelor sale economice unor întreprinderi de stat

¹³⁵ Ighai Ciorcan, „In doi ani, OMV isi scoate banii pe Petrom”, 22 nov. 2006, în *România Liberă*, articol disponibil la adresa de internet www.romanalibera.ro/actualitate/eveniment/in-doi-ani-omv-isi-scoate-banii-pe-petrom-58526.html.

¹³⁶ Adam Smith: privind rolul autorității publice: „According to the system of natural liberty, the sovereign has only three duties: first, the duty of protecting the society, the duty of protecting, as far as possible, every member of the society from the injustice or oppression, thirdly, the duty of erecting and maintaining certain public works and certain public institutions, which it can never be for the interest of any individual ...” (Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Books I, II, III, IV and V, New York, Meta Libri, 2007, p.533 - Glasgow.ed. 687, ediția de la 1784).

¹³⁷ Vezi în special „Consensusul de la Washington”, teoretizat de John Williamson, „A Short History of the Washington Consensus”, paper comisioned by Fundacion CIDOB for a conference „From the Washington Consensus towards a new Global Governance”, Barcelona, September 24-25, 2004.

sau instrumente de stat străine. Aceasta pentru că în România ideea organizatoare este confiscată de o grupare de intelectuali, care în loc să procure certitudini, produce dileme, fiind, în consecință, anti-intelectuală. De ce? Pentru că funcția intelectualului este să ridice în abstract probleme concrete și să ofere soluții inteligibile și implementabile: ingineresti, etice, politice, sociologice, juridice, zootehnice, educaționale, contabile, militare etc. etc.

În felul acesta, în România, distanța dintre stat și societate este una dintre cele mai mari din Europa. Indicatorul distanței dintre stat și societate, dintre intelectuali și societate, dintre societate și ideea organizatoare care face posibil statul, încă nu a fost formalizată. Eminescu a denumit fenomenul „superfetație”, iar pe intelectualii care stau pe bani grei fără să facă nimic „literatori”. Înțelegem, iată, că statul poate fi parazitat ca oricare altă instituție de o clasă conducătoare și *intelectuală* ineptă. Primii ticăloșiți sunt intelectualii. Pentru că jocul de putere întotdeauna derivă dintr-un sistem etic, dintr-o idee.

Un proiect de stat. Puterea statului rezidă în proiectul de stat – *Golopenția*

Acum, la 29 de ani de la momentul din decembrie 1989, e bine să ne lămurim cu vremurile. Unii dintre noi au ales să le ignore, alții au devenit agenții unui timp nenorocit. În fine, alții îi pun întrebări. Cu cât vedem mai bine, cu atât avem o șansă în fața timpurilor. Am intrat în posesia unui asemenea instrument de cunoaștere stând ceva mai mult prin preajma lui Golopenția, care ne avertizează: nu cei care implementează proiectele au puterea, ci cei care au puterea fac proiectele. Aparent nimic deosebit, dar să vedem mai jos implicațiile.

Golopenția este un proiect pentru România în sine, ca de altfel fiecare sacrificat în închisorile comuniste sub supravegherea KGB și GRU. Doar infiltrații (deși până la Dej au fost *la vedere*, vezi Nicolschi, Pauker, Brucan, Neulander și alții) erau experți în resursa umană, au scos din corpul social tocmai cele mai bune seminte, cele mai cuprinzătoare acoperăminte și cele mai extinse punți. Și, dacă ne gândim la proporții, realizăm că au fost un milion de proiecte asasinate în pușcăriile unde Nicholschi „manageria” cea mai bună resursă umană a României.

Anton Golopenția a fost fondatorul cunoașterii statistice de stat în România și se află prin întemeietorii geopoliticii românești. Prin tehnicile de cunoaștere bazate pe legăturile între fenomene, monografiile sumare și cunoașterea prin intermediul hărților, Golopenția a revoluționat nu doar sociologia, dar și știința administrației, cunoașterea socială în general. Deși putea rămâne în străinătate, Golopenția s-a întors în țară în 1946, după ce a susținut poziția României la Conferința de Pace de la Paris. Arestat, ca toată elita rămasă în țară, a fost supus unui regim de exterminare și lichidat în 1951, la Malmaison, în București, fiind considerat formal „dușman al poporului”. Chiar cu câteva luni înainte de a fi exterminat, Golopenția, care-și atinsese maturitatea științifică, se oferea să-i cuprindă și

pe torționarii săi în proiectul refacerii administrației statului român, punându-se la dispoziția lor. Culmea este că statul comunist l-a și folosit, șomer fiind, în diverse proiecte administrative, până aproape de ultimul moment. Avea 42 de ani. Ce facem noi cu anii noștri, fiecare?

Golopenția, când s-a întors de la doctoratul din Germania, a venit cu o idee care face pârtie în obscuritatea zilei de azi, remarcând diferența dintre *planificare* și *dominare* (idee pe care a preluat-o de la Hans Freyer). Puterea o au cei care planifică. Corolarul acestei axiome este că guvernarea de dragul puterii se face fără carte, pe orbecaite. Puterea este cea care planifică, nu planificatorii (cei care *cunosc* realitatea). Este una dintre fațetele cele mai dramatice ale crizei spațiului românesc de astăzi: ruptura dintre cunoaștere și guvernare. Implicit, ruptura dintre guvernare și popor (ale cărui nevoi sunt cunoscute pe pipăite, cel mult prin sondaje de opinie) și prin stetoscopul insuficient al serviciilor de informații. Un al doilea corolar: *guvernarea se exercită prin proiect*. Și cu cât e mai atrasă de exercitarea puterii în sine, cu atât are în execuție mai multe proiecte. Cu atât viforită dislocărilor în numele „reformei” va fi mai mare. Rezultatul: paralizia instituțională și, implicit, a statului.

Bibliografie

- Adevărul*, „Petrom – de-acum pe mâna consultantului și a echipelor de negociere”, 24 mai 2004, articol disponibil la adresa de internet www.adevarul.ro/financiar/PETROM-de-acum-consultantului-echipelor-negociere_0_68993547.html.
- Adevărul Economic*, nr. 44 (398), 3–9 nov. 1999, „Jaful «RomTelecom»”.
- Agro-business*, „România exportă materii prime ieftine și importă produse finite scumpe”, 4 februarie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.agro-business.ro/romania-exporta-materii-prime-ieftine-si-importa-produse-finite-scumpe/2014/02/04/.
- Anca Gălățescu, Bogdan Rădulescu, Mihai Copaciu, „Estimarea PIB potențial în România”, Banca Națională a României, *Caiet de studii nr. 20/2007*, www.bnro.ro/PublicationDocuments.aspx?icid=6786
- Andreescu, Crișan, „Klaus Iohannis, atac dur la guvernanți: Ce s-a ales din regionalizare și decentralizare?”, 3 mai 2017, în *DC News*, articol disponibil la adresa de internet https://www.dcnnews.ro/klaus-iohannis-atac-dur-la-guvernanti-ce-s-a-ales-din-regionalizare-si-decentralizare_541733.html.
- Anghel, Iulian, „Reîncepe lupta pentru trasarea regiunilor și a „capitalelor” acestora”, 2 feb. 2013, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de www.zf.ro/eveniment/reincepe-lupta-pentru-trasarea-regiunilor-si-a-capitalelor-acestora-10536498.
- Baltasiu, Radu; Bulumac, Ovidiana, „Is «Bologna» the new «Guernica» of education?”, *Revista Inovația Socială*, ISSN 2065-8389, anul V, nr1, 2013.
- Banca Națională a României, *Caiete de Studii*, nr. 20, Estimarea PIB potențial în România, apr. 2007 (autori Anca Golățescu, Bogdan Rădulescu, Mihai Copaciu).
- Banca Națională a României, *România, 14 ani de transformări economice, 2000-2013*, 7 apr. 2014 (autor Cosntantin Chirca).
- Barry Buzan, „Popoarele, statele și teama, ediția a doua, O agendă pentru studii de securitate internațională în epoca de după războiul rece”, trad. V. Săndulescu, Ed. Cartier, Chișinău, 2000.
- Bărbulescu, Ovidiu, „Guvernul va cere FMI să accepte deblocarea posturilor în educație, sănătate și alte domenii”, 20 oct. 2010, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/guvernul-va-cere-fmi-sa-accepte-deblocarea-posturilor-in-educatie-sanatate-si-alte-domenii-7510154.

- Bloomberg*, 21 oct 2008, „Morgan Stanley's Bonuses Get Saved By You and Me: Jonathan Weil”, www.bloomberg.com/apps/news?pid=newsarchive&sid=azo7aySdpFHW.
- Bloomberg*, 23 nov. 2011, „German Auction 'Disaster' Stirs Crisis Concern”, www.bloomberg.com/news/2011-11-23/germany-fails-to-receive-bids-for-35-of-10-year-bunds-offered-at-auction.html.
- Braudel, Fernand, *Timpul lumii*, București, Editura Meridiane, 1989, vol II.
- Bună ziua Brașov*, „Lafarge Ciment» vrea să asigure materiale de construcție pentru refacerea «drumului rușinii», 21 iunie 2013, articol disponibil la adresa de internet www.bzb.ro/stire/-8222-lafarge-ciment-8221-vrea-sa-asigure-materiale-de-construcție-pentru-refacerea-8222-drumul-a453.
- Business magazin*, „Upgrade de viață”, 12 dec. 2006, articol disponibil la adresa de internet www.businessmagazin.ro/cover-story/upgrade-de-viata-1053109.
- Business24.ro*, „Cât dă și cât primește România de la Uniunea Europeană?”, 30 mai 2012, , articol disponibil la adresa de internet www.business24.ro/fonduri-europene/accesare-fonduri/cat-da-si-cat-primeste-romania-de-la-uniunea-europeana-1513615.
- C.C. Giurescu (coord.), „Istoria României în Date”, Ed. Enciclopedică Română, București, 1972.
- Chauvel, Louis, „Les classes moyennes à la derive”, Le Seuil, 2006 [prezentare].
- Chauvel, Louis, „Semi-plenary session: “Role of the state in reduction/amplification of inequality”. State retrenchments and class dynamics: the “new” middle class under strain”, mss, [2005].
- Cherecheș Florica, „Date referitoare la numărul avorturilor din România, în ultimii 3 ani”, 21 decembrie 2017, disponibil la adresa de internet <http://www.fchereches.ro/date-referitoare-la-numarul-avorturilor-din-romania-in-ultimii-3-ani/>.
- CIA, „The World Factbook. Country comparison. Oil proved reserves” [2011], www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2178rank.html.
- Ciorcan, Mihai „In doi ani, OMV isi scoate banii pe Petrom”, 22 nov. 2006, în *România Liberă*, articol disponibil la adresa de internet www.romanialibera.ro/actualitate/eveniment/in-doi-ani-omv-isi-scoate-banii-pe-petrom-58526.html.
- Congress of the United States. Congressional Budget Office*, Trends in the Distribution of Household Income between 1979 and 2007, October 2011, www.cbo.gov/doc.cfm?index=12485
- Corbu, Emilia, „«România medievală» - un scandal în devenire”, <http://emilia-corbu.blogspot.ro/2011/06/romania-medievala-un-scandal-in.html>.
- Cotidianul*, „Afacerea de 20 de milioane de euro pe seama Cumințeniei pământului, la un pas de prăbușire....”, 1 oct. 2014, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/pozitia-lui-victor-ponta-in-legatura-cu-statua-lui-constantin-brancusi-248234/.
- Cotidianul*, „Pacientul vrea legea Lui de sănătate...”, 10 ian 2012, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/basescu-t-se-razboieste-cu-doctorul-arafat-si-vrea-sa-il-dea-afara-video-169245/.
- Cotidianul*, „Impostorii vorbesc "în numele opiniei publice!...”, 11 iulie 2012, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/plagiatorii-gabriel-liiceanu-andrei-plesu-si-andreea-pora-protesteaza-impotriva-unui-plagiat-188288/.
- Cotidianul*, „Transilvania furată (III). 43.000 de hectare de pădure, retrocedate dintr-un singur condei! La ce oră se convoacă CSAT?”, 25 iulie 2013, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/43000-de-hectare-de-padure-retrocedate-dintr-un-singur-condei-la-ce-ora-se-convoaca-csat-218838/.
- Cotidianul*, „Firmele de stat, vaci de muls pentru oamenii Puterii. Hidroelectrica dă curent ieftin pentru a șterge urmele afacerii Alro”, 30 dec. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/hidroelectrica-da-curent-ieftin-si-sidexului-pentru-a-sterge-urmele-afacerii-alro-133455/.
- Cotidianul*, „Mai multe birouri din sediul Consiliului Național al Audiovizualului sunt perchezionate de procurorii DNA, într-un dosar privind fapte asimilate celor de corupție, comise în acest an.”, 30 oct. 2014, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/dna-la-cna-250088/.
- Cotidianul*, „Altă dovadă că Ion Stan a stat în gâtul Guvernului, al SRI, SIE, Traian Băsescu și chiar PSD”, 10 ianuarie 2013, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/alta-dovada-ca-ion-stan-a-stat-in-gatul-guvernului-al-sri-sie-traian-basescu-si-chiar-psd-2/.

- Cotidianul*, 20 noiembrie 2006, articol disponibil la adresa de internet www.presa-zilei.ro/stire/5174/taitul-romanesc.html.
- Cuvântul liber*, nr. 83, „Prof. univ. dr. Sabău Pop. Clarificări în legătură cu procesul «drapelului Ținutului secuiesc»”, 27 apr. 2013, articol disponibil la adresa de internet www.cuvantul-liber.ro/articol.asp?ID=69637.
- Cristian Tudor Popescu, „Grecii cu calul, noi cu darul”, 30 oct. 2002, în *Ziarul Adevărul*.
- Datele privind țările nordice, *The Economist*, „Special Report: the Nordic countries”, în special „Norway. The rich cousin. Oil makes Norway different from the rest of the region, but only up to a point.”, www.economist.com/news/special-report/21570842-oil-makes-norway-different-rest-region-only-up-to-point-rich
- Digi 24*, „România, cea mai mare creștere la prețul pentru un litru de combustibil, din Europa”, 28 mai 2018, articol disponibil la adresa de internet www.digi24.ro/stiri/economie/consumatori/romania-cea-mai-mare-crestere-la-pretul-pentru-un-litru-de-combustibil-din-europa-937693.
- Dughin, Aleksandr, „Bazele geopoliticii și viitorul geopolitic al Rusiei”, *Eurasiatica.ro*, București, 2011.
- Dumitru, Raluca, „Parlamentarii au afaceri cu statul de 258 de milioane de euro. SENATOR CU 617 CONTRACTE: «PENTRU FIECARE ARTICOLAȘ S-A FĂCUT CONTRACT»”, 24 ian. 2011, în *Ziarul Gândul*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/parlamentarii-au-afaceri-cu-statul-de-258-de-milioane-de-euro-senator-cu-617-contracte-pentru-fiecare-articol-as-a-facut-contract-7916211>.
- Dunbar, Robin I. M., „The Social Brain Hypothesis”, în *Evolutionary Anthropology*, vol. 6, Nr. 5, 1998, p.188, [http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/\(SICI\)1520-6505\(1998\)6:5%3C178::AID-EVAN5%3E3.0.CO;2-8/abstract](http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/(SICI)1520-6505(1998)6:5%3C178::AID-EVAN5%3E3.0.CO;2-8/abstract), http://psych.colorado.edu/~tito/sp03/7536/Dunbar_1998.pdf
- Durkheim, Emile *The rules of the sociological method*, 1982 [1895], New York, The Free Press, Cap V.
- Einformații.ro*, „Analiza senzationala a deputatului Ion Stan: Avertisment adresat puterii(2)”, 5 martie 2012, articol disponibil la adresa de internet [www.einformatii.ro/stire/politica/2/23102/analiza-senzationala-a-deputatului-ion-stan:-avertisment-adresat-puterii-\(2\)/0/](http://www.einformatii.ro/stire/politica/2/23102/analiza-senzationala-a-deputatului-ion-stan:-avertisment-adresat-puterii-(2)/0/).
- Encyclopaedia Britannica's Guide to Black History*, „Colonialism, Western ... Conquest of India”, www.britannica.com/blackhistory/article-25902
- Evenimentul Zilei*, „Raed Arafat și-a depus demisia: Privății vor dori să facă profit și vor face rabat de la calitate”, 10 ian. 2012, articol disponibil la adresa de internet www.evz.ro/detalii/stiri/raed-arafat-a-demisionat-960893-1.html.
- Evenimentul Zilei*, „Harta Mondială a redevențelor. România încasează cele mai mici venituri din petrol”, 21 martie 2012, articol disponibil la adresa de internet www.evz.ro/detalii/stiri/redeventa-petrom-romania-vinde-barilul-de-5-ori-mai-ieftin-decat-rusia-sau-sua-972590.html
- Financiarul*, „Romania ranks last in world by number of tax contributions paid by medium-sized firms”, 20 nov.2008, articol disponibil la adresa de internet www.financiarul.ro/2008/11/20/romania-ranks-last-in-world-by-number-of-tax-contributions-paid-by-medium-sized-firms/
- Gândește.org*, „Revoluția din Islanda: Aflați cum au fost învinși bancherii participativă”, <http://gandeste.org/?s=islanda>
- Gândul*, 10 ian. 2012, „Raed Arafat a demisionat. Cine i-a dat telefon lui Băsescu să-i spună că Arafat este împotriva reformei.”, www.gandul.info/news/raed-arafat-a-demisionat-cine-i-a-dat-telefon-lui-basescu-sa-i-spuna-ca-arafat-este-impotriva-reformei-9137662
- Gândul*, 12 mar. 2012, „De ce nu mai pune Băsescu benzină de la Petrom. Cât costă un baril de petrol românesc extras de cea mai mare companie din România”, www.gandul.info/financiar/de-ce-nu-mai-pune-basescu-benzina-de-la-petrom-cat-costa-un-baril-de-petrol-romanesc-extras-de-cea-mai-mare-companie-din-romania-9388682
- Gândul*, 2 nov. 2008, „Demisie: Bogdan Mihoc, trezorier la UniCredit Țiriac Bank – prima victimă în războiul băncilor...”, www.gandul.info/financiar/demisie-bogdan-mihoc-trezorier-la-unicredit-tiriak-bank-prima-victima-in-razboiul-bancilor-update-3418599

- Gândul*, 20 feb. 2013, „OMV Petrom se pregătește să anunțe cel mai mare profit din istorie”, www.gandul.info/financiar/omv-petrom-se-pregateste-sa-anunte-cel-mai-mare-profit-din-istorie-10577865
- Gândul*, 23 ian. 2011, „România, între sursă de bani pentru paradisurile fiscale și teren pentru spălat banii: unde s-au dus peste 30 de miliarde de dolari [între 2000-2008]”, www.gandul.info/news/romania-intre-sursa-de-bani-pentru-paradisurile-fiscale-si-teren-pentru-spalat-banii-unde-s-au-dus-pest-30-de-miliarde-de-dolari-7913003
- Gândul*, 24 ian. 2011, „Parlamentarii au afaceri cu statul de 258 de milioane de euro. Senator cu 617 contracte: 'pentru fiecare articolăș s-a făcut contract'”, www.gandul.info/news/parlamentarii-au-afaceri-cu-statul-de-258-de-milioane-de-euro-senator-cu-617-contracte-pentru-fiecare-articol-as-s-a-facut-contract-7916211
- Gândul*, 26 feb. 2012, „Harta prețurilor la benzină în UE exprimate în "plinuri" cumpărate din salariul minim garantat. ...”, www.gandul.info/financiar/harta-preturilor-la-benzina-in-ue-exprimate-in-plinuri-cumparate-din-salariul-minim-garantat-care-este-diferenta-dintre-angajatii-romani-si-cei-din-ungaria-sau-din-luxemburg-9340380
- Gândul*, 28 feb 2007, Necolaiciuc, cel mai mare escroc din istoria CFR, scos din țară de finul lui Mitrea [PSD] www.gandul.info/actual/necolaiciuc-cel-mare-escroc-istoria-cfr-scos-tara-finul-mitrea.html?3927;281910
- Gândul*, 30 oct. 2008, „«Nesimțirea» bancherilor, de nezdruccinat”, în „Criza cardurilor de credit va lovi mai crunt decât criza bursieră”, www.gandul.info/international/criza-cardurilor-de-credit-va-lovi-mai-crunt-decat-criza-bursiera-3398134
- Gândul*, 7 feb. 2008, Vântu, martor în dosarul FNI www.gandul.info/romania/vantu-martor-in-dosarul-fni.html?6446;2366458
- Gândul*, 8 sept. 2013, „UDMR Covasna a sesizat FIFA privind „atitudinile antimaghiare” de la meciul România-Ungaria”, www.gandul.info/stiri/udmr-covasna-a-sesizat-fifa-privind-atitudinile-antimaghiare-de-la-meciul-romania-ungaria-11299936
- Gândul*, 8 sept. 2014, „Mesajul tranșant al SUA dat chiar în prezența premierului Ponta: Nu mai folosiți ordonanțe de urgență, nu mai schimbați regulile în timpul jocului, speriați investitorii!”, www.gandul.info/politica/mesajul-transant-al-sua-dat-chiar-in-prezenta-premierului-ponta-nu-mai-folositi-ordonante-de-urgenta-nu-mai-schimbati-regulile-in-timpul-jocului-speriatii-investitorii-13229151
- Gândul*, „Regionalizarea României: Cel târziu în decembrie trebuie să fie funcționale regiunile, cu conducerile deja alese 29 ianuarie 2013”, 29 ian. 2013, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/regionalizarea-romaniei-cel-tarziu-in-decembrie-trebuie-sa-fie-functionale-regiunile-cu-conducerile-deja-alese-10528790>.
- Gândul*, „Demisie: Bogdan Mihoc, trezorier la UniCredit Țiriac Bank—prima victimă în războiul băncilor...”, 2 nov. 2008, articol disponibil la adresa de internet www.gandul.info/financiar/demisie-bogdan-mihoc-trezorier-la-unicredit-tiriac-bank-prima-victima-in-razboiul-bancilor-update-3418599.
- Gheorghe, Dan, „Cum a ajuns România să aibă 22 milioane de avorturi”, 20 februarie 2011, în *România Liberă*, articol disponibil la adresa de internet <https://romanialibera.ro/special/reportaje/cum-a-ajuns-romania-sa-aiba-22-milioane-de-avorturi-217321>.
- Ghițeanu, Marian, „Ilie Șerbănescu: Ponta, ca și Boc, lustruiește pantofii FMI”, 13 ian. 2013, în *Cotidianul*, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/ilie-serbanescu-ponta-ca-si-boc-lustruiește-pantofii-fmi/.
- Glenn, Elert, „Power of a Human Brain” în *The Physics Factbook*, articol disponibil la adresa de internet <http://hypertextbook.com/facts/2001/JacquelineLing.shtml>.
- Global Issues - Poverty Facts and Stats, www.globalissues.org/article/26/poverty-facts-and-stats
- Google Public Data, 17 ian 2013 [cu date oferite de Banca Mondială], www.google.com/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&ctype=l&met_y=ny_gdp_mktp_cd#!ctype=l&stra il=false&bcs=d&nslm=h&met_y=ny_gdp_mktp_cd&scale_y=lin&i

- nd_y=false&rdim=region&idim=country:ROM&ifdim=region&hl=en_US
&dl=en_US&ind=false
- Golopenția, Anton, *Opere Complete*, vol. I, Sociologie, ediție alcătuită și adnotată de prof. dr. Sanda Golopenția, studiu introductiv de prof.dr. Ștefan Costea, Ed. Enciclopedică, [București], 2002.
- Gusti, Dimitrie, *Opere*, vol. III.
- Hirschman Albert, *Essays in Trespassing. Economics to Politics and Beyond*, Cambridge, 1984.
- HotNews.ro, 10 nov. 2008, „Tăriceanu: majorarea salariilor profesorilor cu 50% aduce criza economică în România”, www.hotnews.ro/stiri-politic-5107130-tariceanu-majorarea-salariilor-profesorilor-50-aduce-criza-economica-mondiala-romania.htm
- Ionașc, Sorina, „Parlamentarii fac afaceri cu statul. Sute de milioane de lei, prin firmele rudelor. «Vreți să vă răspund acum, când sunt în concediu?»”, 7 august 2018, în *Ziarul Libertatea*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.libertatea.ro/ultima-ora/2354285-2354285>.
- Ionescu, Adrian, N., „Influențe – Petrom ridică OMV”, 25 august 2005, *Jurnalul.ro*, articol disponibil la adresa de internet www.jurnalul.ro/bani-afaceri/economia/influente-petrom-ridica-omv-38566.html.
- Inpolitics, „Efectul MRU: SRI rânjește colții către putere. Regimul Băsescu a falsificat PIB-ul României în beneficiul FMI”, de Bogdan Tiberiu Iacob în *einformatii.ro*, „Analiza senzațională a deputatului Ion Stan: Avertisment adresat puterii (2)”, 5 martie 2012, www.einformatii.ro/stire/Politica/2/23102/analiza-senzationala-a-deputatului-ion-stan:-avertisment-adresat-puterii-%282%29/0/
- Iordache, Doru, „Greva de la Upetrom Ploiești, încă un pas spre faliment”, 12 iul. 2011, articol disponibil la adresa de internet <http://jurnalul.ro/stiri/observator/greva-de-la-upetrom-ploiesti-inca-un-pas-spre-faliment-584394.html#gallery>
- Ivașcu, Ady, „Vasile Ghețău: România se află în al 26-lea an consecutiv de declin demografic”, 19 ianuarie 2015, în *Agerpres*, articol disponibil la adresa de internet, www.agerpres.ro/economie/2015/01/19/vasile-ghetau-romania-se-afla-in-al-26-lea-an-consecutiv-de-declin-demografic-13-06-40.
- Jurnalul Național*, 7 dec. 2011, [Băsescu:] „România plătește o factură grea”, www.jurnalul.ro/observator/romania-plateste-o-factura-grea-598627.htm
- Jurnalul*, 19 noiembrie 2008, „Comoara de la Fântâna”, <http://jurnalul.ro/timp-liber/culinar/comoara-de-la-fantana-317531.html>
- Jurnalul.ro*, „Greva de la Upetrom Ploiești, încă un pas spre faliment”, 12 iul. 2011, articol disponibil la adresa de internet <http://jurnalul.ro/stiri/observator/greva-de-la-upetrom-ploiesti-inca-un-pas-spre-faliment-584394.html#gallery>
- Jurnalul.ro*, „OMV se împrumută pentru Petrom”, 1 dec. 2004, articol disponibil la adresa de internet www.jurnalul.ro/bani-afaceri/economia/omv-se-imprumuta-pentru-petrom-55705.html.
- Jurnalul.ro*, „Rezervă „gigantică” de petrol și gaze, găsită în Marea Neagră. Șeful OMV: Este o descoperire de importanță globală”, <http://jurnalul.ro/stiri/observator/rezerva-gigantica-de-petrol-si-gaze-gasita-in-marea-neagra-seful-omv-este-o-descoperire-de-importanta-mondiala-625004.html>
- Jason, Lange, „U.S. firms build cash buffer to European crisis in Q3”, 8 dec. 2011, în *Reuters*, articol disponibil la adresa de internet www.reuters.com/article/2011/12/08/us-usa-economy-cash-idUSTRE7B71OS20111208.
- Leca Iulian, „22 de milioane de responsabili, niciun vinovat”, 8 iulie 2007, în *Ziare.com*, articol disponibil la adresa de internet www.ziare.com/basescu/presedinte/opinii-22-de-milioane-de-responsabili-niciun-vinovat-1027896.
- Lica, Cristina, „Raed Arafat și-a depus demisia: «Privații vor dori să facă profit și vor face rabat de la calitate»”, 10 ian. 2011, în *Evenimentul Zilei*, articol disponibil la adresa de internet www.evz.ro/detalii/stiri/raed-arafat-a-demisionat-960893-1.html.
- Marica Răzvan, „Date INS: Avem cel mai mic număr de născuți-vii de după 1876 și cel mai mare spor NEGATIV din istorie. Despre avorturi nu vorbește nimeni în Parlament...”, 15 februarie 2017 în *Activenews*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.activenews.ro/prima-pagina/Date-INS-Avem-cel-mai-mic-numar-de-nascuti-vii-de-dupa-1876-si-cel-mai-mare-spor-NEGATIV-din-istorie.-Despre-avorturi-nu-vorbeste-nimeni-in-Parlament...-141058>.

- Mărginean, Ioan, Larionescu, Maria, Neagu, Gabriela, „Constituirea clasei mijlocii în România”, București, Editura Economică, 2006
- Mediafax*, 1 aug. 2011, „Franks: 15 companii de stat vor avea manageri privați”, www.mediafax.ro/economic/franks-15-companii-de-stat-vor-avea-manageri-privati-8552685/
- Mediafax*, 1 feb. 2011, „FMI cere o nouă formulă de calcul pentru prețurile gazelor naturale și energiei electrice”, www.mediafax.ro/economic/fmi-cere-o-noua-formula-de-calcul-pentru-preturile-gazelor-naturale-si-energiei-electrice-7938980
- Mediafax*, 10 ian 2012, „Ciuhodaru: Am fost la Cotroceni, mi-a fost cerut un CV și informații despre tot ce știu să fac”, www.mediafax.ro/social/ciuhodaru-am-fost-la-cotroceni-mi-a-fost-cerut-un-cv-si-informatii-despre-tot-ce-stiu-sa-fac-9138197
- Mediafax*, 15 oct. 2007, „Expertiza în dosarul Flota, favorabilă inculpațiilor”, www.mediafax.ro/justitie/expertiza-in-dosarul-flota-favorabila-inculpatilor-956847
- Mediafax*, 3 ian 2011, „Funeriu: în 2012, costul standard pe elev va fi un pas uriaș spre echitate”, www.mediafax.ro/social/funeriu-in-2012-costul-standard-pe-elev-va-fi-un-pas-urias-spre-echitate-9122608
- Mediafax*, 7 nov. 2014, „Senatorul UDMR Tanczos Barna, urmărit penal pentru abuz în serviciu la retrocedarea unor tereuri ale SCDP Băneasa”, www.mediafax.ro/social/senatorul-udmr-tanczos-barna-urmarit-penal-pentru-abuz-in-serviciu-la-retrocedarea-unor-terenuri-ale-scdp-baneasa-13506107
- Mediafax*, 9 mai 2011, „Franks: Statul va vinde lunile viitoare pachete semnificative la Hidroelectrică și Nuclearelectrică”, www.mediafax.ro/economic/franks-statul-va-vinde-lunile-viitoare-pachete-semnficative-la-hidroelectrica-si-nuclearelectrica-8250063
- Mediafax*, 6 sept. 2011, „Incidente înainte de România-Ungaria: „Nu am văzut niciodată suporteri ATÂT DE VIOLENȚI precum cei unguri”. Reacții din Centrul Istoric”, www.mediafax.ro/social/incidente-inainte-de-romania-ungaria-nu-am-vazut-niciodata-suporteri-atat-de-violenti-precum-cei-unguri-reactii-din-centrul-istoric-11298446
- Mediafax*, sept. 2011, „Incidente violente înaintea meciului România-Ungaria: fanii maghiari, evacuați din Centrul vechi și Gara de nord...”, www.mediafax.ro/social/incidente-violente-inaintea-meciului-romania-ungaria-fanii-maghiari-evacuati-din-centrul-vechi-si-gara-de-nord-mai-multe-persoane-au-ajuns-la-spital-live-text-11298026
- Mediafax*, „RAPORT: Cheltuielile cu infrastructura în România vor crește în medie cu 5% pe an până în 2025”, 2 septembrie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/raport-cheltuielile-cu-infrastructura-in-romania-vor-creste-in-medie-cu-5-pe-an-pana-in-2025-13188718.
- Mediafax*, „România va avea infrastructură rutieră ca în Europa de Vest peste 130 de ani”, 4 mai 2009, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/romania-va-avea-infrastructura-rutiera-ca-in-europa-de-vest-pest-130-de-ani-4286486.
- Mediafax*, „Funeriu: în 2012, costul standard pe elev va fi un pas uriaș spre echitate”, 3 ian. 2012, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/social/funeriu-in-2012-costul-standard-pe-elev-va-fi-un-pas-urias-spre-echitate-9122608.
- Mediafax*, „FMI cere o nouă formulă de calcul pentru prețurile gazelor naturale și energiei electrice”, 1 februarie 2011, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/fmi-cere-o-noua-formula-de-calcul-pentru-preturile-gazelor-naturale-si-energiei-electrice-7938980.
- Mediafax*, „Franks: Statul va vinde lunile viitoare pachete semnificative la Hidroelectrică și Nuclearelectrică-2”, 9 mai 2011, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/franks-statul-va-vinde-lunile-viitoare-pachete-semnficative-la-hidroelectrica-si-nuclearelectrica-2-9602897.
- Mediafax*, „Franks: 15 companii de stat vor avea manageri privați”, 1 august 2011, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/economic/franks-15-companii-de-stat-vor-avea-manageri-privati-8552685/.
- Mihai, Adelina, „Topul județelor din România cu cele mai multe salarii de peste 5.000 de lei pe lună”, 14 aprilie 2015, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet

- www.zf.ro/zf-24/topul-judetelor-din-romania-cu-cele-mai-multe-salarii-de-pest-5-000-de-lei-pe-luna-14119735.
- Mihai, Adelina „Românii care muncesc în străinătate au strâns 100 mld. euro în ultimul deceniu. Băncile românești, scoase din traseul banilor către România”, 8 iunie 2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet <http://www.zf.ro/eveniment/romanii-care-muncesc-in-strainatate-au-strans-100-mld-euro-in-ultimul-deceniu-bancile-romanesti-scoase-din-traseul-banilor-catre-romania-8325755>.
- Mihăiescu, Marius, „Tariceanu: Majorarea salariilor profesorilor cu 50% aduce criza economica mondiala in Romania”, 10 noiembrie 2008, în *HotNews*, articol disponibil la adresa de internet www.hotnews.ro/stiri-politic-5107130-tariceanu-majorarea-salariilor-profesorilor-50-aduce-criza-economica-mondiala-romania.htm.
- Mirabela Tiron, „Cât de bună a fost spargerea CFR-ului făcută la sfatul Băncii Mondiale având în vedere starea dezastruoasă de astăzi a căilor ferate?”, în *Ziarul Financiar*, 12 dec. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/analiza/cat-de-buna-a-fost-spargerea-cfr-ului-facuta-la-sfatul-bancii-mondiale-avand-in-vedere-starea-dezastruoasa-de-astazi-a-cailor-ferate-7807874.
- Mirabele Tiron, „Inginerii CFR acuză dezastrul căilor ferate. Simbolul decăderii infrastructurii feroviare este linia București - Giurgiu, prima înființată în România, care de șase ani este închisă”, 1 iunie 2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/analiza/inginerii-cfr-acuza-dezastrul-cailor-ferate-simbolul-decaderii-infrastructurii-feroviare-este-linia-bucuresti-giurgiu-prima-infiintata-in-romania-care-de-sase-ani-este-inchisa-8306529.
- Moldova.org, 30 ian. 2013, „Regionalizarea României: câteva considerente cu privire la Moldova [de Vest]/ OPINIE”, autor „Aurelian Lavric - licențiat în Jurnalism, Științe Politice; specialist (studii postuniversitare) în Relații Internaționale; magistrul în Știință Politică (Politologie), Management; doctor în Istorie.”, <http://externe.moldova.org/news/regionalizarea-romniei-ceteva-considerente-cu-privire-la-moldova-de-vest-opinie-235140-rom.html>. Vezi și răspunsul critic din *romanian Global News*, Alex Moldova, O cutie de rezonanță a intereselor rusești, deghizate în moldovenism soft, face pe interesatul de soarta regionalizării României”, www.rgnpress.ro/rgn_13/categorii/analize-interviuri/8210-o-cutie-de-rezonanta-a-intereselor-rusesti-deghizate-in-moldovenism-softface-pe-interesatul-de-soarta-regionalizarii-romaniei.html
- Norvegia, *Royal Ministry of Finance*, „National Budget 2013. A Summary”, www.statsbudsjettet.no/upload/Statsbudsjett_2013/dokumenter/pdf/NBudget_2013.pdf
- Novăceanu, Alina, „Regionalizarea României: Cel târziu în decembrie trebuie să fie funcționale regiunile, cu conducerile deja alese”, 29 ianuarie 2013, în *Gândul*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/stiri/regionalizarea-romaniei-cel-tarziu-in-decembrie-trebuie-sa-fie-functionale-regiunile-cu-conducerile-deja-alese-10528790>.
- ObservatorulPh.ro, „Lista fabricilor din Prahova închise după 1989”, 18 feb. 2013, www.observatorulph.ro/economic/22801-lista-fabricilor-din-prahova-inchise-dupa-1989
- Pandele, Marius „HARTA MONDIALĂ A REDEVENTELOR. România încasează cele mai mici venituri din petrol”, 21 mar. 2012, în *Evenimentul Zilei*, articol disponibil la adresa de internet www.evz.ro/detalii/stiri/redeventa-petrom-romania-vinde-barilul-de-5-ori-mai-ieftin-decat-rusia-sau-sua-972590.html.
- Pasti, Vladimir, „*Noul capitalism românesc*”, Editura Polirom 2006.
- Petean, Mihai, „De ce e lipsit de bun simț șeful delegației FMI în România?”, 29 ian. 2013, în *Cotidianul*, articol disponibil la adresa de internet www.cotidianul.ro/de-ce-e-lipsit-de-bun-simt-seful-delegatiei-fmi-in-romania-205499/.
- Petrescu, Roxana, „Rezervele de petrol ale României valorează 45 mld. euro. Ce avem de câștigat?”, 22 mai 2008, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/prima-pagina/rezervele-de-petrol-ale-romaniei-valoreaza-45-mld-euro-ce-avem-de-castigat-3092105/.

- Popescu, Andrei Luca „Mesajul tranșant al SUA dat chiar în prezența premierului Ponta: Nu mai folosiți ordonanțe de urgență, nu mai schimbați regulile în timpul jocului, speriați investitorii!”, 8 sept. 2014, în *Ziarul Gândul*, disponibil la adresa de internet <https://www.gandul.info/politica/mesajul-transant-al-sua-dat-chiar-in-prezenta-premierului-ponta-nu-mai-folositi-ordonante-de-urgenta-nu-mai-schimbati-regulile-in-timpul-jocului-speriatii-investitorii-13229151>
- Popescu, Mihai, „Lista fabricilor din Prahova închise după 1989” în 18 feb. 2013, în *Observatorul Prahovean*, articol disponibil la adresa de internet www.observatorulph.ro/economic/22801-lista-fabricilor-din-prahova-inchise-dupa-1989
- Popov, Gabi, „FEN: Tăriceanu dă banii învățământului ca mită electorală”, 25 nov. 2008, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/social/fen-tariceanu-da-banii-invatamantului-ca-mita-lectorala-3554576
- Profitul agricol*, 28 aug. 2013, Profitul agricol, 28 aug. 2013, „Tanczos Barna, un ministru-fermier”, www.agrinet.ro/content.jsp?page=1006&language=1,tanczosbarna.ro, www.tanczosbarna.ro/index.php/hu/szekelyfold/
- ProSport*, 14 dec. 2011, „Exclusiv: caz șocant la un lot național! Umilit în România pentru că e român! bătut de unguri, de 1 decembrie!”, www.prosport.ro/sport-life/special/caz-socant-la-un-lot-national-umilit-in-romania-pentru-ca-e-roman-batut-de-unguri-de-1-decembrie-9056984
- Sârbu, Radu, „Romtelecom – o privatizare discutabilă”, 22 iunie 2008, articol disponibil la adresa de internet <http://radusarbu.blogspot.ro/2008/06/romtelecom-o-privatizare-discutabil.html>
- Realitatea*, „Privatizarea Electrica. Un colos de miliarde de euro, vândut la prețul minim”, 27 iunie 2014, articol disponibil la adresa de internet www.realitatea.net/privatizarea-electrica-un-colos-de-miliarde-de-euro-vandut-la-pretul-minim_1471175.html
- Realitatea.net*, 10 mai 2011, „Facturile la căldură cresc cu până la 60%. Guvernul a convenit cu FMI eliminarea subvenției”, www.realitatea.net/se-scumpeste-caldura-guvernul-a-convenit-cu-fmi-eliminarea-subventiei_833395.html
- Realitatea.net*, „Berceanu: Contractul cu Bechtel a fost semnat pentru ca România să intre mai ușor în NATO”, 2 iunie 2009, articol disponibil la adresa de internet www.realitatea.net/berceanu-contractul-cu-bechtel-a-fost-semnat-pentru-ca-romania-sa-intre-mai-usor-in-nato_529687.html
- Realitatea.net*, „Se scumpește căldura. Guvernul a convenit cu FMI eliminarea subvenției”, 10 mai 2011, articol disponibil la adresa de www.realitatea.net/se-scumpeste-caldura-guvernul-a-convenit-cu-fmi-eliminarea-subventiei_833395.html
- Reuters*, 8 dec. 2011, „US Companies sat on their largest pile of cash on record during the third quarter” www.reuters.com/article/2011/12/08/us-usa-economy-cash-idUSTRE7B71OS20111208
- Reuters*, 9 dec. 2011, „Moody's cuts three French banks” www.reuters.com/article/2011/12/09/us-france-banks-moodys-idUSTRE7B80M420111209
- România Liberă*, 22 nov. 2006, „500 milioane de euro, repatriate în Austria. În doi ani, OMV își scoate banii pe Petrom”, www.romanialibera.ro/actualitate/eveniment/in-doi-ani-omv-isi-scoate-banii-pe-petrom-58526.html
- România Liberă*, „Liviu Dragnea: Regionalizarea României, finalizată până în decembrie 2013. Când ar putea avea loc referendumul pentru modificarea Constituției”, 29 ianuarie 2013, articol disponibil la adresa de internet <https://romanialibera.ro/politica/institutii/liviu-dragnea-regionalizarea-romaniei-finalizata-pana-in-decembrie-2013-cand-ar-putea-avea-loc-referendumul-pentru-modificarea-constitutiei-291811>
- Rotariu, Victor, „De ce nu mai pune Băsescu benzină de la Petrom. Cât costă un baril de petrol românesc extras de cea mai mare companie din România”, 12 mar. 2012, în *Gândul*, articol disponibil la adresa de internet www.gandul.info/financiar/de-ce-nu-mai-pune-basescu-benzina-de-la-petrom-cat-costa-un-baril-de-petrol-romanesc-extras-de-cea-mai-mare-companie-din-romania-9388682
- Săptămâna Financiară*, 14 ian. 2006, „Fantoma Bancorex încă mai bântuie prin AVAS”, www.sfin.ro/articol_3712/fantoma_bancorex_inca_mai_bantuie_prin_avas.html
- Smith, Adam, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Books I, II, III, IV and V, New York, Meta Libri, , 2007, p. 533 - Glasgowa.ed. 687, ediția de la 1784).

- Stiucum.com*, „Evoluția cursului de schimb și a pieței valutare [după 1989], articol disponibil la adresa de internet www.stiucum.com/economie/piata-valutara/Evolutia-cursului-de-schimb-si63261.php.
- Străjer, Ștefan „Monahismul românesc acuzat de practici necurate și de crimă”, 2 nov. 2012, în *Curentul Internațional*, articol disponibil la adresa de internet www.curentul.net/2012/11/02/monahismul-romanesc-acuzat-de-practici-necurate-si-de-crima/.
- Șerbănescu, Ilie, „Pentru FMI, România este o colonie care trebuie exploatată. Ilie Șerbănescu: Ponta, ca și Boc, lustruiește pantofii FMI”, în *Cotidianul*, 13 ian. 2013, www.cotidianul.ro/ilie-serbanescu-ponta-ca-si-boc-lustruieste-pantofii-fmi-204223/
- Tempea Ovidiu, „Numărul nașterilor din 2013 a scăzut sub 180.000, RECORD NEGATIV pentru ultimii 70 de ani”, 5 iunie 2014, în *Mediafax*, articol disponibil la adresa de internet www.mediafax.ro/social/numarul-nasterilor-din-2013-a-scazut-sub-180-000-record-negativ-pentru-ultimii-70-de-ani-12698878.
- The Economist*, 1 iulie 2010, „Companies' cash piles. Show us the money. For the recovery to proceed smoothly, firms must stop hoarding cash”, www.economist.com/node/16485673?story_id=16485673
- The Economist*, „Germany's Economy. Angela in Wonderland. What Germany's got right, and what it hasn't”, 3 feb. 2011, articol disponibil la adresa de internet <https://www.economist.com/leaders/2011/02/03/angela-in-wunderland>
- The Economist*, „Germany's economic model. What Germany offers the world. Other countries would love to import Germany's economic model. But its way of doing things is a lot less amenable to export than the wares it produces”, 14 apr. 2012, articol disponibil la adresa de internet <https://www.economist.com/briefing/2012/04/14/what-germany-offers-the-world>.
- The Economist*, „Germany's Mittelstand. Beating China. German family firms are outdoing their Chinese rivals. Can they keep up?”, 30 iul. 2011, articol disponibil la adresa de internet <https://www.economist.com/business/2011/07/30/beating-china>
- The Economist*, 10 sept. 2011, „The jobless young. Left behind. The harm today's youth unemployment is doing will be felt for decades, both by those affected and by society at large”, www.economist.com/node/21528614
- The economist*, 11 dec. 2008, „Greece's riots. They do protest too much”, www.economist.com/node/12771265
- The Economist*, 11 sept. 2008, „Economic Focus, Redefining recession”, disponibil la adresa www.economist.com/node/12207987
- The Economist*, 12 martie 2009, „The United States of Entrepreneurs”, www.economist.com/special-reports/displaystory.cfm?story_id=E1_TPNTGDPS
- The Economist*, 13 aug. 2013, „China and the environment. The East is grey. China is the world's worst polluter but largest investor in green energy. Its rise will have as big an impact on the environment as on the world economy or politics”, www.economist.com/news/briefing/21583245-china-worlds-worst-polluter-largest-investor-green-energy-its-rise-will-have
- The Economist*, 2 apr. 2009, A special report on the rich. The rich under attack, www.economist.com/node/13405314
- The Economist*, 2 apr. 2009b, A special report on the rich. The rich under attack, www.economist.com/node/13405314
- The Economist*, 2 apr. 2009b, A special report on the rich. More or less equal?, www.economist.com/node/13356650
- The Economist*, 2 apr. 2009c, A special report on the rich. Plucking the chickens, www.economist.com/node/13356664
- The Economist*, 2 apr. 2009, „A special report on the rich. More or less equal?”, www.economist.com/node/13356650
- The Economist*, 24 ian 2009, A special report on the future of finance. Wild-animal spirits. Why is finance so unstable?, www.economist.com/node/12957779
- The Economist*, 24 ian. 2009, A special report on the future of finance. Greed and fear, www.economist.com/node/12957709

- The Economist*, 24 ian. 2009, A special report on the future of finance, In Plato's cave. Mathematical models are a powerful way of predicting financial markets. But they are fallible, www.economist.com/node/12957753
- The Economist*, 24 iunie 2010, „A special report on debt. Repent at leisure. Borrowing has been the answer to all economic troubles. in the past 25 years. Now debt itself has become the problem”, www.economist.com/node/16397110
- The Economist*, 24 nov. 2012, „Spain and Catalonia, The trials of keeping a country together Stabilising Spain's finances without tearing its social fabric apart is being made harder by a new wave of Catalan secessionism”, www.economist.com/news/briefing/21567085-stabilising-spains-finances-without-tearing-its-social-fabric-apart-being-made-harder
- The Economist*, 25 mar. 2010, „The crisis in Greece. Sound and fury”, www.economist.com/node/15772850
- The Economist*, 28 mai 2009, „Piling on. In his zeal to fix capitalism, Barack Obama must not stifle America's dynamism”, www.economist.com/node/13740170?story_id=13740170
- The Economist*, 3 dec. 2011a, „France and the euro crisis. The ratings game. The perils of Nicolas Sarkozy ...”, www.economist.com/node/21541027
- The Economist*, 3dec. 2011b, „American Banks. Contagion? What Contagion? American banks have been strangely immune to Europe's crisis”, www.economist.com/node/21541020
- The Economist*, 6 oct 2012, „Companies and the euro crisis. Iron enters the soul. Businesses in Europe are bracing themselves for more pain.”, www.economist.com/node/21564237
- The Economist*, 9 octombrie 2008, „World Economy: When fortune frowned. A special report on the world economy. Taming the Beast”, www.economist.com/node/12373748
- The Economist*, 31 dec. 2011, „The East India Company. The Company that ruled the waves”, www.economist.com/node/21541753, precizează că, în ansamblu, compania britanică avea la dispoziție 200000 de militari. Pentru populația Indiei, vezi: *EBlanchette.com*, „18th Century India. Europe and India to 1760”, www.eablanchette.com/_supportdocs/History%20Britain%20and%20India/18th_century.htm
- The Economist*, „The trials of keeping a country together”, 24 noi. 2012, articol disponibil la adresa de www.economist.com/briefing/2012/11/24/the-trials-of-keeping-a-country-together.
- The Economist*, „The gods strike back”, 11 feb. 2010, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/special-report/2010/02/11/the-gods-strike-back.
- The Economist*, „In Plato's cave”, 24 ian. 2009, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/node/12957753.
- The Economist*, „Wild-animal spirits. Why is finance so unstable?”, 24 ian 2009, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/node/12957779.
- The Economist*, „European economic guide. The state of Europe's economies”, 18 iul 2013, articol disponibil la adresa de internet www.economist.com/blogs/graphicdetail/2013/07/european-economy-guide.
- US National Debt and Deficit History*, „Two Centuries of Government Debt” (Chart 4), www.usgovernmentspending.com/debt_deficit_brief.php
- Vasile Ana-Maria, „EY: Șomajul în rândul tinerilor a ajuns la 25,7% în România, 52% dintre studenți vor să înceapă o afacere”, 30 iulie 2014, în *Agerpres*, articol disponibil la adresa de internet www.agerpres.ro/economie/2014/07/30/ey-somajul-in-randul-tinerilor-a-ajuns-la-25-7-in-romania-52-dintre-studenti-vor-sa-inceapa-o-afacere-13-32-45.
- Vasilescu, Adrian, „România este o țară foarte săracă. E greu de spus dacă intrăm în zona euro în 2015”, în *Jurnalul Național*, 23 nov. 2011, articol disponibil la adresa de internet <http://jurnalul.ro/bani-afaceri/economia/adrian-vasilescu-romania-este-o-tara-foarte-saraca-e-greu-de-spus-daca-intram-in-zona-euro-in-2015-597349.html>
- Vatu, Gabriela, „Cat dă și cât primește România de la Uniunea Europeană?”, 30 mai 2012, în *Business24.ro*, articol disponibil la adresa de internet www.business24.ro/fonduri-europene/accesare-fonduri/cat-da-si-cat-primeste-romania-de-la-uniunea-europeana-1513615.

- Vârlan, Corina, „Harta prețurilor la benzină în UE exprimate în "plinuri" cumpărate din salariul minim garantat. Care este diferența dintre angajații români și cei din Ungaria sau din Luxemburg”, 26 feb. 2012, în *Gândul*, articol disponibil la adresa de internet www.gandul.info/financiar/harta-preturilor-la-benzina-in-ue-exprimate-in-plinuri-cumparate-din-salariul-minim-garantat-care-este-diferenta-dintre-angajatii-romani-si-cei-din-ungaria-sau-din-luxemburg-9340380.
- V.M., „Traian Basescu: Romanii plecati din tara reprezinta partea cea mai dinamica a natiunii”, 29 septembrie 2009, în *HotNews*, articol disponibil la adresa de internet <https://www.hotnews.ro/stiri-politic-6218390-traian-basescu-romanii-plecati-din-tara-reprezinta-partea-cea-mai-dinamica-natiunii.htm>.
- Voican, Răzvan, „FMI recunoaște eșecul programului de austeritate cu România: Marea dezamăgire este că economia nu și-a revenit. Cum comentați?”, 18 ian 2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/eveniment/fmi-recunoaste-esecul-programului-de-austeritate-cu-romania-marea-dezamagire-este-ca-economia-nu-si-a-revenit-cum-comentati-7900793/poze/.
- Voicu, Adrian, „Liderii europeni încheie săptămâna de foc.Vedeți aici acordul final”, 9 dec. 2011, în *Ziarul Financiar*, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/business-international/liderii-europeni-incheie-saptamana-de-foc-vedeti-aici-acordul-final-9045644/.
- World Bank and PricewaterhouseCoopers*, „Paying Taxes 2008. The Global”, www.doingbusiness.org/documents/Paying_Taxes_2008.pdf, www.doingbusiness.org/exploretopics/payingtaxes/.
- Ziare.com*, 11 mai 2010, „Guvernul ar urma să închidă 200 de spitale în urma discuțiilor cu FMI”, www.ziare.com/social/spital/guvernul-ar-urma-sa-inchida-200-de-spitale-in-urma-discutiilor-cu-fmi-1014701.
- Ziare.com*, „Eurostat: Romania are una dintre cele mai mari rate a somajului in randul tinerilor din UE”, 15 iunie 2018, articol disponibil la adresa de internet www.ziare.com/social/somaj/eurostat-romania-are-una-dintre-cele-mai-mari-rate-a-somajului-in-randul-tinerilor-din-ue-1517590.
- Ziarul Capital*, „Regret privatizarea Romtelecom”, 25 sept. 2014, articol disponibil la adresa de internet www.capital.ro/regret-privatizarea-romtelecom.html.
- Ziarul Financiar*, „România la raport - Piața achizițiilor publice, 12 mld euro pe an. Contracte cu dedicație și o factură umflată cu cel puțin 20[-40]%", www.zf.ro/eveniment/romania-la-raport-piata-achizitiilor-publice-12-mld-pe-an-contracte-cu-dedicatie-si-o-factura-umflata-cu-cel-putin-20-6089688/.
- Ziarul Financiar Special*, 1 iunie 2011, „Inginerii CFR acuză dezastrul căilor ferate. Simbolul decăderii infrastructurii feroviare este linia București-Giurgiu, prima înființată în România, care de șase ani este închisă”, www.zf.ro/analiza/inginerii-cfr-acuza-dezastrul-cailor-ferate-simbolul-decaderii-infrastructurii-feroviare-este-linia-bucuresti-giurgiu-prima-infiintata-in-romania-care-de-sase-ani-este-inchisa-8306529.
- Ziarul Financiar*, Cum a reusit Vântu sa recruteze o întreaga echipa de la BNR, în urma cu 10 ani, si cum i-au facut o banca Nicolae Vacaroiu și Florin Georgescu”, www.zf.ro/eveniment/cum-a-reusit-vantu-sa-recruteze-o-intreaga-echipa-de-la-bnr-in-urma-cu-10-ani-si-cum-i-au-facut-o-banca-nicolae-vacaroiu-si-florin-georgescu-7173655.
- Ziarul Financiar*, 1 iulie 2009, Isărescu: Personal, sunt împotriva creșterii impozitelor importante, chiar și a unei discuții www.zf.ro/zf-24/isarescu-personal-sunt-impotriva-cresterii-impozitelor-importante-chiar-si-a-unei-discutii-4609791/.
- Ziarul Financiar*, 10 dec. 2011, „SUA nu mai vrea să contribuie la salvarea "statelor burtoase" ale Europei. Republicanii propun retragerea a 100 mld. dolari puși de SUA la dispoziția FMI”, www.zf.ro/business-international/sua-nu-mai-vrea-sa-contribuie-la-salvarea-statelor-burtoase-ale-europei-republicanii-propun-retragerea-a-100-mld-dolari-pusi-de-sua-la-dispozitia-fmi-9047642.
- Ziarul Financiar*, 2 feb. 2013, „Reîncepe lupta pentru trasarea regiunilor și a „capitalelor” acestora”, www.zf.ro/eveniment/reincepe-lupta-pentru-trasarea-regiunilor-si-a-capitalelor-acestora-10536498.
- Ziarul Financiar*, 21 sept. 2006, „Mihai Tănăsescu: Impactul cotei unice asupra indicatorilor economici” www.zf.ro/opinii/mihai-tanasescu-impactul-cotei-unice-asupra-indicatorilor-economici-2878674/.

- Ziarul Financiar*, 22 mai 2008, „Rezervele de petrol ale României valorează 45 miliarde euro. Ce avem de câștigat?”, www.zf.ro/prima-pagina/rezervele-de-petrol-ale-romaniei-valoreaza-45-mld-euro-ce-avem-de-castigat-3092105/
- Ziarul Financiar*, 29 oct. 2014, „Fostul deputat PSD Viorel Hrebenciuc, arestat preventiv în dosarul retrocedărilor ilegale de păduri”, www.zf.ro/politica/fostul-deputat-psd-viorel-hrebenciuc-arestat-preventiv-in-dosarul-retrocedarilor-ilegale-de-paduri-13476279
- Ziarul financiar*, 30 iunie 2009, Declarație soc a PSD: nu mai putem să continuăm cu această cotă unică. Cum comentați? www.zf.ro/politica/declaratie-soc-a-psd-nu-mai-putem-sa-continuum-cu-aceasta-cota-unica-cum-comentati-4605668/
- Ziarul Financiar*, 30 iunie 2009, Lazea, BNR: România încă are luxul de a putea majora anumite taxe fără a umbla la impozitele principale, www.zf.ro/zf-24/lazea-bnr-romania-inca-are-luxul-de-a-putea-majora-anumite-taxe-fara-a-umbla-la-impozitele-principale-video-4607680/
- Ziarul Financiar*, 8 iunie 2011, „Românii care muncesc în străinătate au strâns 100 mld euro în ultimul deceniu”, www.zf.ro/eveniment/romanii-care-muncesc-in-strainatate-au-strans-100-mld-euro-in-ultimul-deceniu-bancile-romanesti-scoase-din-traseul-banilor-catre-romania-8325755
- Ziarul Financiar*, 9 dec. 2011, „Liderii europeni încheie săptămâna de foc”, www.zf.ro/business-international/liderii-europeni-incheie-saptamana-de-foc-vedeti-aici-acordul-final-9045644/ [se instituie cvasiobligativitatea statelor de a nu avea deficit mai mare de 3%; fiind un Tratat European, acesta trebuie aprobat la nivel național, inclusiv prin introducerea unor cerințe fiscale exprese în Constituție]
- Ziarul Financiar*, „Partea de creație a brandului turistic a costat 94.600 euro, diferența [până la 900.000 euro!!!] însemnând cercetările de piață”, 31 iulie 2010, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/media-advertising/partea-de-creatie-a-brandului-turistic-a-costat-94-600-euro-diferenta-pana-la-900-000-cercetari-de-piata-6748309.
- Ziarul Financiar*, „10 ani de la aderarea la UE: România - UE, o relație tradusă financiar în 26 mld. euro primiți de la Bruxelles”, 21 noiembrie 2016, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/eveniment/zf-10-ani-de-la-aderarea-la-ue-romania-ue-o-relatie-tradusa-financiar-in-26-mld-euro-primiti-de-la-bruxelles-15986051.
- Ziarul Financiar*, „SUA nu mai vrea să contribuie la salvarea "statelor burtoase" ale Europei. Republicanii propun retragerea a 100 mld. dolari puși de SUA la dispoziția FMI”, 10 dec. 2011, articol disponibil la adresa de internet www.zf.ro/business-international/sua-nu-mai-vrea-sa-contribuie-la-salvarea-statelor-burtoase-ale-europei-republicanii-propun-retragerea-a-100-mld-dolari-pusi-de-sua-la-dispozitia-fmi-9047642.